

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LXIV

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор
*Др Недељко Богдановић, др Милан Драгичевић,
др Мирослав Николић, др Драгољуб Пејировић,
др Слободан Реметић*

Главни уредник
СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2017

Биљана Савић

НАРОДНА МЕДИЦИНСКА ЛЕКСИКА ВЕЛИКОГ БЛАШКА (КОД БАЊАЛУКЕ)*

1. Уводне напомене

Циљ овог рада јесте израда рјечника народне медицинске лексике села Великог Блашка, код Бањалучке.¹ У дијалектолошким радовима о западнијим српским говорима источнохерцеговачког дијалекта говор овог села није био предмет истраживања на микроплану, нити је у досадашњим монографијама о говорима западне Босне био међу одабраним пунктовима. Много дијалекатске грађе о говорима у ближем сусједству Великог Блашка може се наћи у радовима Милорада Дешића (Дешић 1976), Стеве Далмације (Далмација 1997) и Драгомира Козомаре (Козомара 2013). У студијама поменутих аутора углавном је обрађен фонетски, акценатски и морфолошки језички ниво одабране територије, уз мање напомена и о неким другим језичким појединостима. У вези с овим ареалом може се поменути и дијалекатска грађа прикупљена у пројекту *Босанскохерцеговачки дијалекатски комлекс – синхронијска дескрипција и однос према стандарднојезичком изразу у Босни и Херцеговини* на подручју између ријека Дрине и Врбаса (БХДЗб 1985), којим је обухваћено неколико десетина пунктова из датог подручја.

Истраживање дијалекатске лексике овог краја започето је двама дипломским радовима (Савић, Б. 1997, Савић, Д. 1997), а настављено радовима: Савић, Б., Савић, Д. 1997–1998, Савић 2002, Савић 2003, Црњак 2007₁, Црњак 2007₂, Црњак 2009, Црњак 2010, Савић 2011₁, Савић 2011₂, Црњак 2011₁, Црњак 2011₂, Црњак 2011₃, Савић, Црњак 2013, Црњак 2013. Услиједиле су

* Овај рад представља дјелимично измијењену верзију семинарског рада одбрањеног на Одсеку за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду 2000. године.

¹ Село Велико Блашко налази се петнаестак километара сјевероисточно од Бањалучке. Са запада и истока окружено је ријекама Врбасом и Турјаницом, на југозападу граничи са Шушњарима, а на југу с Малим Блашком. По последњем попису становништва (1991) у Великом Блашку живјело је 968 становника у 274 домаћинстава.

и три монографије: Црњак 2006, Црњак 2011,⁴ Црњак, Савић 2016. Говор Великог Блашка обрађен је и у Упитнику за српскохрватски/ хрваткосрпски дијалектолошки атлас, у оквиру пројекта Српска дијалектологија и издавање часописа Српски дијалекатски зборник, Министарства науке и технологије Републике Србије (Савић, Б. и Савић, Д.).

У збирку коју овдје доносим ушле су слједеће ријечи:

- називи болести (нпр. *на̀зима*, *су̀шња* и др.);
- именице које означавају особу која је болесна (нпр. *шубѐрѧн*, *шугеша* и др.);
- придјиви са општим значењем онога који пати од неке болести (нпр. *су̀шичав*, *шугав* и др.);
- глаголи који указују на болесно стање (нпр. *д̀хорав`ӣ[u]*, *д̀шугаӣ[u]* *се* и др.);
- ријечи којима се именују симптоми болести или описује болесно стање (нпр. *ӣјѐна*, *ӣламѐнња* и др.);
- називи народних лијекова и других средстава која помажу болеснику у процесу лијечења (нпр. *бљу̀шӣи*, *шљѧка* и др.);
- ријечи којима се именују поступци и начини лијечења (нпр. *аӣара̀џја*, *ӣскаӣ[u]* и др.);
- називи анатомских дијелова тијела (нпр. *мјѐур*, *ӣгѧра* и др.);
- ријечи којима се именују узрочници (изазивачи) болести (нпр. *г̀ујавња*, *црвѧнѣ вјѧӣар* и др.);
- називи разних изралина на кожи (нпр. *бѝљег*, *млѧдеж*/ *млѧдѧж* и др.);
- ријечи које именују особе које лијече или помажу при томе (нпр. *ба̀бња*, *д̀дкѧор*/ *д̀дкѧур* и др.);
- називи установа у којима болесници траже лијека (нпр. *аӣаӣѧка*, *б̀олња* и др.);
- лексика која се тиче промјена у организму које, саме по себи, нису повезане с болешћу (нпр. *ӣери́ода*, *з̀ан`јѧӣ[u]* и др.).

Рјечник садржи око 850 ријечи, али број одредница могао је бити већи да начин живота, самим тим и лијечења, није модернизован. Заборав, а и други разлози,² утицали су на то да овдје донесена збирка ријечи није обимнија.

² Током интервјуисања уочила сам да информатори радо причају о својим, али не и о туђим болестима, а ако то и учине, онда се труде да успоставе дистанцу између себе и оног што је изговорено. Страх од болести, као и вјеровање да самим њеним именовањем могу да је

Структура сваке обрађене одреднице обухвата:

- одредничку ријеч,
- граматички податак,
- дефиницију,
- контекст,
- графички симбол којим се упућује на значајну везу са другим одредницама.

У структури необрађене одреднице изостављена је дефиниција, а графичким симболом упућено је на синонимичну обрађену и дефинисану одредницу.

Ако више одредница има исто значење, код најфреквентније од њих биљежено је значење и навођени су синоними.

Давањем већег броја примјера трудила сам се да, што је могуће више, проширим информације које пружа рјечник, показујући одлике семантичке спојивости, колокативности. На основу тих примјера може се закључивати и о другим, а не само о лексичким особинама говора Великог Блашка.

При изради рјечника биљежена је што старија лексика, а ако је унесена нека лексема која је у новије вријеме ушла у говор становника овог села, то је обиљежено ознаком *нов*.

У ексцерпираној грађи је низ примјера који се могу третирати као невезане комбинације ријечи (колокације) или као изрази. У категорију изрза сврстане су оне врсте везаних комбинација ријечи за које је карактеристично да се њихово значење, тј. значење цјелине, не може извести из значења појединачних конституената. На примјер, глагол *нóса̄ӣ[u]* има значење „носити тамо-амо, од једног до другог мјеста“, а израз *нóсā ме* „врти ми се у глави“. С друге стране, за невезане комбинације ријечи карактеристично је одсуство фигуративног значења, тј. значење цјелине може се извести из значења појединачних конституената. На примјер, глагол *см̄учӣӣ[u]* се има значење „осјетити мучнину“, а *см̄учло м се* „осјетио сам мучнину“.

Семантичка обрада биљака обухватила је код неких одредница, поред латинског назива, и одговарајући синоним.

Ријечи које не припадају медицинској лексици, а сусрећу се у примјерима, дате су у фуснотама рјечника, ради бољег разумијевања текста.

„призову“, тјера их да „неутралишу“ њену моћ одређеним изразима, који су неријетко праћени и одговарајућим гестовима. Изрази које често користе јесу: *То ӣй̄м̄ ӯ шебе* (њѐ, њега и сл.) *бiло*; *Да се ӣдмакн̄м̄ (ӣдм̄јер̄ӣм̄) с м̄јѐсiа*; *Дал̄ѐко бiло*; *Гл̄уво бiло*; *Нѐ д̄ај*, *Б̄д̄же*, *нӣкоме*. Информаторе је, осим сујевјерја, током интервјуисања спутавала и жеља да „нѐ метн̄ӯ ф̄а̄л̄ӣнку на ф̄а̄м̄ил̄"ју“. Ово су само неке напомене о социолингвистичким аспектима овог рада.

У рјечнику су чести различити гласовни и морфолошки ликови истих лексема. Ако такве лексеме по азбучном реду долазе једна за другом, доносе се у оквиру исте одреднице, с циљем да се избјегне непотребно ширење рјечника (нпр. *жмїкаї̄[u]/ жмїркаї̄[u]*; *забòл'ї̄[u]/ забòљаї̄[u]/ забòљеї̄[u]* и сл.).

Овај говор има једну изразиту фонетску особеност, а то су ванакценатске вокалске редукције. У одредницама су редовно обиљежавани редуковани гласови, а при навођењу примјера вођено је рачуна о томе да ли је редукција потпуна или дјелимична.

Словни знак између заграда означава факултативност гласа који обиљежава, нпр. *гòсїо(ò)скā* може да се изговара и као *гòсїодскā* и као *гòсїоскā*. Словни знак међу угластим заградама означава крајње -и у инфинитиву (нпр. *жигуцаї̄[u]*). Тај глас готово се никад не среће у изговору, а забиљежен је да би указао на пун облик ријечи.

Придјиви који немају сва три рода дати су у облику рода који регуларно имају.

Да бих што боље указала на међусобне везе забиљежених лексема, при изради рјечника користила сам се графичким симболима преузетим из *Речника српских говора Војводине* (РСГВ), и то:

- ромб (◊) – којим се означавају лексичка значења оних ријечи које се сматрају стандардизованима:
бòлн"ца ж ◊;
- свијетла стрелица (⇒) стоји уз необрађену одредницу или неко њено значење синонимично са обрађеним на које упућује:
искòпн"т[и] їскопнїм свр. ⇒ *ислабиї̄и*;
- тамна стрелица (→) стоји иза обрађене одреднице или њеног значења и повезује га са свим њеним синонимима:
вр'љав -а -о 'разрок, коме су очи управљене у различитим правцима'; → *еровчасї̄, зрикав, разрок, шашијасї̄*;
- двјема супротно усмјереним стрелицама (↔) обиљежени су случајеви непотпуне синонимије:
т'èпат[и] -ām несвр. 'изговарати неправилно неке гласове (р као л и сл.)'; ↔ *шуш'љеї̄аї̄и*;
шуш'љèтат[и] шўш'љèћ'èм несвр. 'изговарати неправилно зубне сугласнике, шушкати'; ↔ *ї'еї̄аї̄и*.
- стрелица усмјерена улијево (←) указује на примјер који је већ наведен у оквиру неке друге одреднице:
бу"а/ б'у"а ж 'инсект који се храни крвљу човјека или животиња'; ← *стјеница, шуга*.

џтјѣн"ца ж 'паразит који сише крв'. – Кад се рџт завршјџ, онда су ишле екѣпе по сѣлима, па су нџприје сузбѣјали џш", бџ"е и џтјѣнце.

шџга ж 'заразна кожна болест коју изазива паразит шугарац'. – Шџгѣ је бѣло, ал шџга је дџлазла на живџтњу. Неимџстина. џш"јџ, бџвѣ, џтјѣнѣџ. И онда џшугѣмо се.

– свијѣтла стрѣлица усмјѣрена улијѣво (⇐) упућује на синонимичну везу између неке обрађене или необрађене одреднице и израза који се јавља у оквиру неке друге обрађене одреднице:

јџтра ж џ. – Пребџл"јџ је жџтцу па га бџлѣ јџтра; ⇐ *џгѣра* (изр.).

џџгѣра ж 'џигѣрица'...

Изр. црнѣ ~ ⇐ *јџтра*...

Списак техничких скраћеница и симбола коришћених при обради појединих одредница наводим уобичајеним редослиједом:

А	– акузатив	м	– мушки род
аугм.	– аугментатив	мн.	– множина
безл.	– безлично употребљен глагол	несвр.	– глагол несвршеног вида
бот.	– ботанички	пеј.	– пејоратив
В	– вокатив	повр.	– повратни глагол
Г	– генитив	прид.	– придјев
Д	– датив	прил.	– прилог
дем.	– деминутив	р. прид.	– радни придјев
ж	– женски род	свр.	– глагол свршеног вида
И	– инструментал	трп. прид.	– трпни придјев
изр.	– израз	уч.	– учестали глагол
Л	– локатив	ф.	– фамилија
		фиг.	– фигуративно значење.

2. Рјечник

А

àвтика ж 'апта; бот. *Sambucus elebus* из ф. *Caprifoliaceae*'. – Нèкè су жèне кӯвале àвтику. Гòре àвтика ìмā пò себ као нèкè бóпце, као смрèковè бóпце. – И тò је као лèкòвито: àвтика, кòприва, сò, и ù тòме се кйселле за рèум.

àдум м 1. 'ожењен човјек који не може имати дјецè'. – Већ сèдам гòдйнā нèмā дјèцè – сйгурно је àдум. 2. 'полно немоћан, незаинтересован човјек'. – Нйкāко се нè женй, мòрā да је àдум.

апарáц"ја ж 'операција; хируршка интервенција којом се отклања стра-но тијело, обољели дио органа, исправља недостатак и сл. ради оздрављења, изљечења'. – Слал су га на апарáцју, ал нè ñеде; → *ойерација*.

Изр. врш"т[и] ~ 'оперисати се'. – Бйò бòлестан, па је вршјò аперáц"је и òздравјò.

апатéка ж (Л у апатéц") 'апотека'. – Ўзмèш у апатéц за грло чàјòвā и пйјèш ка те зàболй.

апèрисат[и] -ишèм свр. и несвр. 'оперисати'. – Мòрò је апèрисат кйлу, пòсл"јè се чýвò нèколкò мјесéцй; → *ойерисаиши*.

~ **се** 'оперисати се, подврћи се хируршкој операцији'. – Йшò се апèрисат у Бањалýку, гòре с глāвнй дòктор"; → *ойерисаиши се*.

апèтйт -йта м 'жеља, прохтјев за јелом'. – Ако с ùмòран, нèш јèст, а ако с òдмòран, јèшñеш, ймаñеш апèтйт. – Мушкā бòквица се ùзимā за апèтйт, за пројèдāње.

Изр. отвòр"т[и] (се) ~ ⇐ *йројесйши*. – Пйла је чàј од кòпрйвā и отвòрјò јој се апèтйт.

àсма ж нов. 'астма'. – Ко ìмā àсму, стèжè га у прèсма; → *задува, сийња, сйезање*.

асмàтичāр м нов. 'онај ко има астму'. – Пòстò је асмàтичāр пòд стārè дāне, и пумпицу нòсò.

Б

бāб"ца ж 'акушерка'. – Зòвнè се бāпца и пòмогнè, и жèна рòдй.

багав -а -о 'који храма'. – Багав, шѣпав, ѣгав – то је ђнај чѡјек који нѣа нѡгѣ па нѣ може ић, него йдѣ ѡ шљакама, йдѣ вакѡ, ил шѣпā; → *егав, ром, шейав*.

бадља ж (Г мн. бадљѣи) 'трепавица која има црн коријен и може проузроковати свраб очних капака'. – Бадља ймā дебелу и црну главу, а трѣпуша б"јѣлу. Бадља кѡлѣ, жўлā. – То кāжў бадље да се зѡвў. Сврбѣ ѡчи и бѡлѣ, и кад се пѡвадѣ, онда вѣшѣ нѣ мучѣ. – Бадље су са рѣпом од кāшкѣ вāдѣте ил нѡжћом преко нѡкта.

бајат м 'задебљање ткива'. – На нѡз, на стѡпалу одѡздѡ кад се нāћѣ тврѡ неко ткиво, кāжѣ да је то бајат. Мѡре бѣт ко шѣнцѣ зрњо, а мѡре бѣт чāк и ко кўруз и ко лѣшнѣк.

бајат"ћ м дем. од *бајати*. – Ймāм бајат"ћ нѣкѣ на нѡз.

бања ж (Г мн. бањā) 'љечилиште са минералним изворима'. – Ако лѣкāр прѡпѣшѣ врўћу бању, он мѡрā ић у врўћу. Ако прѡпѣшѣ ў ледену, нѣ см"јѣ у врўћу. – Нѣ мере свāк ў бању, мѡрāш првѡ пѡвадт нāлазе.

бањат[и] -ām несвр. ⇒ *киселиши*. – Бањām нѡге у лавѡру нѣ би л се рāкиселле ове кўрјѣ ѡч".

~ **се** 'купати се, боравити дуже времена у (љѣковитој) води'. – Онда стāвѣ ў некў вѣћў пѡсуду, као у кāду, ал онда нѣје бѣло кāдѣ, вѣћ тāk у нѣкў кāцу, и нāспў водѣ млāкѣ и тў се кѣселѣ. Кāжѣ: „Бањāмо се“; → *киселиши се*.

бацат[и] -ām несвр. 'трзати, нагло покретати'. – Ймā јāку вāтру – све га бацā од крѣвета.

~ **се** 'трзати се, нагло се покретати'.

бѣн бѣна м ⇒ *биљег*. – Ко ймā пўно бѣнѡвā, кāжў да је срѣтан. Бѣн јѣ нѡвијѣ од бѣљег.

бѣш"ка ж 'мокраћни мјехур': мѡкраћнā ~. – Слāба м је бѣшка, стāлно кўвām чāјове, ал цāбѣ. – Мѡкраћнā бѣшка је пѡ дну трѡбу, и тѡ знā забѡлт, и то кāко забѡлт; → *мјеур I*; ← *мокраћни*.

бѣљег м (Г мн. бѣљѣгā) 'уроћени мали израштај тамније боје на кожи, у облику мрље, пјеге или квржице'. – У дјѣтета овākѡ зā трѣ прѣста тўде црвѣно на лицу. Й тѡ је као нѣкѣ бѣљег. – Нѣко велѣ бѣљег, нѣко бѣн; → *бен, значка I, младеж I*.

бидн"ца ж 'бијело на оку, биона'. – Ймā биднцу нā оку; утрўнјѡ се, па му ѡстало то задебљање.

бјѣснило с 'вирусна болест која проузрокује поремећеност ума (код човјека); лудило'. – Мѡш побјѣшњет, дѡбт бјѣснило, ако те уијѣ б"јѣсно пāшче.

блѣнтав -а -о ⇒ *луд*. – Блѣнтав јѣ ко ићā му, јāдна она жѣна ш нѣме.

блѣсав -а -о ⇒ *луцкасӣ*. – Отпала од блѣсавѣ фамил^нјѣ, па је и она блѣсава.

бљѡват[и] бљѡјѣм несвр. 'повраћати', гл. им. -ање. – Бљѡјѣ самѡ ѡјѣд, још ја велѣм да не пијѣ тѡлкѡ кавѣ, али цабѣ говорт; ⇔ *ригашӣ*.

бљѡшт м 'бот. *Tamus communis* из ф. *Dioscoreaceae*'. – Бљѡшт се мѣѣ у рак^нју и мажѡ се жѣне рад рѣумѣ.

бѡба ж 1. 'ситан, округласт плод, зрно'. – Ђѣд јѣ браѡ са смрѣкѣ бѡбе и пѡѡ за бѡбреге. 2. 'оспица на кожи' ← *казамак*; ⇔ *гнојаница, чибуљика*.

бѡб^нца ж дем. од *бѡба*. – Кѡвѡ је и пѡѡ смрѣковѣ бѡпце. – Искѡчле јѡј неке црвенѣ бѡпце пѡ телу па се сам чѣшѣ.

бѡг^наљ м 'човјек без ноге или руке или с неким другим тешким тјелесним недостатком'. – Ўкинѡ се с крушкѣ и ѡстѡ бѡг^наљ, и сад ваљ^н такѡ девѣрат док га Бѡг не узмѣ сѣб; ⇔ *инвалид*.

бѡквица ж 'биљка рода *Plantago* из ф. *Plantaginaceae*'. – Бѡквица се корѡсти за л^нјѣчѣње.

Изр. жѣнск^н ~; мѡшк^н ~ 'врсте бѡквице'. – Жѣнск^н бѡквица је ширѡка, окрѡгла и привѡја се на р^нне. – Мѡшк^н бѡквица је ѡска, није шѡр^н од јѣднѡг прѡта – тѡца се, па се ѡзмѣ сѡк за апѣтит, за пројѣдање.

бѡл бѡла м (Л бѡлу, Н мн. бѡлов^н) 'осјећај физичке, тјелесне патње'. – Па бѡлов, не може се трпѡт. – Ўма тѣшкѣ бѡлове, дају му нѣкције, ал не вр^нјѣдѡ. – Ўдарли су м бѡлов ѡ ноге и ѡ рѡке, нѣмам мѡра ни дању ни нѡћу. – Бѡлов су тѣшк^н од рѣума; → *мука* 2.

бѡла ж 'нездрово, поремећено стање организма'. – Бѡлујѣ од тѣшкѣ бѡлѣ; → *болестѡ, оболење, обољење*.

Изр. гѡспо(д)ск^н/ плѡћн^н бѡла (бѡлѣст) 'туберкулоза'. – Гѡспѡдск^н бѡла је сѡшца, ко је бѡѡ бѡлѣстан, није смѡѡ брѡге брѡнт велкѣ. – Ўмрѡ је од плѡћнѣ бѡлѣсти, сѡшцѣ зв^нанѣ; ⇔ *сушица*; вѡден^н/ дѣбел^н ~ 'нагомилавање течности око зглобова и у трбушној дупљи као послѣдица других болести'. – Ўмрѡ је од дѣбелѣ бѡлѣ, ѡдарла му вѡда ѡ ноге. – Ўмала је вѡденѡ бѡлѣст, вѡда јѡј је дѡшла дѡ срца и ѡмрла је; кѡшћен^н ~ ⇔ *кошћени*; нѣмил^н ~ 'рак'. – Ўма нѣмилѡ бѡлу, нѣма јѡј л^нјѣка; дочѣпат[и] се нѣмилѣ бѡлѣ 'добити рак'. – Не дѡ Бѡг да се дочѣпам нѣмилѣ бѡлѣ – кѡ ће ме слѡжт; прѣл^нзна ~ 'заразна болест'. – Сѡшца је прѣл^нзна бѡлѣст: мѡже и са прич^нњом и у плѡв^нчк^н чак к^нжѡ да се изб^нацујѣ, да мѡже пр^нјѣћ.

болѣжљив -а -о 'болешљив'. – Пл^но је болѣжљив, јѡпѣ се разбѡл^нјѡ; → *кењкав*.

болѣснѡк -ѡка м (В болѣснѡче, Н мн. болеснѡц^н) ∅: плѡћнѡ ~, срч^нанѡ/ срч^нанѡ ~. – Јадн^нца, напатла се, ц^нјѣли је жѡвѡт сам болеснѡке слѡжла. – Срч^нанѡ болеснѡц не см^нјѡ јѣст ма^нснѣ р^нанѣ. – Он је тѣшкѡ срч^нанѡ болѣснѡк.

Изр. тешкѝ ~ 'човјек који болује од тешке и дуготрајне болести'. – Бѝб је тешкѝ болеснѝк, трѝ гѝдне нѝје устајѝ ис крѝвета.

бѝлѝст -ести ж (Г мн. болѝстѝ, Д, И, Л болѝстима) ⇒ *бола*. – Нѝам пѝјма о чѝгѝ та бѝлѝст дѝђѝ. – Ал кѝжѝ да је спашѝвало против бѝлести. – Кѝкур^нјѝк, ѝсто, свѝњама су провлѝчили кроз ѝ^но, кѝжѝ, ради бѝлести; ⇐ *бола* (изр.).

бѝлестан -сна -сно ◊. – Мѝја дѝјѝца нѝс бѝла бѝлесна, тѝ м је вѝлкѝ срѝћа бѝла.

бѝлт[и] бѝлѝ несвр. 'одавати тѝлесни бол, имати бол'. – Мѝне су бѝлле ѝш кад сам бѝла д^нјѝте; → *бољѝшѝ, бољѝшѝ*.

Изр. бѝлѝ ме ѝспод мѝчи 'стално ме боли, али помало, подмукло'.

бѝлн^нца ж (Г мн. -ѝцѝ) ◊. – Лѝжѝла сам у бѝлнц деведѝс трѝћѝ. – Мѝгѝ се изл^нјѝчт да је ѝшѝ у бѝлнцу.

болѝват[и] бѝлѝјѝм (р. прид. бѝловѝ -ѝла -ѝло) несвр. ◊. – У мѝјѝј фѝмѝл^нј нѝје нѝко бѝловѝ од сѝшцѝ. – Н^нјѝсам ја то бѝловѝла.

болѝат[и] бѝлѝ несвр. ⇒ *болишѝ*. – Мѝне бѝљало, па кѝкѝ, зѝспат нѝкада, ни да^н ѝ ни нѝћ^н нѝ меш зѝспат.

болѝет[и] бѝлѝ несвр. ⇒ *болишѝ*. – Бѝљела ме глава па сам вѝвјѝк спѝвала с рѝпцом.

бѝртат[и] -ѝм (р. прид. бѝртѝ -ѝла -ѝло) несвр. 'бити мало болестан'. – Мѝло је бѝлестан, ал ѝпѝк лѝжѝ. Мѝгѝ б да не лѝжѝ, ал ѝпѝк лѝжѝ – бѝртѝ.

брѝда ж 'кончасте израсли на тучковима кукуруза, свила': кѝрузнѝ ~. – Узми брѝдѝ од кѝруза, скѝвѝј и пѝ за бѝбреге; ⇐ *курузни*.

брѝдав^нца ж 'ма^нѝ израштај на кожи'. – Кад ѝмѝш брѝдав^нце, онда ѝдѝш пѝтом и нѝћѝш, прѝшѝ нѝчјѝ кѝњ, ѝспала зѝмљѝ из пѝтковѝ. Узм^н ону зѝмљѝу и оно што је до зѝмљѝ ѝкрѝнѝто нѝмаж по рѝкама, ку су брѝдав^нце, нѝгама, нѝје бѝтно, и спѝст ѝнде ѝе и бѝло. Нѝмѝј се ѝбзират и спѝнѝ брѝдав^нце.

брѝшљѝн м 'пршљѝн': вратнѝ ~. – Дѝгнѝш тѝшко нѝшто па се, кае, ѝшинѝ. Тѝшко, ѝшинла с, па дрѝгѝ, трѝћѝ брѝшљѝн, па се гѝбѝ. – Укѝчјѝ м вратнѝ брѝшљѝн, нѝ мерем мѝкѝт главѝм.

бѝбрег м (Н мн. -ез^н, Г бѝбрѝгѝ) ◊. – Мѝре у бѝбрегу бѝт камѝнац па бѝлѝ бѝбрез.

бѝ^на/ бѝ^на ж 'инсект који се храни крвљу човјѝка или животиња'; ⇐ *сѝјѝеница, шуга*.

бѝновача ж 'буњѝка, бот. *Nyosciamus niger* из ф. *Solanaceae*'. – Нѝкѝ су лѝуд стѝвљѝл бѝновачу у рѝк^нју. Чѝвек кад пѝпјѝ, нѝ знѝ нѝшта. Мѝло пѝпјѝ, ѝшѝмѝтѝ га и нѝ знѝ нѝшта. Скѝром слѝчно наркѝзи.

бурлав -а -о 'који има велики стомак (о човјеку)'. – Чдјеку који има вѣлик стдмак каже бурлав.

бурле м (В бурле) 'бурлав човјек; човјек великог стомака'. – Ён, каже, днѡга бурлѣ. Вйђај кдлкі му је стдмак.

бурлеша ж 'бурлава жена; жена која има велики стомак'. – Кдлкі јој је стдмак – правѣ је бурлеша.

В

вѡд"т[и] -йм несвр. 'чупати, извлачити што из тијела: ~ зуб, ~ крв'; → *чуѡаѡи 1*.

вѡр"т[и] вѡрйм несвр. 'пробављати (о желуцу)'. – Жѣлдац ми нѣ вѡрй рѡну, нѣкад ми пдмдгнѣ кад пдпјѣм мѡло сддѣ; → *ѡримѡи, радиѡи*.

вѡтра ж 'повишена тјелесна температура'. – Ѐма јѡку вѡтру, трајжй му се вѡда. – Ѐзмѣ га вѡтра и нѣ знѡ, бдлујѣ и нѣ знѡ. Нит кога вѡдй, нит кога знѡ, нит штѡ знѡ бѣседт. – Намажѣ се ѡљом ил рѡк"јдм рад вѡтрѣ. – Снѡмал су вѡтру тѡкѡ што су компјѣре у салѡтцу³ рѣзал, ил кѡрузнѡ брѡшно: мјѣсѡто т"јѣсто па прѡвѡјѡно на тѡбане; → *ѡѣмиѡраѡура*.

вѣзат[и] вѣжѣм свр. и несвр. ѡ.

Изр. бѡт[и] вѣзѡн за крѣвет 'лежати болестан (за непокретне болеснике)'. – Он је вѣзѡн за крѣвет од лѡн", жѣна га слѡжй.

вѣна ж нов ⇒ *жѡла 2*. – Кад дѡјѡ инѣкцију, тѡ трајжй се вѣна. – Млѡдо стдјйш – вѣне ѡскѡчѡ и дне бдлѣ. – Јбвнѡ Дѡшѡнка ѡмѡ затѣчѣне вѣне.

вѡд м ѡ. – Вѡд ме дѡбро слѡжй, вѡдйм ѡдт кднѡц ѡ иглу.

Изр. изгѡб"т[и] ~ 'остати без вида (дјелимично или потпуно)'. – А ѡмајѡ нѣкй, осл"јѣпѣ и ѡ млѡдѣ дѡне, ѡзгѡбѣ вѡд дч"њй; ⇐ *обневидѡиѡи, ослијѣѡиѡи, ођоравѡиѡи*; дчнй/ дч"њй ~ 'способност очѡју да виде'. – Изгѡбла сам дчнй вѡд плѣтѡћ, ѡ дѡн ѡ нѡћ ѡгле у рѡкама бѡле.

вѡдт [<видјети] -йм свр. и несвр. 1. 'видјети, имати способност вида'. – Бѡба бѡла стѡра, ал вѡдла је ѡдт кднѡц ѡ иглу. 2. 'искусити, преживјети, препатити'. – Штѡ је тѡј мѡкѡ вѡдјѡ!

вјѣтар -тра м (Н мн. вјѣтров") (мн.) 'гасови који се развијају у цријевима'. – Бдлй га трбу и ѡмѡ вјѣтрове, па му дѡм да пдпјѣ мѡло сддѣ.

Изр. црвенй ~ 'заразно обољѣње коже'. – Бѡвало је ѡ тѡ да вјѣтар нѣкй црвенй ѡдарй чдвјѣка и зѡболй га нѣшто и нѣкй су чѡк дѡлазлй нѣсвјѣст" кад бѡдѣ по нѡћ. То нѣкй црвенй вјѣтар зѡузмѣ. – Црвенй вјѣтар ѡдарй прѣтежно нѡћу у нѣвременѡ дѡба⁴, ѡко пѡла нѡћи и кѡсниѣ.

³ Салѡт"ца ж 'округѡ, плѡснат комадић кромпира, парадајза и др.'

⁴ Нѣвременѡ дѡба 'вријѣме ѡко поноћи, плуво дѡба'.

вјѣштица ж 'по народном вјеровању, жена која је у дослуху са ђаволом и чини зла, нарочито малој дјечи; има натприродне моћи, претвара се у лептира и сл.'. – Вјѣштица мѡже да пѡсѣ д^нјете мѡлѡ; → *мора*.

вѡда ж (А вѡдо, В вѡдо, Н мн. вѡде, Г вѡдѡ) ѡ.

Изр. мѣтат[и]/ чѣтат[и] вѡде 'отклањати зле чини са некога, говорењем одређених тајних ријечи изнад воде'. – Бѣла је бѡш и твѡја прѡмбаба – стрѡу сал^нјѣвала и вѡде нѣкѣ мѣтала. Ўзмѣ вѡдѣ па нѣшто чѣтѡ тѡмо, шѡпорѣ. С тѣјем се већинѡм л^нјѣчли. Стрѡве сал^нјѣвале и вѡде мѣтале, чѣтѡле; ⇐ *мѣтаиши, чѣтаиши*.

вѡден -а -о (одр. вѡденѣ -ѡ -ѡ) у изразу: вѡденѡ бѡла/ бѡлѣст; ⇐ *бола* (изр).

вѡле м 'чворуга која се појави на глави усљед ударца'. – Квѣржца на глави нарѡсте, скѡчѣ вѡле кад се ѡдарѣш.

вѡратнѣ -ѡ -ѡ 'који се односи на врат': ~ жѣле ⇐ *жила*; ~ брѣшљѣн ⇐ *бриљѣн*.

вр^нјѣме врѣмена с ⇒ *ѣериода*. – Вр^нјѣме говѡрл, а сад вѣлѣ периѡда, кѡко кѡ.

Изр. ѣмат[и] свѡје ~ 'имати менструацију'. – Ўмѡ, каје, свѡје вр^нјѣме; ⇐ *имѡиши* (изр.).

врѡља ж 'жена разроких очију'. – Нѣкад нѣ знѡм ѣе глѣдѡ она врѡља; → *врѡѣша*.

врѡлав -а -о 'разрок, коме су очи управљене у различитим правцима'. – Ўмѡш кад глѣдѡ ѡко ѡ око приѡдно, кае, врѡлав; → *еровчасѣ, зрикав, разрок, шашијасѣ*; ⇐ *нѣѡран* (изр.), *ѡко* (изр.).

врѡѣша ж ⇒ *врѡља*. – Кад глѣдѡ ѡ стрѡну, то је врѡѣша.

врѡльо м 'чѡвјек разроких очију'. – Јѣдно ѡко глѣдѣ тѡм, а дрѡгѡ вѡм – тѡк врѡльо глѣдѣ.

врѡт^нт[и] се -ѣ се несвр. безл. врѡтѣ м^н се (у глѡв^н) 'осјећам врѡглавицу несвјѣстицу'. – Врѡтѣ ми се, чѣнѣ м се да ћу пѡст ѡ несв^нјѣст; → *занесвјѣшѣваѣиши (се), занѡсиѣиши, манѣѡѣиши се, муѣиѣиши се, несвѣјѣсиѣиши се, носѡиши*; ⇐ *ѣграѣиши* (изр.), *смркнѡѣиши се* (изр.).

врѡтѡглав^нца ж ѡ. – Ўмѡм врѡтѡглавцу, бјѣжѣ м зѣмљѡ испрѣд мене.

Г

гѡвез м 'бот. *Symphytum officinale*'. – Посѡд, дјѣте, гѡвез, ѡвд крѡјом у бѡшт, од гѡвезѡ дѡбро зарѡстајѡ рѡне.

гѡз м 'петролеј'. – Млѡдѣ ѡрас^н се стѡвљѡјѡ у гѡз и мѡжѣ се кѡса да не ѡпадѡ, да бѡлѣ рѡсте.

гйбат[и] -āм несвр. 'разгибавати, чинити покретљивим', гл. им. -āње. – Кад нѣког укѣчи, мѣре у бѣлнцу па гйбат. – Штѣ је тѣј гйбѣња видјѣ!

~ **се** 'разгибавати се, постајати покретљив'. – Мѣрѣ ић у бању да се гйбѣ.

гла^вѣбоља ж ђ. – То је прѣтежно пѣвѣзѣно: и гла^вѣбоља, и уш кад бѣлѣ, и зѣб^н, и тѣ свѣ приблжно.

гла^вѣобѣлан -љна -љно 'који пати од главобоље'. – Милан је гла^вѣобѣлан ко и ѣѣ му, стѣлно га бѣлѣ глава.

глѣжањ -жња м 'избочина на зглобу изнад стопала'. – Ѡтечѣ глѣжањ, па нѣ мере ић.

глѣв глѣва -о (одр. глѣви -ѣ -ѣ; комп. глѣвлѣи) ђ. – Глѣв је на дѣснѣ уѣво, мѣрѣш му прић с л^нјѣвѣ стрѣнѣ.

Изр. ~ ко тѣп 'потпуно глѣв'. – Глѣв је ко тѣп – нѣшт нѣ чујѣ.

глѣвѣша ж 'глува жена'. – Она глѣвѣша је мѣгла подлѣт'т пѣт кола, није нѣшт чула.

глѣ^вѣон^нјѣм -а -о (одр. глѣ^вѣон^нјѣмѣи -ѣ -ѣ) ђ. – Накѣ фѣна цѣрца, а глѣ^вѣон^нјѣма – нѣт штѣ причѣ, нѣт чујѣ.

глѣ^вѣоња м пеј. 'чѣвјек који је глѣв'. – Ѡнѣм глѣ^вѣоњ мѣрѣм свѣ понѣвт пѣ пѣт пѣтѣ, нѣ мерем га вѣшѣ смѣгат.

гнѣј гнѣја м 'густа, ѣпљива течност која се ствара у запаљеном ткиву чѣвјечјег организма'. – Кад се прѣвѣлѣи, ищѣрѣи гнѣј и ово се смѣкнѣ и нѣмѣ; → *гнѣј*.

гнѣјав -а -о 'који је пун гнѣја'. – Лѣђа су му свѣ гнѣјава, нѣ меш од гѣда глѣт; → *гнѣјав*.

гнѣјан^нца/ гнѣјѣн^нца ж 'огнојена бѣбуљѣца'. – Гнѣјан^нца је ѣгнојена чѣб^нца, нѣ трѣбѣ је дѣрат. – Ишѣшла м гнѣјѣн^нца на нѣсу; → *гнѣјѣнишѣца, иришишѣ*; ⇔ *бѣба, чѣбуљѣка*.

гнѣј^нт[и] **се** несвр. према *загнојѣишѣ се*. – Гнѣјѣи му се рѣна, мѣрѣ ић дѣктору да је ѣчѣстѣи.

гнѣј гнѣја м ⇒ *гној*. – Мишѣна бѣдѣ пѣна гнѣја, пѣсл^нјѣ се прѣвѣлѣи и ишчѣстѣи.

гнѣјав -а -о ⇒ *гнојав*. – Мѣрал су му сѣћ онај гнѣјѣви прѣст.

гнѣјан^нца/ гнѣјѣн^нца ж ⇒ *гнојѣнишѣца*. – Имѣ гнѣјѣнѣце по лицу, па се стѣдѣи. – Свѣрѣи ме гнѣјѣн^нца, нѣ мерем дѣрат.

гнѣј^нт[и] **се** несвр. према *загнојѣишѣ се*; ← *забѣлишѣи* (изр.).

гѣспѣ(д)скѣи -ѣ -ѣ у изразу: ~ бѣла/ бѣлѣст ⇐ *бѣла* (изр.).

грѣба ж (Г мн. грѣбѣ) 'израслина на лѣђима'. – Искрѣв^нјѣ се тѣлѣк да му је скѣчѣла грѣба на лѣђ^нма.

гр̑бав -а -о 'који има грбу'. – Јѣст онāј чѡјек гр̑бав, савјѡ се до свѣтѣ зѣмљѣ.

гр̑ло с (Г мн. гр̑лā) ◊. – Бѡлї га гр̑ло, пїјѣ чајове зā гр̑ло.

гр̑зн"ца ж 1. 'повишена тјелесна температура са дрхтавицом'. – Ўватла ме гр̑зн"ца, вāтра и стўдѣн. 2. 'запаљење коже у виду плика које се најчешће јавља на уснама'. – Їзашла м јѣ гр̑зн"ца нā уснама. 3. ⇒ *малеарија*.

гр̑ч гр̑ча м (Н мн. гр̑чов") ◊. – Гр̑чове имāм у рўкама и нѡгама, нāмажѣм се па се свā сѡба чўјѣ.

гўб"т[и] се -їм се несвр. 'остајати без свијести, без присебности', гл. им. -љѣње. – Гўбї се, нѣ знā ни шта прїчā. – Бѡї се ў тѡм свѡм гўбљѣњу; ⇐ *знаїш* (изр.), *незнана* (изр.).

гўб"ца ж 'усна'. – Їзасуѡ се по гўпцама.

гўјав"ца ж 'глиста'. – Кат су лўд имал гўјавце, бѡлї и стѡмāк па, каже, имā гўјавце у стомаку. Ондā се ўзмѣ бјѣлѡга лўка нѣколкѡ чѣшљѡвā, стўцā се и са мл"јѣком, филцāн-двā мл"јѣка и пāр чѣшљѡвā лўка и то се на прāзан стѡмāк ўјутру пѡједѣ. И кāжѣ, избāцѣ се гўјавце.

гурāбет м ⇒ *їокарейї*. – Нїје ѡн крїв што је гурāбет, тāk се рѡдјѡ.

гўша ж (Г мн. гўшā) 'прекомјерно повећана штитаста жлијезда, струма'. – Имā и тѡ, гўша се л"јѣчї нѣкāко код лѣкарā.

гўшав -а -о 'који има гушу'. – Гўшава је, ѡтлѣн тѡлкї врāt.

гушѡбоља ж 'болест коју карактерише повећање штитне жлијезде'. – Имā гушѡбољу. То је ѡпāсно, мѡре умр"јѣт.

Д

дāлековидан -дна -дно 'далековид'. – Ї ѡн нѡсї нāочāре, сам што је ѡн дāлековидан.

дāмор м 'дамар, било'. – Кўцајў ми крѡз рўку дāмор".

дāн"т[и] дāнѣм свр. ⇒ *одануїш*.

Изр. ~ дўшѡм 'осјетити олакшање након чега тешког'. – Мāло дāнѣм дўшѡм кад прїмїм нѣкц"ју.

двѡр"т[и] -їм несвр. 'водити бригу о болеснику'; → *служїшї*; ⇐ *разболишї се* (изр.), *ушїакнушї се*.

дѣбел дѣбѣла дѣбѣло 'дебео'. – Не рāсте, не рāзвїјā се д"јѣте, па онда крѣнѣ и онда ѡде т. Бўдѣ дѣбѣло, толикѡ.

Изр. ~ бѡла/ бѡлѣст ⇐ *бола* (изр.).

дївјї -ā -ѣ у изразу: ~ мѣсо ⇐ *месо*.

дїјат[и] дїшѣм несвр. 'дисати'. – Нѣ дā м дїјат, бѡјїм се да ћ се угўшт.

длāка ж ◊.

Изр. мртвѣ ~ 'мекане, свијетле и ријетке длаке на лицу мушкарца или жене (услјед хормоналног поремећаја)'. – По лицу јој израсле б'јелѣ мртвѣ длаке, такā је и Зора била; < *мртшав* (изр.).

дѣбар дѣбра дѣбро 'психички здрав'.

Изр. није ~/ није најбољи 'није психички здрав'. – Није дѣбар, свашта прича. – Није најбољи, видѣ му се по ђчма; < *луд*.

дѣб"т[и] дѣб"јѣм свр. 1. 'бити захваћен нечим (неким поремећајем, болешћу)': ~ темпаратуру/ температуру. 2. 'добити мјесечни циклус'.

Изр. ~ на живце < *живци* (изр.).

дѣктор/ дѣктур м ⇒ *љекар*. – Не мѣра се за свѣ ић дѣктору, мѣра се и сѣн мѣло и притрпт. – Онда ишѣ и дѣктурма и некијем ђчама.

дѣлаз"т[и] -йм несвр. ђ.

Изр. ~ не св"јѣст" 'падати у несвијест' ← *вјетар* (изр.); ~ сѣб" несвр. према *доћи себи*. – Она је јѣла гљиве неке лѣдаре и скрѣз љопште није знѣла ништа. И онда мѣло пѣчѣла дѣлазт сѣб и пѣчѣла се крст"т, ал није мѣгла дѣго проговѣрт. – Није дѣлазла сѣб вишѣ ђт пѣ сѣта.

дѣћ[и] дѣћѣм свр. ђ.

Изр. ~ не коме не св"јѣст < *онесвијесѣиши се*; ~ сѣб" < *освијесѣиши се*. – Онесв"јѣстѣ се, ал је брзо дѣшѣ сѣб.

дѣчѣпат[и] се -ѣм се свр. у изразу: ~ не милѣ бѣлѣ < *бола* (изр.).

дѣрѣгѣ -ѣ -ѣ у изразу: бѣт[и] у ~ стању < *носећа*. – Мѣца је пѣновѣ љ другѣм стању, ал сѣд нѣсѣ двѣјке.

дѣрат[и] -ѣм несвр. 'трѣјети'. – Не мере се дѣрат кѣлкѣ бѣлѣ, мѣраћ ић дѣктору.

Е

ѣгав -а -ѣ ⇒ *багав*.

ѣгат[и] ѣгѣм несвр. ⇒ *шеѣаѣи*. – Ако је краћѣ нѣга, он ѣгѣ тѣмо-вѣмо кад ѣдѣ.

ѣлѣргиѣ ж 'алергиѣ'. – Дѣјѣца и мајѣ елѣргиѣу, елѣргиѣѣ не кѣ и зѣћѣ.

ѣлѣргичан -чна -чно 'алергичан'. – Елѣргичан је на дѣван: кад не ко зѣпѣлѣ, он нѣмѣ свѣ ѣтвѣрѣ.

ѣрат[и] ѣрѣм несвр. ⇒ *шеѣаѣи*. – Мало ѣрѣ кад ѣдѣ, а л"јѣпо дѣјѣте.

ѣрѣвчѣст -а -ѣ ⇒ *врѣав*. – Мѣло ѣрѣвчѣст, као, на примѣр, тај Рѣдовѣн Нѣдѣн; < *ѣко* (изр.).

Изр. ~ у ѣч"ма 'ѣровчѣст'. – Он је мѣло ѣрѣвчѣст у ѣчма.

Ж

жвѣља ж (Г мн. жвѣља) 'обољење слузокоже на угловима усана'. – Не облизуј се, допћеш жвѣље.

жгѡрав"ца ж 'горушица'. – Од компјерѡ дѡб"јѡм жгѡрав"цу, нарѡчто ако с прђени; → *љушина*.

жглѡвак -вка м 'зглоб, зглавак'. – Отекли су м жглѡвц" на рѡкама, није дѡбро, дјѡте мѡје; → *жглоб*.

жглѡб жглѡба м ⇒ *жглавак*. – Ко имѡ слѡбе жглѡбове, дѡктор у врућу бѡњу ниѡме није прописѡ.

жѡлдац жѡлдаца/ **жѡлѡдац** -ѡца м (Г мн. жѡлдаца/ жѡлѡдаца) ѡ. – Нѡко кога је жѡлдац слѡб, чим се наијѡ, оно бѡлѡ. – Жѡлѡдац је на пупку, тѡј трѡбѡ да кѡца. – Жѡлдац ми не вѡри, свѡ рѡна стѡји ѡ њему. – Нѡ рѡди м жѡлѡдац, ѡј ме мѡло истрѡјај.

Изр. спѡстит/ спѡштен ~, стрѡнит/ стрѡњен ~ 'болест као посљедица опште мршавости и неког јаког напрезања'. – Имѡ спѡштен жѡлдац па мѡрѡ ић да јѡј га Ѧнка намјѡсти. – Мѡрѡш прѡвт жѡлѡдац ако с га стрѡнла, ако имѡш стрѡњен жѡлѡдац; ⇐ *сиѡмак* (изр.).

жѡнскѡ трава ж 'биљка која, по народном вјеровању, помаже да жена затрудни; вјероватно маѡина трава, бот. *Marrubium vulgare*'. – Жѡнскѡ трава је трава от које жѡне мѡгѡ зан"јѡт кад пијѡ чај, ил ѡзѡт мѡло нашѡшце тог кѡр"јѡна.

жѡвац -вца м (Г мн. жѡваца) 'нерв'. – Отшѡ му нѡки жѡвац па сѡм жмѡка ѡчма. – Кад је бѡла мѡла, напла се рѡкјѡ и изгѡрел жѡвц од јѡкѡ рѡкјѡ.

жѡвц м мн. (Г мн. жѡваца) 'психичко стање'. – Ошли су јѡј жѡвц, не мере слѡшат гѡламѡ.

Изр. дѡб"т[и] на жѡвце 'психички, нервно обољети'. – Мѡш дѡбт на жѡвце од прѡвелкѡ сѡкирац"јѡ; пѡпуст"т[и]/ пѡпѡст"т[и] на жѡвц"ма ⇐ *ѡоживчаниши*. – Пѡпустјѡ на жѡвц"ма, свѡ му смѡта.

жѡвчан -а -ѡ 'раздражљив, нервозан, психички нестабилан'. – Ако је жѡвчан, трѡбѡ ић прѡко Врбѡса, ѡе с лѡди, да се л"јѡчи.

жѡвчѡна ж 'епилепсија'. – Имѡ жѡвчѡнѡ, пѡдавцу звѡнѡ; → *ѡадавица*.

жѡгат[и] жѡгѡ безл. несвр. према *жѡгнуши*. – Мене бѡдло, па кѡки зѡспат, ниѡкадѡ, ни дѡнѡ ни нѡнѡ не меш зѡспат. Чѡпѡ, жѡгѡ. Истѡ ко и зѡб кад бѡлѡ.

жѡгнѡт[и] жѡгнѡ свр. безл. 'сијевнути, пробости (ѡ болу)'. – Кад ме жѡгнѡ испѡд ребѡрѡ, не мерем ниѡуд.

жѡгов[и] м мн. 'ѡштри, краткотрајни болови'. – Спѡвѡ, нѡмѡ више жѡгѡвѡ.

жигу́цат[и] -уца несвр. и уч. безл. 'благо, али учестало жигати'. – Жигу́ца ме у дну трбуа.

жй́ла ж (Г мн. жй́ла) 1. 'тетива': вратнѣ ~, пѣтнѣ ~. – Кад ме заболѣ вратнѣ жй́ле, намажѣм ѿ ра́кјом. – Болѣ ме пѣтнѣ жй́ле. 2. 'вена, артерија'. – Глѹво бй́ло, у́бла се, прѣсѣкла себ жй́ле; → *вена*.

жлй́ч"ца ж 'удубљење између грудне, прсне кости и трбуха'. – Пријѣ кáжѣ: болй́ ме у жличиц, а сáд – болй́ ме желу́дац. – Прòбáдá ме пò жлич"цòм, не нòс ми кáрмака.

жмй́кат[и]/ жмй́ркат[и] -ам несвр. 'титрати, треперити (за очни капак, мишиће око очију)'. – Што стáлно жмй́кáш? – Жмй́ркá очма ко да ни́је нòрмáлан.

жњáтара ж 'кост ноге од кољена до глежња; гњат'. – А òн пòчѣшѣ мјѣрт колкѣ су нòге од стòпѣ до кољена. Кáжѣ: „Видйш колкá је òвá жњáтара бй́ла“; → *цијев*; ← *костй* (изр.).

жòвáњац -áњац/ -ета м (Г мн. жòвáњацá) 'жуманце'. – За појачáње крв" жèне су дáвале дјѣц жòвáњац јáјета и мѣд.

жў́ль жу́ља м (Н мн. жу́льев" жу́льов") Ѧ. – На́бла сам жу́ль кòпајў́ћ кў́рузе, пòсл"јѣ се тò подмијў́рло.

жў́т"ца ж Ѧ. – Бй́ло и жу́тцѣ. Па й́дў́ лѣкáру, па ко й́мá дў́кат, стáвй ў́ воду и кў́пá се у вòд", ў́змѣ ону вòду па кў́пá се двá-три пў́та, па вѣлй, прѣстала је жу́тца. – Ко й́мá жу́тцу, обòл"јѣвá и од јѣтрѣ.

жў́ч жу́чи ж 'жучни мјехур'. – Дòктор кáжѣ да м је бòлесна жу́ч и да се пáзйм рáнòм.

3

зabòл"т[и]/ забòлът[и]/ забòлът[и] заболй свр. 'почети бољети; појавити се (о болу)'. – Кае, ако је тў забòлло, забòлл" су бўбрес. – Па јѣст, и ў́ље је дòбро: ў́пуст"т кáп од ў́ља ў́ у"ò кад заболй. – Забòлале ме рў́ке, нѣ знáм штá ћ.

Изр. ~ нáц"јѣло 'забољети без видљивог разлога (о прсту или екстремитетима)'. – Кад нáц"јѣло заболй прѣст, из чй́ста мй́ра, гњòдй се, прй́вйјáна је слáнна да извў́че; ← *нацијело*.

зabун"т[и] -нѣм свр. ⇒ *йòдбуну́ши*. – Зàбунћеш од тòлкòг спáвáња. – Свá је зàбунла у ли́цу, дòшла глáва ко у гò"ечета.

зав"т[и] зàв"јѣм свр. 'увити завојем (рану)'. – Дòктор ми је зàв"јò рў́ку.

завр̀т"т[и] се зàвртй се безл. свр. према *врй́шиши се*. – Ако м се зàвртй, пáшћу; зàтò се и држйм зà зй́д.

заглув"т[и] заглӯвѣм свр. 'привремено изгубити слух (од буке, воде у ушима и сл.)'. – Заглувла сам од мото́ркѣ. И не заглувла, ко̀лкѣ сам дрѣвѣ да̀нас прѣметла преко рӯкӯвѣ.

загној"т[и] се загној се/ **загној"т[и]** се загној се свр. 'напунити се гнојем'. – Загнојѣ му се прѣст. – Ако т се загној рѣна, нѣш моѣ стѣт нѣ ногу; → *огнојѣи се*.

задува ж ⇒ *асма*; ← *шиѣиња*.

закрѣв"т[и] закрѣвѣм свр. 'напунити се крвљу, постати крѣв'. – Закрѣвѣ ѣ очма од јакѣга вјѣтра; → *ѣокрѣвѣи*.

закречѣе с 'стаѣе, особина онога што је закречено, накупљеност кречних соли (обично у ткивима)'. – Ыма закречѣе вѣнѣ, мо̀рѣ ѣдбит ѣд себе рѣну.

закрмѣл"т[и] закрмѣлѣм свр. 'добити крмѣље; постати крмѣлив (о очима)'. – Закрмѣл"јѣ очма, нѣшт нѣ видѣ.

зал"јѣч"т[и] зал"јѣчѣм свр. 'дјелимично или привремено излијечити'. – Ако зал"јѣчѣм ову бо̀лу, чу̀ваѣу се, нѣћ рѣдт тѣшко.

~ **се** 'привремено се излијечити, излијечити се'. – Зал"јѣчѣ се, ал је јѣш бл"јѣд.

замѣнтат[и] се –ѣ се безл. свр. према *манѣиѣи се*. – Зѣмантѣло м" се од спѣрѣнѣ, ѣтвѣрѣј тај прѣзор!

зѣметн"т[и] се зѣметнѣ се свр. 'настѣти, развѣти се'. – Чѣр мо̀же да се зѣметнѣ, по̀сл"јѣ га се тѣшко рѣшт.

зѣмират[и] –рѣм несвр. 'падати у несвѣјѣст'. – Зѣмирѣ ѣд глѣди, нѣа штѣ јѣст.

замлѣд"т[и] се замлѣдѣ се свр. 'залијечити се (о рани)'. – Апѣрисѣн је и фѣно му се замлѣдла рѣна; → *зарѣсѣи, заѣијѣлѣи се, свѣсѣи се*.

замлаѣѣват[и] (се) замлаѣѣјѣ (се) несвр. према *замлаѣѣи се*. – Дѣбро му замлаѣѣјѣ рѣна, вѣћ се појѣвла млѣдѣ ко̀ж"ца.

зѣмр"јѣт[и] зѣмрѣм свр. ⇒ *онесвѣјѣсѣиѣи се*. – Отѣдѣч је зѣмрѣ, ал је брѣзо до̀шѣ сѣб.

зѣмуст[и] –у̀зем свр. 'прѣлити око млазом млијѣка из дојке (ради излѣечења од јѣчмѣчка)'; ← *јѣчмѣник*.

занесв"јѣст"т[и] (се) занесв"јѣстѣ (се) безл. свр. према *занесвѣјѣшѣѣѣиѣи (се)*. – Прѣпанѣм се кад ме занесв"јѣстѣ. – Занесв"јѣстило м се, сѣм што нѣ падо.

занесвѣјѣшѣѣват[и] (се) занесвѣјѣшѣѣјѣ (се) несвр. безл. ⇒ *врѣиѣи се*. – Свѣ ме занесвѣјѣшѣѣјѣ, нѣ мерѣм ѣћ. – Од ју̀чѣ ми се занесвѣјѣшѣѣјѣ, стѣлно се у̀з нешто прѣслаѣѣм.

зѧн"јѧт[и] -есѧм свр. 1. 'затрудњети'. – Зѧн"јѧла д"јѧте вѧн мѧтерцѧ, па га мѧрал чѧст"т; → *зѧнрудниѧи, ѧонијеѧи*. 2. безл. свр. према *зѧносиѧи*. – Зѧн"јѧло ме, јѧдва сам ѧстѧ на нѧгама.

зѧнос"т[и] зѧноси несвр. безл. ⇒ *врѧиѧи се*. – Нѧ мерем стѧјат на нѧгама кѧлкѧ ме зѧноси.

зѧноч"ца ж 'зѧноктица'. – Нѧмѧј отрѧсат (рукама) кад се ѧмѧвѧш, да нѧ добјѧш зѧноч"це.

зѧпис м 'на папиру исписане ријечи или формуле којима примитиван свијет приписује чудотворну моћ'. – Онда ѧшѧ и нѧкѧјем ѧцама. Па дѧвал, мѧтал зѧписе нѧкѧ, у трѧкѧт смѧтѧто, и стѧви ѧ воду и онда сѧ онѧга, оно, пѧјѧ ону вѧду... Само нѧписѧто нѧ ѧјѧв јѧзик. Нѧ знѧ нѧко прочѧтат дол ѧн".

зѧрѧстат[и] зѧрѧстѧ несвр. према *зѧрасѧи*. – Ымѧ шѧћер па му не зѧрѧстѧ рѧна.

зѧрѧст[и] -ѧсте свр. ⇒ *зѧмладиѧи се*. – Вѧлѧ дѧктор да нѧ смјѧм рѧдт док не зѧрѧсте рѧна.

зѧрѧшћѧват[и] зѧрѧшћѧјѧ несвр. према *зѧрасѧи*. – Не зѧрѧшћѧјѧ м рѧка нѧкѧко.

зѧсѧкат[и] зѧсѧчѧм (обично безл.) свр. 'уврнути, искривити'. – Шлѧг га трѧвјѧ, зѧсѧкало га; → *усукаѧи*.

~ **се** 1. 'искривити се'. – Зѧсѧкѧ му се врѧт; → *усукаѧи се* 1. 2. 'јѧко смршати'. – Нѧ мере јѧст, скрѧз се зѧсѧкала; → *усукаѧи се* 2.

зѧтвѧр м нов. 'отежано прѧжњѧње цријева'. – Кад ѧмѧш зѧтвѧр, скѧвѧј себ шлѧйвѧ и пѧпѧ тѧ: ← *ићи* (изр.).

зѧтѧћ[и] зѧтѧкнѧм и зѧтѧчѧм свр. 'набрѧкнути, надути се (о дијѧлу тијѧла)'. – Зѧтѧкли су му крѧјниѧ; → *наѧћѧи, оѧћѧи*.

зѧтиљѧк/ зѧтиѧк -ѧљѧка/ **зѧтјѧвѧк** -ѧвѧка м 'потилѧк'. – Бѧлѧ ме зѧтиљѧк, мѧрѧ да м је спѧѧ тлѧк. – Оклѧзно се испрѧт кућѧ и ѧдарјѧ се у зѧтиѧк. – Измѧсѧрѧј ми зѧтјѧвѧк нећѧ л прѧћ.

зѧтјѧцѧт[и] -ѧчѧм несвр. и уч. према *зѧћѧћѧи*. – Зѧтјѧчѧ ми рѧка, прѧпадѧ ме штѧ б мѧгло бѧт.

зѧтровѧње с ⇒ *ѧровање*. – Ако се чѧшѧ бѧљѧг, мѧже да се дѧбјѧ нѧкѧ затровѧње.

зѧтрѧдн"т[и] зѧтрѧднѧм свр. ⇒ *зѧнијеѧи* 1. – Жѧнскѧ глѧо, штѧ је тѧб – штѧ ш ак ѧпѧ зѧтрѧднѧш; кѧ ћѧ тѧлкѧ дјѧцу рѧнт? – Зѧтрѧднѧ је дѧк се ѧдѧла и прѧд зѧму рѧдла Јѧву.

зѧѧзѧт[и] зѧѧзмѧм свр. 'спопасти, захватити'; ← *вјеѧѧѧр* (изр.).

зѧѧјѧдат[и] се зѧѧјѧдѧм се несвр. према *зѧѧјѧстѧи се*. – Зѧѧјѧдѧ се од дебљѧнѧ, ѧ тѧ је да Бѧг сѧчѧвѧ.

заўјест[и] се заўједѣм се свр. 'добити ојед'. – Кад се дјѣца мѣлѣ заўједѣ, мѣжѣ се прегорелѣм зѣјтином; → *одајесѣи се, ојесѣи се*.

зауш"т[и] се заушѣм се 'добити вашке'. – Заушјѣ се наро̀д, обла̀дале га ѣш"и.

заушњѣк м 'доушна жлијезда'. – Ту ѣтечѣ иза ѣ"а, и заушњѣц. Па мѣло се на̀мажѣ ѣљом заушњѣк рад вѣтрѣ.

заушњѣц" м мн. 'заушке, заразно запаљење доушне жлијезде'. – Заушњѣц" – стѣвлѣл ѣблогѣ од рѣкијѣ. Стѣвлѣл су чѣк и од ова̀ца, од вѣнѣ нѣопранѣ. ѣшишѣ се од ѣвцѣ и стѣвѣ се ѣколо. Стѣвѣ се као ѣблогѣ око заушњѣкѣ кад забѣлѣ.

зац"јѣл"т[и] се зац"јѣлѣ се свр. ⇒ *замладиѣи се*. – Зацјѣлѣ се рѣне, сам трѣѣ вѣременѣ.

зацјѣљиват[и] се зацјѣљујѣ се несвр. према *зацјѣлиѣи се*. – Рѣна м се зацјѣљујѣ.

зѣчѣт[и] зѣчнѣм свр. 'забрѣкнути, напунити се млијѣком (о жени пред крај трудноѣ)'. – Гѣтова је рѣдт, вѣдѣ јѣст зѣчѣла.

згѣб"т[и] (се) -ѣм се свр. ⇒ *згуриѣи (се)*. – Згѣбла лѣђѣ и прѣсѣ, а мѣгла б кѣњу рѣп ишчѣпат.

згѣл"т[и] згѣлѣм свр. ⇒ *одѣриѣи*. – Згѣлјѣ је лѣтак кад је пѣѣ с вѣшњѣ.

згѣр"т[и] (се) -ѣм (се) (трп. прид. згѣрен -а -о) свр. 'повити (се), искривити (се)'. – Усправ се! Кад тѣкѣ згѣриш лѣђѣ, изглѣдѣш ко кѣкѣ бѣба. – Стѣр јѣ, згѣрјѣ се – гѣдне, мѣлѣ брѣте. – Згѣрјѣ се у лѣђѣма од тѣрегѣ – није нѣ чудо, штѣ је пѣсла вѣдјѣ; → *згѣриѣи (се), ѣовѣиѣи (се), ѣогѣриѣи (се), ѣогуриѣи (се), савѣиѣи (се)*.

здѣрат[и] здѣрѣм свр. ⇒ *одѣриѣи*. – Укинѣ се са штѣкрлѣ и здѣрѣ кѣљѣно.

здѣв -а -о 'којѣ нема обољѣња или тјѣлесних и душевних недостѣтака'. – Он је свѣ рѣдјѣ ѣпѣт пѣслове свѣје које је рѣдјѣ ѣ пријѣ, кад је бѣла здѣв-здѣва рѣка.

зѣјтен/ зѣјтин м ⇒ *уљѣ*: прѣгор(ѣ)лѣ ~ ⇐ *уљѣ (изр)*; ⇐ *заујесѣи се*.

злѣ злѣ с 'болѣст, болѣсно стање'.

Изр. дѣт[и] се на ~ 'погоршѣти се (о рани, болѣсти и сл.)'. – Убѣ је трн ѣ прст и дѣло се на зло и мѣрал јѣј ѣсеѣ рѣку.

знѣт[и] знѣм несвр. ◊. – Пѣѣ с дрѣвета и кад је ѣстѣ, није нѣшт знѣѣ.

Изр. нѣ ~ зѣ се, нѣ ~ нѣшта, нѣ ~ ѣ себ"и 'бити у несвијѣсти; бити у стању помуѣненѣ свијѣсти'. – Нѣ знѣ зѣ се. – Нѣшт није знѣла ѣ себ"; ⇐ *зубѣиѣи се*.

знѣчка ж 1. ⇒ *биљѣг*. – Рѣдла се с нѣкѣм знѣчкѣм на лиѣцу, цѣвенѣ знѣчка на ѣбразу. 2. ⇒ *ѣжиљѣк*. – Пѣсекѣ се и ѣстѣла му знѣчка.

знѠј знѠја м (Л знѠју) Ѡ. – Ево мѠне већ бѠлѠ Ѡч^н, нѠроч^нто кад врућина јака, и знѠј ми смѠтѠ.

ИЗР. прѠб^нјѠ ме мртчакѠ ~ 'ознојио сам се услед муке, болести и сл.'.

– ПрѠб^нјѠ ме мртчакѠ знѠј од мѠкѠ, мѠло је фѠдло да се срѠшѠм.

зѠва ж 'бот. *Sambucus nigra* из ф. *sargifoliaceae*'. – ЎзмѠ зѠвѠ, црнѠ кѠру бѠаѠи, а ўзмѠ б^нјѠлѠ кѠру, ону мријѠзгу⁵, и тѠкѠ прѠвѠ мѠлем.

зрѠкав -а -о ⇒ *врѠав*. – Кад је чѠјек зрѠкав, јѠдно Ѡко му глѠдѠ тѠм, дрѠгѠ вѠм.

зѠб м (Г мн. зѠбѠ, Д зѠбма) Ѡ: прѠдњѠ ~. – ЈѠ сам чврстѠје зѠбѠ.

– Па бѠло је по сѠлу лѠдѠ тѠје који су Ѡмал кл^нјѠшта, па с вѠдл^н зѠбе.

СѠм ишчѠпѠ зѠб и мѠрѠ се утѠплит кѠснијѠ и не Ѡћ на лѠдан вѠѠтар.

– ПрѠли су стѠрѠ лѠди зѠбе, тѠцал ўглѠн. ТѠцал ўглѠн на прѠх, штѠ сѠтнијѠ,

и онда ўмочѠ прѠст ў онѠј прѠх и по зѠбма. – Ако и ўпустѠш, зѠб ће т се сѠсѠт.

– ПрѠкиноѠ м јѠ зѠб вѠдѠћ га.

ИЗР. кѠтњѠ ~ 'кутњак', ѠчнѠ ~ 'очњак', скрѠјњѠ ~ 'умњак'.

зѠбѠр -Ѡра м Ѡ. – ЈѠлѠн је стрѠц бѠѠ сѠоскѠ зѠбѠр.

зубѠбоља ж Ѡ. – РмѠм јѠку зубѠбољу, ѠдѠм зубѠру.

зѠбоња м 'онај коме су подрасли зуби'; ← *ѠодрасѠи*.

зѠјат[и] -Ѡ несвр. безл.: ~ у глав, ~ у мѠзгу 'имати утисак шума, брујања услед органског поремеѠаја, умора и сл.'. – А нѠђе нѠје бѠло стрѠшљѠна, ѠѠј јѠ зѠјало у мѠзгу.

И

Ѡграт[и] -Ѡ несвр. безл. у изразу: ѠгрѠ ми пред Ѡч^нма ⇒ *врѠиѠи се*; ← *разабрѠи се*.

ѠзѠс^нпат[и] се -Ѡм се несвр. према *ѠзѠсуѠи се*; ← *шарлах*.

ѠзѠсѠт[и] се ѠзѠспѠм се свр. 'ѠзићѠ, појавити се по тијѠлу (о оспама)'.

– ВѠдѠ кѠко м се ѠзѠсѠло лице, ѠзѠшле м чѠбѠљке нѠкѠ; → *ѠшарѠи се*, *ѠсуѠи се*, *ѠросуѠи се*, *ѠрошарѠи се*.

ѠзѠћ[и] ѠзѠћѠ свр. 'појавити се на кожи (о осипу, бубуљицама и сл.).

– РзѠшла м чѠба нѠ гупц; → *ѠзићѠ*, *ѠѠѠѠи се*; ⇔ *скочѠиѠи*.

ѠзѠѠѠват[и] -ѠцујѠм несвр. према *ѠзѠѠѠѠи*; ← *ѠубѠран*.

ИЗР. ~ мучнѠну 'поврѠати'. – ТѠлкѠ м јѠ бѠла мѠка да сам мѠрала ѠзѠѠѠват мучнѠну.

ѠзѠѠ^нт[и] ѠзѠѠѠм свр. 'ѠѠѠѠи ван, ослобѠдити се чега непѠребног, незѠдног'.

ИЗР. ~ мучнѠну 'повратити'; ⇐ *ѠзѠљуѠѠи*.

⁵ Мр^нјѠзга ж 'дио стабљѠке непосредно испѠд тврде коре дрвета'.

избљуват[и] избљујем (р. прид. њзбљувѡ -āла -āло) свр. 'избацити кроз уста примљену храну'. – Њзбљувāла сам свѹ рāну из желѹца, нѣшто м није сјѣло; → *ѡвраѡиѡи*; ← *избациѡи* (изр.).

~ **се** ⇒ *исѡвраѡиѡи се*. – Ѧн се нāпиѡ и ѡзбљувѡ се ко ниѡад.

ѡзврāнен -а -о 'клемпав (за уво)'. – Л'јѣпа цѹрца, ал ѡмā ѡзврāнене ѹш, па јѡј се дјѣца рѹгајѹ.

извлāч"т[и] извлāчим несвр. према *извуѡи*. – Оно зрње пѡрѣдā и онда свѣжѣ лāненѡм крпѡм и нāквасѣ рāкијѡм, да то ѡзвлāчи онај бѡл и онај ѡтѡк, да рāк"ја ѡзвлāчи.

ѡзвѹћ[и] -ўчем свр. 'отклонити, одстранити: бол, гној, оток и сл.'; ← *изгоријел, фиѡишљ*.

изгѡр(е)т[и] изгѡрѡм свр. 'изгорјети, повриједити ватром, паром било чим врелим'. – Изгѡрла сам лѡжѣћ вāтру, срѣћѡм нѣсам пѹно; → *ѡѣћи се*; ⇔ *ѡфуриѡи се, сфуриѡи се*.

ѡзгор"јѣл ж 'опеклина'. – За ѡзгорјѣл дѡбар је кѹвāни пѣкмез ѡд шљѡвā, сāпѹн, јѣдећѣ ѹље или прегѡрелѡ ѹље. – Мѡју је мāтѣр ѡāа закопāвѡ у кѡњски ѡѹбар да извѹче ѡзгорјѣл; → *ѡѣкоѡиѡина*.

изгѹб"т[и] изгубѡм свр. 1. 'остати без чега, немати више могућности служити се чиме': ~ вѡд ⇐ *вид* (изр.), ~ слѹх и сл. 2. 'изгубити мјесечни циклус'.

~ **се** 'остати без свијести, без присебности'. – Пāѡ и изгѹбјѡ се, није знāѡ зā се.

ѡзић[и] ѡзићѣ свр. ⇒ *изаѡи*.

ѡзјѣден -а -о 'покварен, труѡ': ~ зѹб. – ѡмā трѣ ѡзјѣдена зѹба; → *кваран, ѡѡјѣден, ѡкварен*.

ѡзјѣст[и] се ѡзјѣдѣ се свр. 'покварити се (о зубу)'. – Пѡијѡ м се ѹмњāк, а ѡ другѣ зѹб су м се ѡзјѣл; → *ѡѡјѣсти се*.

изл"јѣч"т[и] изл"јѣчим свр. 'ослободити кога болести, исцијелити'. – Изл"јѣчјѡ га ѡд трāвама, он је знāѡ кѡјā штā л"јѣчи.

~ **се** 'оздравити'. – И кāжѣ да се ѡ тѣјем изл"јѣчи. – Нѣшто дѡбјѹ од лѣкāра, нѣшто ѡ тѣ вѡдѣ и изл"јѣчи се.

излѹд"т[и] излѹдѡм свр. ⇒ *ѡолудиѡи*. – Штā ѡе јāднā мāт, излѹдла је од сикирāцјѣ зā ѡѡм.

изнѣмоћ[и] изнѣмогнѣм свр. ⇒ *ислабиѡи*. – Изнѣмогла јāднā, нѣће јѡш дѹго.

ѡзнутр"ца ж ⇒ *ѡѡроба*.

ѡ'ѣд/ н'ѣд ж 'јѣд; жућкасто-зеленкаст сок горког укуса који лучи јѣтра'. – Пѡпла сам пѹно кāвѣ па сам нѡћас пѡвраћала сāmѹ ѡ'ѣд.

имат[и] имām и имāдем несвр. ◇. – Јā, срѣћом, нисам имала тифус, ал мнѡгї су имал.

Изр. ~ на плућима ⇐ *илућа* (изр.). – Каже, имā на плућма, обѡл"јѡ; ~ оно свѡје при себ/ ~ свѡје вр"јеме 'имати менструацију'. – Имām оно свѡје при себ, ал цабѡ, морām кѡпат компјере; ⇐ *вријеме* (изр.).

инвāлїд -їда м 'чѡвјек са тешким тјелесним недостатком'; ⇔ *богаљ*.

Изр. ~ ў ногу 'који је без ноге или чија нога не може да обавља своје функције'; ~ ў рўку 'који је без руке или чија рука не може да обавља своје функције'. – Он је инвāлїд ў рўку ѡт прошлѡг рāта.

инѡкц"ја ж 'инјекција'. – Ма кākѡ њѡкц"је, ѡткуда ће по сѡлу инѡкције; → *некција, њѡкција*.

їскат[и] їштѡм несвр. према *їѡискаїи*². – Ыштѡм дјѡцу, ѡд ўшјў нѡ могу жївт.

~ **се** несвр. према *їѡискаїи се*. – Ыштѡм се гўстїм чѡшљом, а нā стѡ стāвїм бјѡлу крпу, да и вїдїм кад їспаднў.

їскашљāват[и] (се) -āшљāвām се несвр. и уч. према *їскашљāїи (се)*. – Свāкѡ ѡѡжјѡ јўтро се їскашљāвā.

їскашљат[и] їскашљѡм (р. прид. їскашљѡ -āла -āло) свр. 'кашљући избацити из дисајних органа (слуз, крв и сл.)'. – Нѡко їскашљѡ, нѡко не їскашљѡ кāшаљ, гўсту плўвачу.

~ **се** 'кашљући прочистити грло'. – Сāчекāј док се їскашљѡм, па ћмо їћ.

їскѡпн"т[и] їскопнїм свр. ⇒ *їслабїи*. – Знāш кākвā је ѡна бїла – ко ѡд брда ѡдвāљена. Сāд јѡ свā їскѡпнила, пѡјѡла ју ѡдлѡст.

їскѡч"т[и] їскѡчї свр. ⇒ *скѡчїи*. – Ыскѡчѡ вѡне ѡд стāјāња.

їскрвāв"т[и] їскрвāвїм свр. 'їскрварити'. – Ако їскрвāвїш, мѡш ўмр"јѡт.

їслаб"т[и] -їм (трп. прид. їслабїт -а -ѡ/ їслабљѡн -а -ѡ) свр. 'малак-сати, ѡнемоћати, ѡмршавити (ѡд болести, старости и сл.)'. – ѡдлѡст га је їс-црпла, пўно је їслабїт; → *їзнемоћи, їскоїнїи, ѡронўїи; ⇔ скоїāїи се*.

їспѡвраћат[и] -āм свр. 'више пута повратити'. – Док испѡвраћām сву мўку, бїће м лāкшѡ. – Дўшу сам испѡвраћала свѡју.

~ **се** 'исповраћати'. – Кад се испѡвраћāш, лѡз и прѡбāј зāспат; → *їзбљувāїи се*.

їспрїштат[и] се їспрїштām се свр. ⇒ *їѡїрїшїїāїи се*. – Испрїштѡ се и по гўпцама, нѡ мере нїшт стāвт у ўста.

їсўкат[и] їсўчѡм свр. 'сучући, истежући извући, истурити'. – Тākѡ, кад би чѡвјек, нѡ дāј ѡѡже, пāѡ нā некї кѡлац, на вїле, на нѡшто ѡштро, па да сам мāло стѡмāк се рāспārā, кажѡ, тў пўцā нāјлāкшѡ и їсўчў црѡва.

їћ[и] їдѡм несвр. 'тећи'. – Ыдѡ јѡј крв нā нѡс, забāц јѡј глāву.

Изр. ~ најбоље 'опорављати се'. – Јако се мучла, ал сад йдѣ најбоље; ~ најпоље 'вршити нужду'. – Нѣ мош йћ најпоље, зѣтвор ймал – сѹвѣ шљйве кѹвѣте и пѣто, и ђдмѣ йдѣш најпоље: ← *зайвор*.

ишѣрат[и] се ишѣрѣм се свр. ⇒ *изасуѣи се*; ← *шарлах*.

йш"јас м 'упала живца који иде од крста задњом страном ноге ка стопалу'. – Уватјѡ ме йш"јас, нѣ мерем се сѣвт.

ишклѡбуч"т[и] се -й се свр. ⇒ *йѡдмијурѣи се*. – Да се нѣ б ишклѡбучло кад йзгорйш, стѣвйш пѣкмеза на йзгор"јѣл.

йшчаш"т[и] -йм свр. 'помјерити, изглавити (кости зглоба) из зглобне чашице', гл. им. -ѣње. – Љѣкѣр кѣжѣ да је ишчашјѡ нѡгу, мѡрѣ мирѡват; → *ишчевѣљѣи, йѡквариѣи 2, смакеѣи 1, сурваѣи, урваѣи*.

ишчевѣљ"т[и] -ѣвѣљйм свр. ⇒ *ишчашѣи*. – Нѡгу мѡреш ишчевѣљт ак нѣ пазйш.

ишчѣбат[и] се ишчѣбѣм се свр. 'добити чибуљице'. – Сѣв се ишчѣбѡ па му је дѡктор прописѡ нѣкѹ мѣст; → *очибаѣи се*.

Ј

јѣјник м 'женски полни орган'. – Нис мене бѡљал јѣјниц, вѣлѣ да је й тѡ гѣдно.

јѣлов -а -о 'неплодан, стерилан'. – Јѣлов јѣ па му жѣна ѹтекла.

јѣлов"ца ж пеј. ⇒ *нерѡйкиња*. – Црнй сине, што дѡведе ѹ кућу ту јѣловцу?

јѣзик м (Г мн. јѣзѣкѣ) ѡ. – Јѣзик мѡже да зѡболй, да ѡтекнѣ.

Изр. поткрѣтјѡ му се ~ ← *йѡйкраѣиѣи се*; пѡдапѣт ~ ← *йѡдаѣеѣи*.

јѣсенац -ѣнца м ⇒ *сирће*.

Изр. жѣвй ~ 'неразблажени оцат'. – Брѣдавце су л"јѣчли код љѣкарѣ, а кѣжѹ да мѡже се и ѡсјећ па нѣмазат са жѣвйм јѣсѣнцом.

јѣст[и] јѣдѣм несвр. 'нагризати, бољети'. – Нѣшто га јѣдѣ нанѹтра, йзнѹтра – бѡлѣст нѣкѣ, ил сикирѣц"ја, ил нѣпрѣвда.

~ **се** 'секирати се'. – Цѣба се јѣдѣ, нѣ мере йм пѡмоћ; → *сикирѣи се*.

јѣтра ж нов. ѡ. – Пребѡл"јѡ је жѹтцу па га бѡлй јѣтра; ← *ѣигѣра* (изр.).

јѣчменйк м 'јечмичак'. – Ко ймѣ јѣчменйк нѣ оку, трѣбѣ да ѡдѣ жѣни која дѡјй д"јѣте, да ѡко замѹзе.

К

кѣвѣрна ж 'шупљина у плућима, изазвана туберкулозним процесом'. – Чак нѣкй, кад прѣвишѣ бѹдѹ ѡтворене кѣвѣрне, онда и избѡцујѹ крѣви. – Кѣвѣрне су, мйслим, тѣ плућа.

казамак м 'болест која се испољава осипом по кожи'. – Казамак. *Изађу црвенѐ бóбе кад д'јете има казамак. А д'јете свакò трѐба да има то, кажу. Тако велѐ и тò се не смјѐ кúпат и кваст. Има ватру, тражи се вода да пијѐ; → крзамак.*

камѐнац -нца м 'камен, чврсто тијело у бубрежној карлици, у мокраћној или жучној бешици'. – Лубѐнца је дòбра за камѐнац.

камил"ца ж 'бот. *Matricaria chamomilla* из ф. *Compositae*'. – Камил"ца је дòбра за смирење и за òблоге.

кап ж 'удар услед којег обично наступа нагла смрт'. – Ударла га кап и умрò; ⇐ *удар, илаг.*

капавац -авца м 'очни капак'. – То изнад òчју су капавци.

кашаљ кашља м ◇. – Ко òболѐ од сýщцѐ, дòбјѐ кашаљ.

Изра. црнѐ ~ 'велики кашаљ, хрипавац'. – Дòбјò црнѐ кашаљ, мѐтал смо му маст на прса; ⇐ *рикавац.*

кашљат[и] кашљѐм несвр. ◇. – Чòвек мòже кашљат ако назѐбе.

кашљуцат[и] -ам несвр. дем. према *кашљаши.* – Пўно м је бòљѐ, ал јòш пòмало кашљуцам.

кваран -рна -рно ⇒ *изједен.* – Има кварне зýбе, пўно је јѐò слатко.

квр҃га ж (Г мн. квр҃гѐ) 'задебљање на тијелу, чворуга'. – Ударјò се и скòчла му квр҃га на нòз.

квр҃ж"ца ж дем. од *квр҃га*; ⇐ *набој.*

кѐњкав -а -о ⇒ *болежљив.* – Кѐњкава је откат се рòдла, стáлно јòј нѐшто фàлѐ.

кѐса ж (обично мн.) 'подочњак'. – Отѐгле му се кѐсе испод òч"ју.

кијат[и] кишѐм несвр. 'кихати', гл. им. -ање. – Назѐбò сам па кишѐм. – Уватло га кијање, пò сѐла чўјѐ кад òн кинѐ.

кйла ж 'брух'. – Дòбјò је кйлу па мòрѐ ић на апарáцју.

кйлав -а -о 'који има килу'. – Кйлав је па не смјѐ тѐшко рáдт.

кйлавац -авца м 'који има килу'. – Кйлавац, кйло – то је òнѐј ко има кйлу; → *кило.*

кйло -ѐ м ⇒ *килавац.*

кйсел"т[и] -им несвр. 'држати дуже у води (ногу или руку, ради опоравка и сл.)'. – Бòлла ме рúка па сам је кйселла у слáној вòд"; → *бањаши.* ~ се ⇒ *бањаши се.*

кйчма ж ◇. – Има криву кйчму па мòрѐ ић на гйбање.

кляти кòљѐм несвр. 'пећи, задавати бол'; ⇐ *бадља.*

кљѐкав -а -о 'који нема дио руке или ноге'. – Нѐмѐ три прѐста дѐснѐ рúкѐ – кљѐкав јѐ; → *сакати.*

кљѐко м 'који је кљѐкав, сакат'. – Кљѐко јѐдан, нѐаш прѐстѐ, а òш рáдт.

кљува[и] кљујѣ несвр. ⇒ *кљуцаџи*. – Кљујѣ м у руц.

кљуца[и] -а несвр. 'манифестовати се као туп бол који подсјећа на равномјерно боцкање кљуном (при гнојном запаљењу ткива и сл.)'. – Загнојла м се рана – све кљуца у њој. – Подчела м кљуца рана, шта ћ сад, мајко мила; → *кљувати*, *куцаџи*.

кџа ж Ѧ. – Од тела исцањскога шта је најпречѣ? Кџа. Кџа, упамтите да је најпречѣ. – Кџа је, то је прекривач свѣга.

Изр. отвѡрт[и] ~ 'рашчешати, озлиједити кожу'. – Отвориш кџу – кџа је заштитник твога чйтавога тела, и ако га отвориш, било ноктима, било ножом, било чиме, туј мѡре свѣка бола, да се ѡ тога угинѣ.

кѡдшњ -а -ѣ у изразу: ~ прса/ прса ← *ѡрса* (изр.).

кѡлено с (Г мн. кѡленѡ) Ѧ. – Отекло м кѡлено, нѣ мерем ѡдат.

кѡпнт[и] -ѡм несвр. према *искоѡниџи*. – Кѡпни, венѣ пред нашѡм ѡчма, а нѣ меремо јѡј помѡћ.

кѡприва ж (Г мн. кѡпривѡ) 'бот. *Urtica* из ф. *Urticaceae*'. – Кѡприва је дѡбра за апѣтит и за прѡти кѡсу, за кѡрјѣн.

кѡст[и] кѡси несвр. фиг. 'уништавати, убијати'; ← *ѡифус*.

кѡст кѡсти ж (И с кѡст", Г мн. кѡсти/ кѡст"јѡ). – Кад смѡкнѣш кѡст, лѣкар намјѣсти. – Пѡкла м јѣ кѡст, па сам ишѡ стѡвљат гѡпс.

Изр. ц'јѣвна ~ ← *жњѡѡара*. – Највѣћѣ ове кѡст у њѣга биле, ове цјѣвне кѡст – жњѡтаре.

кѡстѡбоља ж ⇒ *реум*. – Мѡчи ме кѡстѡбоља, нѣ спѡвѡм пѡ цјѣлѡ нѡћ.

кѡштѡрат[и] се кѡштѡрам се несвр. 'живјети безбрижно'. – Кѡштѡра се, фѡно се ѡблѡчи, фѡно вѣсеѡ, свѡра на хармѡнику, ѡдмѡра се, у весѣљу је ѡвјѣк. И тај чѡвек мѡре живѡт, да нѣ знам какву бѡлѣст имѡ, највишѣ. Баш га брига; ← *разѡнода* (изр.).

кѡшћѣнѡ -а -ѡ 'који се односи на кѡст': ~ бола/ бѡлѣст 'болест костију (реума, ишијас и сл.)'. – Кѡшћѣнѡ бѡлѣст – кѡчма, реум; ← *бола*, *реум*.

кѡшћура ж аугм. и пеј. од *кѡшћ*. – Бѡлѣ ме ове старѣ кѡшћуре.

кѡрѡјник м (обично мн.) 'жлијѣзда у ждријелу која од назѣба отекуѣ'; ← *зѡѡѣѡи*.

кѡрак м 'људска нога (често с пејоративним или подругљивим призвуком)'; ← *ѡјѣд*.

кѡрѡста ж (Г мн. кѡрѡстѡ) 1. 'кора на рани која зарастѡ'. – Откинула сам кѡрѡсту и потѣкла је кѡв. 2. 'задебљање на кожи које изгледа попут коре'; ← *ѡкрасѡѡѡи се*.

кѡрѡковѡдан -дна -дно 'кѡрѡковѡд'. – Видѡм најблизо, кѡрѡковѡдан сам.

крѣв крѣви ж ♢. – Избѣцујѹ крѣви кад сѹшца зафатѹ прѣса. – Кажѹ да мѹкрѹи крѣви. – Онда ѳна ѹзмѣ ѹглу нѹ ватру, па нѹнесѣ на врѹћѹ вѹтру ону ѹглу, да се дѹбро ѹгријѣ, па онда ѹзмѣ оном ѹглѹм па све оно т^нјѣло ѹзбоцкѹ, ѹзбоцкѹ куд је ѹједено, и ону крѣв свѹ истѹскујѣ, истѹскујѣ и нѣшто ѳдбрѹјѹ.

Изр. трѳвање ~ ← *ѹровање*.

крѣвѹрт[и] крѣвѹрѹим несвр. 'губити крѣв (о живом организму); испуштати крѣв (о рани, повријеђеном органу и сл.)'. – Пѳрезѳ се пѳ прѣсту, крѣвѹрѹи.

крѣзѹмак м ⇒ *казѹмак*. – Дјѣте се ѳспѣ, кае дѳбјѳ крѣзѹмак.

крѣвѹт[и] се крѣвѹим се несвр. 1. 'савијати се, искривљивати се'. – Крѣвѹи му се кѹчма. 2. 'добијати искривљен израз лица и гласно јѹкати (усљед јѹког бола)'. – Свѣ се крѣвѹи ѳд блѹа. – Тѳлкѳ га је бѳљело да се крѣвѹјѳ ко вѳ.

крѣвѹуст -а -о 'који има крѣва уста'. – Крѣвѹуст јѣ, ѹсѹкѹна с му ѹста.

кр^нјѣп^нт[и] -ѣпѹим несвр. према *ѳкријѣјѹиѹи*. – Кр^нјѣпѹим те већ чѹват сѹт, ал ѳпѣт се нѹђѣ кѳјѹ гњѹда.

~ се повр. – Кр^нјѣпѹим се, нѹвјѣм глѹву над мѹраму и чѣшљѳм ишчѣшљѹм ѹш^н.

крѣкљѹат[и] -ѹм несвр. ⇒ *крѣаѹи*. – Нѣ мере дѹјѹт, све крѣкљѹѹ.

крѣмѣљ^нт[и] -ѹим несвр. 'испуштати крѣмѣље (о болесним очима)'. – Крѣмѣљѣ му се ѳч^н и пѣкѹ га.

крѣста крѣстѹ с мн. 'доњи диѳ кичме'. – Приѳнѳ му трѣбу за крѣста ѳд сѹвѳтѣѣ.

крѣшнѹи -ѹ -ѳ 'који се ѳдноси на хљѣб'.

Изр. ~ мрѣва 'сасвим ситѹн дјѣлић хљѣба или какве друге хране'. – Нѣ мере ѳкуст ни крѣшнѣ мрѣвѣ; ~ прѹшѹк 'сѳда бикарбѳна, натријѹм бикарбѳнат'. – Ако т нѣ рѹдѹи стѳмѹк, пѳпѹи крѣшнѳг прѹшѹка.

крѣчат[и] крѣчѹим несвр. 'ѳглашавати се промукло, пригѹшено, хрѳтаво; шкрипати'. – Крѣчѹи, па се пѳврѹтѹи; → *крѣкљѹаѹи*.

крѣга ж 1. 'тѣшка заразна болѣст која у првом рѣду захвата жлијѣзде и плућѹа'. – ѳт крѣгѣ мрѳло по чѣтѳвѳро-пѣтерѳ за јѣвту дѹнѹ. 2. 'ѣпидѣмија ѳпшѣте'; ← *ѹѳмѳр*.

крѣк крѣка м (Н мн. крѣков^н) ♢. – Забѳлла га нѳга у крѣку, нѣ мере нѹкѹд.

крѣкур^нјѣк м 'ѳот. Helleborus из ф. Ranunculaceae'; ← *ѹѳѹаѹиѹи*.

крѣниѹа ж 'хајдѹчка трава; ѳот. Achillea millefolium'. – Кад крѣв ѹдѣ нѹ нѳс, ѹзмѣ се крѣниѹа, траѹа зелѣна која ѹмѹ сѳка и гѹрнѣ се ѹ нѳс, у нѳздрѹу, и мѹло се пригњѣчѹи штѹбљѹика. – Бѳлјѳ га желѹдац и свѹкѳ јѹтѳро крѣвѳ и пѹѳ крѣниѹу.

крѣрјѹи -ѹ -ѣ у изразу: ~ ѳко (ѳбично у мн.) 'жѹљ што се начини на нѳзи ѳд тијѣсне ѳѹђѣ'; ← *ѳѹѹаѹиѹи*.

кѹрузнѣ -ā -ō 'који се односи на кукуруз': ~ брада ⇐ *брада*.

кѹтњѣ -ā -ē 'који се налази у углу': ~ зѹб 'кутњак'. – Поквѣрјѹ м се кѹтњѣ зѹб; ⇐ зуб (изр.).

кѹцаг[и] -ā несвр. ⇒ *кѹцагѣи*. – Кѹца кад се гнѹјѣ (рѣна).

Л

лѣђа с мн. ѡ. – Ўватло га у лѣђма, ѣно га лѣжѣ.

лѣш лѣша м (Н мн. лѣшов") 'мртво тијело'. – Куд гѹд пѹђѣш, лѣшѹвѣ ѣмѣ колк ѹђѣш.

л"јѣк -ѣка м (Н мн. лѣков") 'средство за лијечење болести'. – Дѹсѣд су стѣрѣ жѣне знѣле л"јѣк за плућа. – Дѣднѣ му лѣкар л"јѣка, сѣрупа. – Трѹшѣ лѣкове.

Изр. нѣмѣ му л"јѣка 'неизлѣчиво је болестан'. – Нѣмѣ му л"јѣка, гѹтов је.

л"јѣч"г[и] л"јѣчѣм несвр. 'ослобађати кога болести, исцѣљивати', гл. им. -ѣње. – А нѣкѣ су јѹпѣ л"јѣчлѣ са трѣвѹм. – Стѣрѣ с жѣне знѣле л"јѣчт сѣме. – Нѣ знѣм то кѣко је л"јѣчѣто.

~ **се** 'исцѣљивати се, опорављати се'. – Док је бѣло рѣта, нѣје се ѣмало чѣм ни л"јѣчт. – Л"јѣчјѹ се и ѣшѹ лѣкарма.

лѣлат[и] лѣлѣ несвр. 'љуљати'. – Сѣм лѣлѣш зѹб и ѣспанѣ, нѣ трѣбѣ зѣ тѹ зѹбѣр.

~ **се** 'љуљати се'. – Дјѣтету се пѹчнѣ лѣлат зѹб и онда зѣвѣжѣм кѹнца зѣ зѹб и за вѣрата, и кад ѹтворѣш вѣрата, зѹб ѣспанѣ.

лѣшѣј м (Н мн. лѣшајев") 'кожно обољење'. – Кѹпѹ се у Турјѣнц и ѣзашлѣ му неки лѣшајев по лѣцу.

лѹм лѹма м (Н мн. лѹмов") 'прелом кости'. – Знѣѹ је л"јѣчт лѹмове, вѣмо пѹсл"јѣ и Рѣстана наѹчла ѹд њѣга.

лѹпат"ца ж 'плећка'. – Исчѹчла јѹј дѣснѣ лѹпатца.

лѹд лѹда лѹдо 'малоуман'. – Чѹдно се пѹнѣшѣ, ил је она лѹда ил штѣ л јѣ; → *бленѣшав*, *ѣоремеђен*, *ђакнуѣ*; ⇐ *добар* (изр.), *ѣамѣѣ* (изр.), *ѣамѣѣан* (изр.), *сав* (изр.).

лѹдѣра ж 'врста отровне гљѣве, бот. *Boletus satanas* из ф. *Polyporaceae*'. – Нѣкѣ гљѣве, лѹдѣре нѣкѣ, слѣчне рѹњцама⁶, ал пѹ њѣма ѣмајѹ плѣге; и тѣкѹ, ѹна је јѣла и скрѹз ѹопште нѣје знѣла нѣшта.

лѹцкаст -а -о 'помало, напола луд, шашав'. – Лѹцкаста је, нѣ трѣбѣ јѹј зѣмјерт; → *блесав*, *муђен*, *субленѣшав*, *сулуд*, *ѣуцнуѣ*, *удѣрен*, *чвѹкнуѣ*, *чвѣкнуѣ*.

⁶ Рѹњ"ца ж 'врста јѣстиве гљѣве'.

Љ

љекār -ára м 'доктор, онај коме је посао да лијечи болеснике'. – Ишли су љекáру, нёко се изл"јечй, а нёко и ўмрē. – Ја нē бдāм по љекáрма. – Нис бйли бдлесни, нисам й вóдала љекáрма. – Нйје бйло баш такō нй тйје љекáрā. – Ђдў љекáру йсто; → *докйор*.

љекòвит -а -о 'који својим својствима дјелује као лијек који лијечи'. – Траве су свē љекòв"те, сам трѣбā знāт кòјā штā л"јечй.

љутйна ж ⇒ *жгаравица*. – Ако те мòрй љутйна, на Ўскрс умòч кўвāнò јāје у лўг и пòјед нашēще.

М

мàкēt[и] мàкнēm свр. 'макнути, помјерити'. – Нē мере рўкōм мàкēt, сàкат јē.

~ **се** 'макнути се, помјерити се'. – Нйје мòгō нйкуд мàкēt се. И око гòдну дāнā он нйје мòгō, сāм са штāпом од лāда до лāда.

малеāрија/ малеāрија ж 'маларија'. – Грòзн"ца је нēкā бдлест, малеāрија, свē бòлй; → *грòзница* 3.

мāлокрван -вна -вно 'који има недовољну количину црвених крвних зрнаца'; ← *онесвијестййй се*.

мāна ж ⇒ *фалинка*. – Све нёко нёкў мāну ймā.

Изр. срчāнā/ срчанā ~ ← *срчани* (изр.).

мāнтат[и] се -ā се несвр. безл. ⇒ *врйййй се*. – Нē мерем спўст"т глāвē кòлкō ми се мāнтā.

мāсло с ⇒ *масй* 1; ← *скорен*.

маснòћа ж 'болест коју карактерише вишак масних састојака у крви'; ← *сирће*.

мāст ж (И са мāсти, Л на мāсти) 1. 'производ добијен топљењем животињског сала': гўшчјā ~; → *масло*; ← *рикавац*. 2. 'густа масна материја која служи за лијечење неких обољења'. – Сврāб бйб. Бйла је мāст нēкā, дāвал су, па се мāзал са мāсти.

мāтер"ца ж 'женски полни орган'. – Реко, ја нē знāм њē мēн мāтерца. – Јāјнйц" су уз мāтерцу, кāжў.

мёкòт ж 'мекоћа, оно што је меко' (супр. *ойврдак*). – Прйтисла је мёкòт између прстā и нāпипала неки òтврдак.

мёлем м 'народни лијек који се привија на рану'. – Мёлем је прāвла стāрā бāба.

мёлемњача ж 'некаква биљка која се привија на ране'. – На мйц"ну стāвй лўк да се òгной, йглōм прòбост, па стāвт мёлемњачу ил бòквицу.

мѐсо с у изразу: дивјѐ ~ 'дивље месо, болесна израслина која настаје на повријеђеном ткиву, рани'. – Нар̄асло јој неко дивјѐ мѐсо на ноз.

мѐтат[и] мѐћѐм несвр. у изразу: ~ вѓде ≀ вода (изр.).

мѐтвица ж 'лековита биљка пријатна мириса из породице уснатица, бот. *Mentha piperita*'. – Скѓв̄а себ мѐтвицу за желѓдац, добра је; → *нана*.

мй'ѓр м ⇒ *шклобук*. – Отргла сам мй'ѓр с ѓзгорјѐли.

мйц"на ж 'велики чир; запаљење лимфних жлијезда'. – Чйр ил мйц"на. Мйц"на је вѓћ̄а. Мићо је ѓм̄о на ноз, пот кољеном. – Ставља се кајмак и лѓк на мйцну да се прѓв̄али.

мјѓур/ мјѓхѓр м 1. ⇒ *бешика*. – Ѓм̄а сл̄б мјѓур па ст̄ално пйшк̄а. 2. 'водењак'. – Прв̄о мјѓхѓр пѓкнѐ, онда за ѓйм д"јете. – Пѓкнѐ мјѓур па ѓзлази плѓд.

мл̄адеж/ мл̄адѓж м 1. ⇒ *биљег*. – Мл̄адеж је цр̄но так̄о на тѓлу. Зѓвѓ се бѓн или мл̄адеж. А р̄анијѓ се говорло биљег. 2. ⇒ *ожмиљак*. – Кад зар̄асте р̄ана, ѓстанѓ мл̄адеж. – Останѓ флѓка, мл̄адѓж, да је то чйр бйѓ, да је била нека чйба, бйло шт̄а.

можд̄анй -̄а -ѓ 'који се односи на мозак као тјелесни орган': ~ ѓд̄ар. – Можд̄анй ѓд̄ар: ѓ мозак ѓдарй чѓека; ≀ *удар*.

мѓзак мѓзга м (Л мѓзгу) 'централни орган нервног система у чѓвјека'. – Без ср̄ца се жйвт нѓ море, без мѓзга се жйвт нѓ море. – Ѓ мозак ѓдарй чѓека и нѓ мере нйкуд.

мѓкраћа ж 'урин'. – Пѓчѓ ме мѓкраћа; → *мокрећа, ѓишаћа*.

мѓкраћнй -̄а -ѓ 'који се односи на мокраћу': ~ бѓш"ка ≀ *бешика*.

мѓкрећа ж ⇒ *мокраћа*. – Мѓр̄ѓ је в̄адт кр̄в, мѓкрећу, све налазе.

мѓкр"г[и] -ѓм несвр. 'испуштати мокраћу'. – Кажѓ да мѓкрй кр̄ви.

мѓра ж ⇒ *вјештица*. – Т̄арѓ, ка'е, дјете мѓра, т̄арѓ га вјѓштица, па нѓ може нѓћу сп̄ават.

мрѓна ж 'замућење очног сочива, катаракта'. – Навѓче се мрѓна, нека ѓпонца н̄а око, па дѓктор снйм̄а да бѓлѓ вйдй.

мр"јѓт[и] мрѓм несвр. 'губити знаке живота, падати у стање гашења животних функција'. – Ѓдарй тйфус и ѓјде, с̄амо лѓз. Нит кѓ кѓга слѓжй, нйшт, мрѓ се, и бйло је тѓга колк ѓћеш. – Р̄ан"јѓ, кад нйје бйло дѓктѓр̄а, већнѓм је мрло. – Прије, за онѓга р̄ата, тйфус бйѓ. И дѓбјѓ се тйфус и мрѓ се; → *умирайи*.

мр̄тав мр̄тва мр̄тво (одр. мр̄твй -̄а -ѓ) 'који није жив'. – Ј̄а сом тѓ нѓћ са трѓје дјѓце нѓћела с̄а ѓима мр̄твйма.

Изр. ~ дл̄аке ≀ *длака* (изр.); ~ ѓструга ≀ *ѓстйруга* (изр.).

мр̄шав -а -ѓ 'недовољно ухрањен'. – Он јѓ дѓста мр̄шав, трѓбало б да јѓдѓ ј̄ачѓ р̄ану.

Изр. ~ ко Рѣм-па̀па 'веома мршав'. – Вид на што лѣчї – мршав је ко Рѣм-па̀па.

мѣка ж (Д мѣци, Г мн. мѣкѣ) 1. 'невоља, патња'. – О тѣ тѣшкѣ мѣкѣ се разбòдљела. 2. ⇒ *бол.* – Од мукѣ је чѣпа̀ла кòсе. 3. ⇒ *мучнина.* – Мѣка м у желда̀цу, мòрѣм поврѣт^т. 4. ⇒ *несвјесца.* – Онда, кѣжѣ, дòѣ т мѣка и зу̀ји у гла̀в и па̀нѣ.

Изр. бѣт[и] на муц^и (мукама) 'бити у великој невољи'. – Бѣла је на тѣшкѣм мѣкама; вѣдѣт[и] мѣку (мѣке) '(на)мучити се'; ← *а̀йѣрациѣја*; Їс^ѣ-совѣ мѣке 'тешке патње'. – Їс^ѣсовѣ мѣке сам прòметла. – Напатла сам се Їс^ѣсов^и је мѣкѣ; прѣметн^ѣт[и]/ прòметн^ѣт[и]/ прòмуч^ѣт[и] мѣку (мѣке) 'многò се намучити'. – Јо̀ј, јѣсам мѣке прòмучла док сам ѣ пòдига̀ла; ← *ѣрѣмеѣнуѣи, ѣромѣѣнуѣи, ѣромучѣѣи.*

мѣлав -а -о 'глуп, умно ограничен'. – Мѣлава је, вид кòлка је, а нѣ зна̀ ни чѣтѣт как трѣба̀; → *муѣѣав.*

мѣњен -а -о ⇒ *луцка̀ѣи.* – Нѣмòј ѣмѣт пòсла с ѣѣм, он је мѣњен.

мѣта̀в -а -о ⇒ *мулав.* – Мѣта̀ва је, ал зна̀ чѣват òвце.

мѣтѣн м 'који је мута̀в'. – Ено ѣдѣ она̀ј мѣтѣн, прòсѣ.

мѣтѣша ж 'мута̀ва женска особа'. – Она мѣтѣша м вѣв^ѣжѣк дòлази на врѣта̀.

мѣт^ѣт[и] се мѣтѣ се несвр. безл. ⇒ *врѣѣѣѣи се.* – Бòлѣ га гла̀ва: каже – мѣтѣ му се, несвјѣстѣ му се.

мѣца̀в -а -о 'који муца̀'. – Јѣст мѣца̀в, ал дòбар је чòјек.

мѣца̀н м 'она̀ј који муца̀'. – Мѣца̀не јѣдан, нѣшт те не раз̀умѣм; → *муцо, муцо̀ња.*

мѣца̀т[и] -ѣм несвр. 'запѝнѣти у говору'. – Мѣца̀. Дòшò да тра̀жи колòтуру, па ка̀е: „Дѣј ми ко-ко-ко... тòчак“.

мѣцѣша ж 'муца̀ва женска особа'. – Она мѣцѣша б ѣ̀ла за мене, ал ја ѣмѣм бòлѣје ц̀ура̀.

мѣцо м ⇒ *муѣан.* – Мѣцо мѣца̀, ал не уш̀ѣѣу̀јѣ.

мѣцо̀ња м ⇒ *муѣан.* – Она̀ј мѣцо̀ња нѣка̀ко да òпа̀нѣ.

мѣчѣн мѣчна мѣчно 'ко̀јег нешто мучи, ко̀ји осѣ̀на муку.' – Мѣчна сам, нѣсам трѣнла⁷ нòѣс.

мѣч^ѣт[и] -ѣм несвр. 'за̀дѣвати, причѣ̀нѣти муку, бол'. – Ка̀жѣ кад се пòва̀дѣ, да онда вѣшѣ нѣ мучѣ.

~ **се** 'патѣти се, трѣѣѣти муку, бол'.

Изр. мѣчѣ м^ѣ се 'осѣ̀на мучнѣну, га̀ѣње у желуцу'. – Мѣчѣ м^ѣ се ст̀ално, нѣ мерѣм јѣст; ← *ѣовра̀ѣѣи (изр.).*

⁷ Трѣнѣти -нѣм свр. 'пòспа̀вати мало'.

мучни́на ж 'осјећај муке, гађења'. – Кад је жèна трудна, знá имат мучни́ну; → *мука* З.

Изр. изба́циват[и] ~ 'повраћати' ← *изба́цива̀иши*.

Н

на́бача ж 'враџбина'. – Стáлно је бòлестан, мòжда је на́бача.

на́б"т[и] на́б"јèm свр. 'направити, изазвати задебљање (набој, жуљ и сл.) усљед јачег притиска на дијелу тијела'. – На́бла сам жуљ на руц.

на́бџм 'отврдло и загнојено оштећење ткива (на пети или табану) усљед притиска или убода'. – На́бџ бѹдè на табану, стáри љѹд вèлè од босòтнѹ. Бòс сòм па, каје, на́бџ на́бџ. – На́бџ – кад на нòзи одòздò скòчи кврџца и òгноји се. – Стáрè жèне су знáле за та́ј на́бџ: расјèкѹ глáвцу црвенòга лѹка пòпола, па, како се лѹк лèстá, свáкѹ онај лèст се лèстá, ўзмè, насрèд онога лèста стáви мáло слáткòга кáјмака и на вагру, да се тò мáло за́печè.

на́болòват[и] се -òлѹјèm се (р. прид. на́боловò -áла -áло) свр. 'дуго боловати, изболовати се'. – На́боловò се, ц"јèлѹ зѹму је лèжò.

на́бун"т[и] -нèm свр. ⇒ *иòдбуну̀иши*. – Нòге су м на́бунле од ста́јања. – На́бунле нòге јòј вèрè испод стòла.

на́вѹћ[и] се на́вѹчè се свр. 'прекрити нешто'; ← *мрена*.

на́газ"т[и] -йм свр. 'стати на неку уврачану ствар (или мјесто), што доноси несрећу, болест и сл.'. – Па и тò је бíло прíчè да нèко прòл"јè нèшто, на́правѹ па прòл"јè, па да се на́гази на тò. – На рáскршћу љáвол кòло вòдè и мòш на́газт на нешто и поремéт"т се; → *на̀праја̀иши*.

Изр. ~ на љáвòлскò кòло 'стати на мјесто гдје су љáволи коло водили'. – Нèкѹ су, јòпè, гòвòрли да се на́гази на љáвòлскò кòло, па чòвек, забòли га нèшто, дòђè му нèсвјèст и пáднè. – Ишò у глѹвнò дòба посл"је пòноћа и на́газѹ на љáвòлскò кòло; ~ на (пáсјѹ) сѹгреб ← *сугреб* (изр.).

на́глѹв -а -ò 'који не чује добро'. – На́глѹв је òн, мòрáш вèкат ак òш да те чѹјè; → *ѝриглув*.

на́грд"т[и] на́грдйм свр. 'убости, озлиједити (некога)'. – На́грдла га је нòжцама.

~ се 'убости се, озлиједити се'. – На́грдла се на èксер, па ўзèла рáк"јè и то дòбро йспрáла.

на́жуљат[и] -áм свр. 'изазвати жуљеве'. – На́жуљáле с ме ципеле, кѹпјò м òáћа за брòј мáњè.

~ се 'добити жуљеве'. – На́жуљáла сам се, пѹне су м рѹке жуљòвá.

на́зèпт[и] -èбем свр. ⇒ *ѝреладий̀и се*. – На́зèбò, кае, èно га кѹшè.

на́зѹма ж ⇒ *ѝрелáда*. – Пáјјè врѹћ чáј да га прòјè на́зѹма.

на̀зират[и] -рѐм несвр. 'мало разазнавати, опажати чулом вида'. – Нè видї д̀обро – сам на̀зирѐ п̀онешто.

на̀кашљат[и] се на̀кашљѐм се (р. прид. на̀кашљѐ -а̀ла -а̀ло) свр. 'огласити се кашљањем'. – На̀кашљѐм се док пробѐседїм к̀џу.

на̀лада ж ⇒ *ѝрелада*. – Ч̀увај дјѐте од на̀ладѐ, облач га б̀џлѐ.

на̀лад"т[и] се на̀ладїм се свр. ⇒ *ѝреладїи се*. – Озѐбе, на̀ладї се. – На̀ладла се па к̀ашљѐ.

на̀лаз м (обично у мн.) 'оно што се испитивањем, претрагом на̀ђе, утврди'. – Д̀џктор му је р̀екѐ да д̀џѐ кад п̀овадї на̀лазе.

на̀мјест"т[и] -им свр. 'вратити у нормалан, природан положај ишчашени дио или уопште дио тијела, орган који је помјерен из свог нормалног положаја': ~ ж̀елдац/ ж̀елуџац; ~ стџмак ← *стїомак* (изр.). – Он је знаѐ тако у п̀рстима, полако кад пїп̀а, ђѐ који дїѐ припад̀а. И тѐ је на̀мјести'џ.

на̀мјештат[и] на̀мјешт̀ам несвр. према *на̀мјесїии*. – И д̀џѐ један п̀џкџнї Мїтар Јѐкџ који је тѐ на̀мјештѐ. Д̀ва су ч̀џвјека д̀рж̀ала м̀џга џца п̀џкџнџга, а Мїтар јѐ на̀мјештѐ полако пїпајуџ, све пїпајуџ п̀рстима. – Ако т је струњен ж̀елдац, м̀џраш га на̀мјештат.

на̀на ж ⇒ *меївица*. – На̀на м смїрї ж̀елдац, на̀рочто она д̀џмаџа.

на̀пад м 'изненадни наступ бола јаког интензитета'. – Ѝмѐ је нѐкї на̀пад, п̀џзливо му је.

на̀пон м (обично у мн.) ⇒ *ѝпрудови*. – Ѝма на̀поне й̀сто: р̀џдїш и гџтово.

на̀прав"т[и] -им свр. 'уврачати'. – На̀правили су јџ нѐшто, па се смѐтла.

на̀ркоза ж нов. 'анестетичко средство, наркотик'; ← *буновача*.

на̀слѐство с 'наслеђе'. – Й џн й̀ма с̀ушцу ко и ђ̀а, то је на̀слѐство.

на̀тећ[и]/ на̀тећ[и] на̀текнѐм и на̀течѐм свр. ⇒ *заїећи*. – Ако на̀текнѐ нџга, ст̀ав џблогу.

на̀тицат[и] -ичѐм/ **на̀тјечат[и]** -ечѐм несвр. и уч. према *на̀тећи*. – На̀тичѐм џко вра̀та и б̀џли ме г̀рло. – На̀тјечу ми нџге од стај̀ања.

на̀ткад"т[и] на̀ткадїм свр. 'накадити тамјаном ради оздрављења'. – Зап̀алѐ, па на̀ткадѐ с џнїјем; исп̀ар̀ав̀а с тїм; → *окадїи се*.

~ **се** 'накадити се тамјаном ради оздрављења'. – На̀ткадїш се и б̀удѐ т д̀џбро; → *окадїи се*.

на̀трајат[и] -ам свр. ⇒ *нагазїи*. – На̀трај̀ала је на̀ нешто, није нїк̀ако д̀џбра.

на̀тџћ[и] -учем свр. 'озлиједити притиском, ударцима и сл.'. – Йсперѐ п̀рвѐ ону р̀ану и оно ђѐ с з̀уб на̀тџкли и онда џзгѐ п̀рїв"јѐ тѐ.

на̀ц"јѐло прил. у изразу: забџл"т[и] ~ ← *заболїи* (изр.).

на̀шѐш"це прил. '(узети, појести, попити) на празан ж̀елуџац, наташте'. – Свакѐ ј̀утро п̀џп"јѐ ма̀ло тог ч̀аја на̀шѐшце, на празан стџмак.

незнáна ж 'помућеност свијести'. – Отац јѣ мањѣ пò"јѣ гљивá лўдáрá а бйѣ јáчй, ал ì òн јѣ свѣ по áвли"и óдѣ у незнáни. Нйшта нйје знáѣ.

Изр. бйт[и] у ~ ⇐ *зуби"и се*. – Па дѣбјѣ темперáтуру, бўдѣ у незнáни, бѣлй свѣ.

неизљѣчив -а -о (одр. неизљѣчивй -á -ѣ) 'који се не може излијечити': ~ бѣла/ бѣлѣст.

нѣјел"ца ж 'слаба исхрана; немање апетита; гладовање'; ← *усука"и се 2*.

нѣкц"ја ж ⇒ *инекција*. – Óвде нѣкц"ју дáјү, óвде вáкѣ. – И òн јѣ дáл неке нѣкције против тѣга. – Йдѣ на нѣкције.

нѣмѣ нѣмѣи ж 'слабост, изнемоглост'. – Нѣмáм снáгѣ, ўдарла м нѣмѣ ў рўке.

неопрáштина ж 'нечистоћа'; ← *окрас"и"и се*.

нѣпáран -рна -рно 'неједнак'.

Изр. ймат[и] ~ ѣч" ⇐ *врљав, око* (изр.).

нѣпокрѣтан -тна -тно 'који се не може кретати, који је изгубио покретљивост'. – Ймá нáрода да је нѣпокрѣтан. – Лѣжй нѣпокрѣтан, гѣднама пáтй се, нѣ мере, мѣре нѣшто да пѣијѣ, ал нѣ може рўкама свѣйјем, нѣ мере нйшт.

нѣроткиња ж 'она која нема порода (о жени)'. – Йзглѣдá да је Мáрнá снáја нѣроткиња, нйкáко да зáнесѣ. – Нѣмá свѣјѣ дјѣцѣ, нѣроткиња је; → *јаловица*.

нѣсан"ца ж 'нездраво стање без нормалног сна'. – Мўчй ме нѣсанца, нѣ спáвáм нѣма.

нѣсв"јѣст ж 'болесно стање без свијести'.

Изр. дѣх[и] нѣкоме ~ ⇐ *онесвијес"и"и се*. – Па чѣвек, зáболй га нѣшто, дѣхѣ му нѣсвјѣст и пáднѣ; пáст[и] ў несв"јѣст/ ў несв"јѣст ⇐ *йас"и* (изр.).

несв"јѣст"т[и] се нѣсв"јѣстй се несвр. безл. ⇒ *врйи"и се*. – Нѣсвјѣстй м" се, пáшћу ако нѣ легнѣм.

нѣсвјесца ж 'несвјестица; изненадно привремено губљење свијести'. – Ймáла сам нѣсвјесцу, свѣ м се зацрнло; → *мука 4*.

н"јѣм н"јѣма н"јѣмо 'који нема моћ говора'. – Јáднá Гѣспáва, оно д"јѣте јѣ рѣђено н"јѣмо.

н"јѣмац -мца м 'нијем чѣвјек'. – Йзглѣдá да је н"јѣмац, сам млáцá⁸ рўкама.

н"јѣм"ца ж 'нијема женска особа'. – Н"јѣмца је ѣна, нѣ мере гѣвѣрт.

⁸ **Млáцат[и]** -áм несвр. 'млатарати, млатити'.

нòга ж (Д нòз^н, А нòгу, Н мн. нòге, Г нòгӯ/ нòгӯвā) ђ. – Мићо је то њмò под нòгòм, њмò је на нòз, под кòленом. – Он њмò нāјдўљè нòге у сèлу. – Краћā му је јèдна нòга.

нòкат нòкта нов. ђ; → *ноћак*; ← *кожа* (изр.).

нòсат[и] нòсā несвр. безл. ⇒ *вршиши се*. – Нòса ме цјèли дāн, мòра да ће прòмјена врèмена.

нòсèћā прид. у ж. роду 'која је у другом стању (о жени). – Нòсèћā је већ трèћи мјèсèц, ал се јòш нè видї; → *ишудна*; ← *други*.

нòтак нòтка (Н мн. нòци) ⇒ *нокаш*. – Нòтак му урāстā ў мèсо, па га бòли.

Њ

њèкц"ја ж ⇒ *инекција*.

О

òбaгав"т[и] -њм 'постати багав'. – Òбaгавјò, нè мере óдат ко свјèт.

òбāјат"т[и] -њ свр. 'отврднути (о ткиву)'. – Кад је онакò обāјатїто, тврдо унутра, и то кaжў да ўжāсно бòли.

òблāдат[и] òблāдā свр. ⇒ *освојиши*. – Облāдала бòлèст, нè мере нїкуд.

òблoга ж (Г мн. òблòгā) 'комад платна и сл. (обично наквашен водом или ракијом) који се ставља на обољело мјесто'. – Стāвљал су òблогe од рак"јè ил од ўла ил од сирћета. – Па òблогу стāвљāш на òтòк, од водè лèденè. – И све рèдā, рèдā грā скрòз ко òблогу, да онај сāv дїò пòкријè куд је пāшче ўјело.

òбнèвид"т[и] -дњм свр. 'дјелимично остати без вида' ← *вид* (изр.). – Прèтèжно у стāрости чòвек òбнèвидї.

òболèње с ⇒ *бола*. – Дòбјò нèкò òболèње.

òбол"јèват[и] òбол"јèвāм несвр. и уч. према *оболиши*. – Љўд су òбол"јèвал и ўмирал од сўшчè; → *обољеваш*.

òбол"т[и] òболїм свр. 'постати болестан'. – Ї òн је òд гљївā бїò òбол"јò. – Ал дòктор пāзè и сāм ўзмў òнāј дїò који је òбол"јò, сл"јèпò црèво, и тò се њзвадї; → *обољаш*, *обољеш*, *разболиши се*, *разбољеш*.

Изр. ~ на плућ"ма 'бити туберкулозан'. – Обòлла је на плућма, нèмā јòј спāса.

òбòљат[и] òболїм свр. ⇒ *оболиши*.

òболèват[и] òболèвāм несвр. ⇒ *оболијеваш*. – Обољèвала су и дјèца мāлā.

òболèње с ⇒ *бола*. – Кае да се нè мере изл"јèчт то òболèње.

òбòљет[и] òболїм свр. ⇒ *оболиши*.

обѡр"т[и] ѡборѡм свр. 'савладати, обузети (о болести, сну и др.)'. – Није ме дѡ краја обѡрло, јѡш се ѡт"мѡм.

ѡвца ж ѡ.

Изр. нѡсу му свѣ (ѡвце) на брѡју ⇐ *сав*.

оглѡв"т[и] -ѡм свр. 'постати глув'. – Мѡш оглѡвт кад стѡнѣш на бѡрњѡка, а бѡрњѡк пѡснѣ.

огнѡ"т[и] се ѡгнојѡ се/ **огњѡ"т[и]** се ѡгњѡјѡ се (трп. прид. ѡгнојен/ ѡгнојѡт/ ѡгњѡјен/ ѡгњѡјѡт) свр. ⇒ *загнојѡши се*. – И ѡгнојѡ се (набој) ѡсто као чѡр и прѡвѡлѡ се и прѡђѣ. – Имѡм неку ѡгњѡјенѡ чѡпцу на лѣђма.

ѡгрбав"т[и] -ѡм свр. 'постати грбав'. – ѡгрбавјѡ о тѣрета, а кѡко и нѣ б.

огрѣбат[и] ѡгрѣбѣм (р. прид. ѡгрѣбѡ -ѡла -ѡло) свр. 'направити огрѣботину'. – ѡгрѣбѡла ме мѡчка.

~ **се** 'задобити огрѣботину, начинити себи огрѣботину'. – ѡгрѣбѡ се прескѡчѡћ тѡрабе.

огрѣѡт"на ж 'мађа површна повреда коже оштрим предметом'. – Стѡв рѡкјѣ на огрѣѡтну; → *ѡроѡшина*.

ѡѡв"т[и] ѡѡв"јѣм свр. 'одмотати, скинути завој'. – Није дрђѡ мѡжда јѡш ни пѣ-шест дѡнѡ оно влѡкно лѡненѡ, ѡѡвјѡ и рѡка је бѡила здрѡва.

ѡѡјѣдат[и] се ѡѡјѣдѡм се несвр. према *ѡѡјѣсти се*. – ѡѡјѣдѡ се од знѡја.

ѡѡјест[и] се ѡѡјѣдѣм се свр. ⇒ *заујѣсти се*. – ѡѡјѣдѣ се кад се удѣбљѡ.

ѡѡмр"јет[и] ѡѡмрѣм свр. 1. ⇒ *ѡдузѣсти се 1*. – Пѡла кѡла на њѣга и ѡѡмрѣле му нѡге. 2. ⇒ *ѡдузѣсти се 2*. – Не стѣж тѡлкѡ рѡку, ѡѡмр"јѣше т.

ѡѡн"т[и] ѡѡнѣм свр. 'осјетити олакшање'. – Чѣкѡј, дјѣте, да ѡѡнѣм, није м дѡбро; → *ѡнуѡи, ѡѡлануѡи 1*.

ѡѡбит[и] ѡѡбијѣм свр. 'ѡдрећи се нечега'.

Изр. ~ ѡд себе рѡну ⇐ *рана* (изр.).

ѡѡбрѡјат[и] ѡѡбрѡјѡм несвр. и уч. према *ѡѡбрѡјѡи*. – Пѡкѡјнѡ кѡма Лѡзѡрка је знѡла, кад змија ѡјѣдѣ, да нѣшто ѡѡбрѡјѡ. – А вѣзѡто је то кѡнцом, нешто ѡѡбрѡјѡто. И тѡ је нѡрод знѡѡ: ѡѡбрѡјат и кѡнцом вѣзѡт брѡѡвце. – За ѡзгорјѣл ѡѡбрѡјѡло се: „Вѡтра ѡ вѡтру, а мѣсо ѡ мѣсо.“

ѡѡбрѡј"т[и] ѡѡбрѡјѡм свр. 'скинути уроке или болест с некога, бројѣћи од девет уназад'. – Ко знѡ ѡѡбрѡјт ѡ тѡга, ѡѡбрѡјѡ – ко нѣ знѡ, ћѡтѡ.

ѡѡѣрат[и] ѡѡѣрѣм свр. 'ѡгулити кожу'. – ѡѡѣрѣш кѡљено кад пѡнѣш, па сѡгѡлѡш кѡжу; → *згулѡи, зѡѣрати, ѡжуљѡи, сѡгулѡи, сѡжуљѡи*.

~ **се** повр. – Не скѡч, ѡѡѣрѣш се.

ѡѡѣрѡт"на ж 'ѡѡѣрано, згуљено мјесто на кожи'. – Нѣће да кѡжѣ ѡклѣн му тѡкѡ ѡѡѣрѡтна на рѡцу.

одлан^нт[и] одланѐм свр. 1. ⇒ *одануѝи*. – Сѝмо да ми ма̀ло одланѐ.
2. 'уминути, престати (о болу)'. – Ко зѝрцу да м је јучѐ одланло.

одн^нјѝт[и] безл. свр. према *носѝи*. – Одне се ме, свѐ м^н бјѝжѝ испред
о^чн^нјѝ.

одузѝт -а -о ⇒ *шлагиран*. – Одузѝта јој дѝсна страна.

одуѝѝт[и] се одуѝмѝ се свр. 1. 'постати узет, парализован'; → *одамриѝѝи*
1, *укочиѝи се*, *шлагираѝи се*; ← *шлагираѝи*. 2. 'утрнути'. – Одузѝла м се
ру̀ка од ко̀пања; → *одамриѝѝи* 2.

оѝиљак оѝиљка м 'траг на кожи од зарасле ране'. – На̀бо се на вѝле и
о̀стал му оѝиљци на нѝз; → *значка* 2, *младеж* 2, *флека*.

оѝуљат[и] -ѝм свр. ⇒ *одераѝи*. – О лу̀да гла̀о, оѝуљаѝеш дјѝт^ету ко̀жу
том мо̀ткѝм!

~ **се** 'згулити кожу'. – Ку̀с по̀шла, оѝуљаѝеш се о̀ те бо̀дљикавѝ жѝце!

о̀здрав^нт[и] -ѝм свр. ⇒ *ѝреболиѝи*. – И тако чо̀вјек о̀здравѝ, нѐ будѝ ме
нѝшта. – Ка̀жѝ, грѝба̀ пребро̀јат пу̀н ва̀р^нѝак про̀вѝ да б о̀здравјѝ.

о̀здрављат[и] -ѝм несвр. према *о̀здравѝи*. – Бо̀лѝ му је, по̀чео̀ је
о̀здрављат.

о̀зѝпст[и] о̀зѝбем свр. ⇒ *ѝреладѝи се*. – О̀зѝбо̀ је, бо̀ли га гр̀ло.

о̀зледа ж 'повреда тијела'. – О̀зледа нѐка̀, там у̀ нѐга, ѝма̀ на ру̀ц.

озлѝд^нт[и] о̀злѝдѝм/ **озл^нјѝд^нт[и]** о̀зл^нјѝдѝм/ **озлѝд^нт[и]** о̀злѝдѝм свр.
'нанијети озлѝду'. – За̀пео̀ за̀ нѝ и озлѝдјѝ јѝј нѝгу.

~ **се** 'повриједити се'. – Па̀ла и озлѝдла се. – Мо̀ш се озл^нјѝдт та̀ко̀
др̀жѝѝ сѝкиру.

о̀јед м 'озлѝеда од ојѝдања'. – Дѝбо̀јѝ о̀јед мѐђу кра̀ц^нма.

о̀јѝдат[и] се о̀јѝда̀м се несвр. према *о̀јѝѝи се*. – Ка̀е, о̀јѝда̀ се па је пѐчѝ.

о̀јѝст[и] се о̀јѝдѐм се (р. прид. о̀јѝѝ, о̀јѝела, о̀јѝело) свр. ⇒ *зау̀јѝѝи се*.
– О̀јѝѝ се мѐђу нѝгама.

о̀ка̀д^нт[и] о̀ка̀дѝм свр. ⇒ *на̀ѝкадиѝи*; ← *ѝреѝасѝи*.

~ **се** ⇒ *на̀ѝкадиѝи се*.

о̀килав^нт[и] -ѝм свр. 'добити килу'. – О̀килавјѝ сам нѝсѐѝ ону бу̀рад.

~ **се** повр. – О̀килавјѝ се од тѐрета.

о̀ко с ѝ. – Свр̀бе о̀ч^н и бо̀лѝ. – Ы̀ма̀ нѐко на јѝдно о̀ко нѐ вѝдѝ. – Па све
за̀ мнѝм о̀чма ва̀ко̀.

Изр. ѝрѝвчаст/ ша̀шијаст у о̀ч^нма ⇐ *врљав*, *еровчасѝи*, *шашијасѝи*. – Кад
глѐдѝ у̀ тебе, а рѐко̀ б да глѐдѝ та̀м нѐђе на̀ стра̀ну – то се зо̀ве ѝрѝвчаст ил
ша̀шијаст у о̀чма; ѝгра̀ м^н пред о̀ч^нма ⇐ *играѝи* (изр.); ѝма̀т[и] нѐпа̀рне о̀ч^н
'бити врљав'. – Ы̀ма̀ нѐко ѝрѝвчаст у о̀ч^нма, нѐпа̀рне о̀ч^н ⇐ *неѝаран*, *врљав*;
ку̀рјѝ о̀ко ⇐ *курјѝ* (изр.); сл^нјѝпѐ о̀ч^н ⇐ *слијѝ* (изр.), *слѝѝочница*; фаличан у
о̀ч^нма ⇐ *фаличан* (изр.).

òкрасат[и] се -ам се свр. 'добити красте'. – Òкрасала сам се око уста.
– Дјѐца се òкрасају од неопрашт^ннѐ, дòбју красте.

окр^нјеп^т[и] òкр^нјеп^тим свр. ⇒ *йоискайи*². – Свѐ јòј врѝ у глав од уш^нју, мòрām јѐ окр^нјепт.

~ **се** повр. – Окрјепла сам се јучѐ, милина Бòжја.

окүвет^т[и] се -йм се свр. 'добити снагу, опоравити се'. – Мåло ко пòчò јѐст, окүветјò се; ⇔ *ойравийи се*.

òло^о с 'комадићи тог метала који се користе за салијевање страве'.
– И òндā стрåве сал^нјевала: ўзмѐ òлова, рàстопѝ и сàл^нјѐ òнò ў^оду и онда се тåмо, нѐкåко се мòрā нàправт òнò кад се оно òло^о стѝснѐ.

онесв^нјѐст^т[и] онесв^нјѐст^тим свр. 'изазвати код некога несвијест (ударцем, опојним средствима и др.)'. – Пåò му цр^нјѐп нā главу и онесв^нјѐстло га.

~ **се** 'пасти у несвијест'. – А он се онесв^нјѐстѝ: ил је мåлокрван, ил му је тлåк; → *замријѝйи*; ⇐ *доћи* (изр.), *несвијесѝ* (изр.).

опекòт^{на}/ опèкот^{на} ж нов. ⇒ *изгоријел*. – Ўзмѐ се мåст и нàмажѐ се опèкотна.

оперáц^нја ж нов. ⇒ *айарацѝја*.

опèрисат[и] -ишѐм свр. и несвр. ⇒ *айерисаѝи*. – Мíле Богдånòв йсто бйò шáшијаст у òч^нма, па је опèрисò.

~ **се** -ишѐм се свр. и несвр. ⇒ *айерисаѝи се*.

òпех[и]/ опèћ[и] òпекнѐм свр. 'повриједити ватром или нечим врелим'.
– Òпекла сам прсте күвајућ пèкмез.

~ **се** ⇒ *изгорѝйи*. – Ако се òпекнѐм, тѝ ш бѝт крѝв.

òпна/ òпона ж 'танка кожица којом је обложено ткиво, неки орган, овојница'. – Каже, кад се опèришѐ сл^нјѐпò цр^нјѐво и, каже, ако нѐће дòктор пåзт док се расјѐче стòмåк, òпна тå, òдмā ту цр^нјѐва излазѐ. – Рòђен је у нѐкòј òпон^н: бåба је говорла да му нйко нйшт нѐ може уврåчат.

òпон^нца ж дем. од *ойона*; ← *мрена*.

òправ^т[и] се -йм се свр. 'удебљати се и добити снагу'. – Òправјò се, нйје више онåкò слåб; ⇔ *окувѝйиѝи се*.

опрѐм^т[и] òпрѐм^тим свр. 'упутити'. – Òпѐ мòрåш пòвадт крв, мòкрећу, па оне све нåлазе, па пò тѝјем нåлазма йћ ђе те òпрѐмѝ.

òрас м (Г мн. òрāсā) 'орак, бот. *Juglans regia*'; ← *газ*.

òргån -åна м 'дио организма који врши одређену, специфичну функцију'. – Док òвѝ òргån^н – то нѐ, то је свѐ прѝвѐзåно. На пример: плућа, цигере, бубрез, то нѐ мере тåкò да йспаднѐ.

òрòн^т[и] òрòнѐм свр. ⇒ *ислабѝйи*. – Откад ўмрјѐ Цвѝјò, плåò је òрòнла за крåтко вр^нјѐме.

осåкат^т[и] -йм свр. 'учинити сакатим'. – Не туч се с нѝм, осåкатђе те.

~ се 'нанијети себи тешку озљеду, постати сакат'. – Осàкaтјò се рeжyћ др̀ва, нe мере рaдт тòм рyкòм вйшe.

осв"јeст"т[и] òсв"јeстйм свр. 'повратити из несвијести'. – Нисмо му ми нйшта знaли, осв"јeстл га дòктор.

~ се 'повратити се из несвијести'. – Освјeстла се нaкoн двјe-три минyтe; ⇐ *доћи* (изр.); ⇔ *разабрайи се*.

освò"ј"т[и] òсвојйм свр. 'узети маха, овладати'. – Нeкй чак избaцујy кр̀ви, кад вeћ òсвојй бòлeст, кад yфaтй мaхa; → *обладати*.

òсип м 'болест коже у виду приштића, мјехурића и сл.'. – Дòбјò је òсип од прљавштинe.

òс"пат[и] се -aм се несвр. према *осуи се*. – Кад ймaш òсп"це, òспaш се по тeлу.

осл"јeп"т[и] -йм свр. 'потпуно остати без вида'. – Мòре осл"јeпт чòвјек кад вaрй нeшто; → *òћоравии*; ⇐ *вид* (изр.).

òсп"це ж мн. 'заразна дјeчја болест коју карактерише црвени осип по тијелу'. – Òсп"це су дјeчјa бòлeст.

òструга ж у изразу: мртвa ~ 'дивља купина *Rubus fruticosus*; биљка чији се чај у народу користи за јачање коријена косе, и као помоћ да жена затрудни'. – Кyвaн па пйт кòр"јeн мртвe òстругe за зaн"јeт ил за кòсу; ⇐ *мршав* (изр.).

òсyт[и] се òспeм се свр. ⇒ *изасуи се*. – Òсуò се пòт пазуòм.

осуш"т[и] се òсушйм се свр. 1. 'постати сув, сасушити се'. – Осушла јој се нòга па нe мере òдат. 2. 'сасвим омршавити'. – Осушла се од бòлести; ⇔ *ушањии се, ушиљии се*.

отaчaт[и] òтaчaм несвр. према *òйòчии*, гл. им. -aње. – Оћмо л отaчaт зyб?

òтврдак -тка м 'отврднуло, задебљало мјесто на кожи' ← *мекои*; ⇔ *йрйраслица*.

òтeћ[и]/ òтeћ[и] òтeкнeм и òтeчeм свр. ⇒ *зайeћи*. – Језик мòже да зaбòлй, да òтeкнe. – Тy òтeчe изa y'a. – Жигa, бòлй, йћ нe мереш, yкòчй те, òтeчe кòлeно, òтeчe глeжaњ, рyка, врaт, кйчма. – Нeћe òтeћ, а ак òтeчe – òтeчe. – Отeкла јòј рyка. – Тò јòш пòгòтòву òндa òтeкнe ако те yјeла óca.

òтицaт[и] -ичeм/ òтјeцaт[и] -eчeм несвр. и уч. према *òйeћи*. – Òтјeчe му нòга у пòслeдњe вр"јeме. – Òгно'й се, скòчй, бyдe, и то док се не прòвaлй, то òтјeчe, бòлй и мyчйш се.

òтòк м 'отеклина'. – Кaжe, кад yјeдe òс или пчeла, òтeкнe, а òн yзмy кaшку ил yзмy нòж и рeпом кaшкe мaжe, мaжe пò онòмe. Трљa, трљa и као тò спaнe òтòк. – Мòрaш стaвт нeкy òблòгу да спaнe òтòк.

отòч"т[и] òточїм свр. у изразу: ~ зўб 'напарити болестан зуб над лонцем вреле воде, док врачара нешто одбраја, да би, по народном вјеровању, изашао црв из зуба'. – Отòч"јò сам зўб и вишє ме не бòлї.

òтпòран -рна -рно 'издржљив'. – Нєко нїје òтпòран, па нашкодї му. – Он је òтпòран на свє.

òтров м ◇ ← *оїроваїи се*.

отрòват[и] òтрујєм свр. 'учинити отровним, изложити дјеловању отрова'. – Тèò га отрòват, ал не ўспједе.

~ **се** 'узети отров'. – Òтров се знàò дàт нєком, па да се òтрујє йсто.

òћорав"т[и] -їм свр. ⇒ *ослијейїи*; ← *вид* (изр.). – Òћоравла сам прије трї гòдне.

òфур"т[и] -їм свр. 'опећи врелом водом или паром'. – Òфурла сам рўку врèлòм вòдòм; → *сфуриїи*.

~ **се** 'опећи се, опарити се'. – Прòсўла је лòнац врèлè вòдè нà себе и òфурла се; → *сфуриїи се*; ⇐ *изгорейїи*.

очїбат[и] **се** òчїбàм се свр. ⇒ *ишчибаїи се*. – Дїрò лїце прљавїм рўкама па се очїбò.

òч"њї -ã -è/ òчнї -ã -ò 'који се односи на очи, који припада очима'.

Изр. ~ вїд ← *вид* (изр.); òчнї зўб ← *очњак*; *зуб* (изр.).

òчњàк -àка м 'зуб између сјекутића и кутњака'. – Òчнї зўб", очњàц", с јој нàкрїво нїкл; ← *зуб* (изр.).

òца м (Г мн. òцã) 'хоца, по народном вјеровању, скида враџбине, уроке и сл. (помоћу записа) са болесних'; ← *докїор*, *зайис*.

ошамўт"т[и] ошàмўтїм (трп. прид. ошàмўћен/ ошàмўтїт) свр. 'помутити свијест, скоро онесвијестити'. – Мàло пòпјє, ошàмўтї га и нє знà нїшта. – Й не знà он штã га бòлї, ошàмўтї и пàнè.

~ **се** повр. – Йзлаз òдàтле, мòш се ошамўт"т о тог дїма.

òшугат[и] **се** -ãм се свр. 'постати шугав, добити шугу'; ← *шуга*.

П

пàдав"ца ж ⇒ *живчана*. – Лèксија је имала пàдавцу, нàпїла се рàкијè ко дјèте и дòбїла пàдавцу.

пàзуа ж 'пазух, пазухо'; ← *укривїи*.

палàћўр -ўра м 'откинути дио нечега (прста, хаљине и др.)'. – Òсèкò је кòмàд пàлца и йшò дòктору да сãш"јè онај палàћўр што је вїсјò.

пàмèт ж 'разум'.

Изр. нè бит[и] при (свòјòј, чїстòј) пàмети/ памèти 'бити луд'. – Чїм тàкò прїчã, нїје при памèти. – Нїје он при свòјòј пàмèти, јã ти кàжèm – од отòич зàвїјã ко пàшче; ← *луд*.

паметан -тна -тно 'који је здрава, нормална ума'.

Изр. није ~ 'није психички здрав; није при здравој памети'. – Он није паметан, сашо је у поток и замало се удавјо; ≪ *луд*.

пара ж 'дах'. – Чүјє т се пара из устā. – Смрдї му пара.

парот"на ж ⇒ *огребошина*. – Опєр ту паротну ракјом да се нє б дало на зло.

пас м (Л у пасу) 'струк'. – Била танка у пасу; → *йојас*.

паст[и] пāнєм и пāднєм (р. прид. пāvб/ пāб пāла пāло) свр. ђ.

Изр. ~ у кревет 'разбољети се'. – Пāvб је у кревет и, изглєдā, нєће ни устат; ~ ў несв"јєст/ ~ ў несв"јєст ≪ *несвијєси* (изр.); *онесвијєсиийи се*. – Пāб ў несвјєст. – Пāла ў несвјєст од глāди.

патрљак/ пāтрљак -љка м 'остатак осакаћене, одсјечене ноге или руке'. – Стаб на мину и осто му сām патрљак од нөгє. – Шта бн мѓре радт с ѓнїм пāтрљком од рукє?

патуљак/ патуљак -љка м 'кепец'. – Кад је нєко јāко мāлен, кāжє се – нїзак ко патуљак. – Остб је мāлен ко патуљак.

пелим м 'пелен, бот. *Artemisia absinthium*'. – Пелим је дѓбар за пројєдāње.

перибда ж 'менструација'; → *вријеме*.

перутат[и] се -ām се несвр. 'постајати перутав'; ← *ијемењача*.

пєтнї -ā -б 'који се односи на пету': ~ жїле ≪ *жила*.

пїјур м ⇒ *шклобук*. – Изгѓрла сам, рукa м бїла пўна пїјурѓвā.

пїлєћї -ā -б у изразу: ~ прса/ прса ≪ *йрса* (изр.).

пинцєто с нов. 'пинцета'. – Ўзмє пинцєто и почўпā м бадље.

пїр"ка ж 'пиревина, бот. *Agropuron repens*'. – Пѓкѓнї ѓјєд је сўшјѓ и пїѓ пїр"ку, кѓрјєн, за жєлдац и за смїрєње.

пїшат[и] -ām несвр. ⇒ *мокриши*.

Изр. ~ пѓдā се 'мокрити у кревету'. – Ако дјєте пїшā пѓдā се, трєбā нāћ шўплѓ дрѓво да пїшā, да се пѓмокрї.

пїшаћа ж ⇒ *мокраћа*. – Пїшаћа му се црвєнї ко крв.

пјєгавац -āвца м 'тешка заразна болест цријева која се манифєстује пјєгама на тїјелу'. – Прїјє, зā онѓга рāта, пјєгавац бїѓ; ≪ *ишифус* (изр.).

пјєна ж 'густа бјєлкаста пљувачка на уснама чѓвјєка која се ствара у неким болестима'. – Йдє му пјєна на ўста.

пламєн"ца ж 'навала крви у лице'. – Чїм пѓпјє чāшцу рāкјє, ўватї га пламєнца.

плућа с мн. ђ. – И кāжє, ѓздрав"јѓ чѓјєк, ко да нїкад нїје пѓстојала бѓлєст плућнā, на плућма, звāнā сўшца; ≪ *шгєра* (изр.).

Изр. имаг[и]/ обòлет[и] на плућ^нма 'бити туберкулозан'. – Їмā на плућма, а њ брат му је ѱмрò од сущцē. – Обòл^нјò на плућма још у војсц^н; ⇐ *имаѡи* (изр.), *сушичав*.

плућнѡ -ā -ò 'који се односи на плућа': ~ бòла/ бòлест ⇐ *бола* (изр.); ~ болеснѡ ⇐ *ѡуберан*.

плѣга ж (Г мн. плѣгā) 'мрља жућкасте или мрке боје на кожи'. – Дòбла је по рúкама плѣге од стāрости.

плу̀вача/ плу̀вачка ж 1. ∅. – И у плу̀вачки чак кàжy да се избàцујē, да мòже пр^нјēћ бòлест; → *расо* 2. 2. ⇒ *шлајм*. – Їскашлѣ гúсту плу̀вачу.

пòбáцт[и] пòбáцѡм свр. 'абортирати'. – Да извѡнēш, ѡмā кúкур^нјēк тràва, па искòпā жѡљу, па òчистѡ, па òздò тyрѡ у матер^нцу, пробòдē, и гòтово – пòбáцѡ д^нјēте; → *смакеѡи* 2.

пòбачāј м 'прекид трудноће, абортус'. – Їмала је трѡ пòбачāја, сад нē мере зàн^нјēt.

пòбјēшњет[и] -ēsнѡм свр. 'пòбјеснити, добити бјеснило'. – Мòш пòбјēшњет ак т уѡјē б^нјесно пàшче.

пòбòл^нт[и] (се)/ пòбòлат[и] (се)/ пòбòлет[и] (се) пòболѡ свр. 'разбољети се једно по једно, редом се разбољети'. – Пријē нàрод бѡбò здравѡѡ, сад пòбòлло пyно св^нјēта. – Нàишло нēшто и пòбòлала м се дјēца. – Пòбòлел лyд.

пòв^нт[и] (се) пòв^нјēm (се) свр. ⇒ *згуриѡи (се)*. – Òдā повѡјен, повѡјенѡје рамēнā, лēђā.

пòврáт^нт[и] пòврáтѡм свр. ⇒ *изблyвaѡи*. – Д^нјēте, кад рāну јēдē, пòврáтѡ.

пòврáт^нт[и] се пòврáтѡм се свр. 1. 'доћи у раније, нормално стање, оздравити'. – Пāла је у несвјест, ал се брзо пòврáтла. 2. 'поново се појавити, обновити се'. – Тāмāн је устò из крēвета, а оно се пòврáтла бòлест.

пòвраћат[и] -āм несвр. и уч. према *ѡвраћѡиѡи*. – Пòвраћā и бòлѡ га стòмāк.

Изр. пòвраћā м^н се ⇐ *мучѡиѡи* (изр.). – Пòвраћā м се, ал нē мерем пòврáт^нт.

пòган -а -ò 'отрован'. – Пòкòјнā кyма Лāзāрка је знāла кад змија ујēдē чòвјека, òндā се, кàжē, бржē-болē узмē нēквē шпāгē ил нēкѡ пòјас, па се прēвēжē т^нјēло ѡзнад, да нē идē према срцу и гòре у т^нјēло дāлѣ, она пòганā крв, ѡ тò се дòбро стēгнē.

пòгрб^нт[и] (се) -ѡм (се) свр. ⇒ *згуриѡи (се)*. – Пòгрбѡ лēђа кад нòсѡ пyн сепет. – Вѡдē Пēтка – пòгрбјò се кò да му је свē прòпало.

пòгyб^нт[и] се пòгyбѡм се свр. 'изгубити моћ расуђивања'. – Пòгyбла се, а нѡје нѡ чудо, кòјē су гòдне.

пòгубљен -а -о 'који је без моћи расуђивања (обично за старе, сенилне особе)'. – Мåло је пòгубљен, нè знå шта гòвòрї.

пòгур"т[и] (се) -їм (се) свр. ⇒ *згурїїи (се)*. – Їсправ се, штò с се такò пòгурла?

пòдапèт -а -о 'који је дјелимично смањене покретљивости усљед недовољне одијељености од доњег дијела усне шупљине (за језик)'. – Їмåм пòдапèт јèзик па нїсам дўго мòгла дòбро изговàрат; → *їриїейї, саїейї*; ⇐ *језик* (изр.).

пòдбáдат[и] пòдбáдå несвр. и уч. према *їодбосїїи*. – Пòдбáдå ме испод дèснòг рèбра.

пòдбáчат[и] пòдбáчå несвр. и уч. према *їодбочїїи*. – Пòдбáчå ме испòд рèбåрå.

пòдбòст[и] -бòдè свр. безл. 'осјећати болове, жигове испод ребара или у доњем дијелу стомака'. – Кад ме пòдбòдè, скòчїм из крèвета; ⇔ *їодбочїїи*.

пòдбòч"т[и] пòдбòчї свр. безл. 'осјећати јак притисак, подупирање испод ребара или у доњем дијелу стомака'. – Пòдбòчло ме у стомáку; ⇔ *їодбосїїи*.

пòдбун"т[и] -нèм свр. 'отећи, надути се'. – Од пїћа је пòдбунò. – Пòдбунò је од спáвåња; → *збунуїїи, набунуїїи*.

пòдмијур"т[и] се -їјурї се свр. 'покрити се мјехурима, добити пликòве (нпр. кад се човјек опече)'. – Òфурјò се па се пòдмијурла кòжа; → *ишклòбучїїи се, їошклòбучїїи се*.

пòдрáст[и] пòдрáсте свр. 'нарасти, нићи испод зуба (о зубу)'. – Нèкога їмå зубå, па је мåло тåм-вåм. Кад је вáдјò, нїје ї дòбро пòвадло и јèдан мїмо дрўгї. Нèћ да вáдї зўба, а оно пòдрáсте, кае, зўбоња... Д"јèте, лїлå се зўб, а оно нè дå їзвaдт, а оно пòдрáсте.

пòдребрица ж 'болест при којој болесник осјећа бол испод ребара'. – Їмå пòдребрицу, каје, бòлї ме испòд рèбåрå.

Изр. вòденå ~ 'болест за коју је карактеристично нагомилавање течности у предјелу испод ребара'; сўвå ~ 'болест за коју је карактеристичан бол, али не и нагомилавање течности у предјелу испод ребара'. – Їмå сўвå и вòденå пòдребрица. Вòденå – скўплå се вòда у чојеку.

пòживчån"т[и] -їм свр. 'постати живчан'. – Пòживчånла сам од сикирáц"јè; ⇐ *живци* (изр.).

пòзлèд"т[и]/ пòзлèдїм/ пòзл"јèд"т[и] пòзл"јèдїм/ **пòзљèд"т[и]** пòзљèдїм свр. 'поново повриједити, постати горе (о рани, повреди) усљед инфекције и др.'. – Пåз да не пòзлèдїш рåну прåшнòм. – Пòзл"јèдјò је рўку рáдèћ.

~ се 'постати поново болесним, погоршати се (о болести, повреди и сл.)'. – Није му хëла зàрãст рãна, него се позлëдла.

поискат[и]¹ пòиштë свр. безл. у изразу: пòискãло м^н се 'осјетио сам потребу за неком храном или пићем'. – Није м се ништа пòискãло; ⇐ *ӣражиӣи* (изр.).

поискат[и]² пòиштëм (р. прид. пòискō -ãла -ãло) свр. 'потражити ваши по глави, побискати'. – Кòмшӣнца ме пòискãла, имала сам ушј̄у; → *окријеӣи*.

~ се повр. – Мòрãм се поискат, сврб̄и ме гла̀ва.

пòјãс м ⇒ *иãс*. – Бòл̄и ме испод пòјãса, мòрã да сам се нала̀дјō.

пòједен -ена -ено ⇒ *изједен*. – Ако је п̄но пòједен з̄уб, мòрãш га вãдт.

пòјест[и] се пòједë се свр. ⇒ *изјести се*. – И п̄но пр̄је се з̄уб пòјед̄у, б̄уд̄у онда ш̄упл̄н̄.

пока̀рет м 'особа стјелесним недостатком или психичким поремећајем'. – Пока̀рет је од ро̀ђења, јãдн̄ик јãдн̄и; → *гурабеӣ*.

пòквãрен -а -о 1. 'болестан': ~ з̄уб ⇒ *изједен*; ~ жел̄удац; ~ стòмãк/тр̄бу. – Пòп̀рãв̀ла сам двã пòквãрена з̄уба. – Да т је пòквãрен тр̄бу, пòв̀рãхãла б; 2. 'ишчашен': ~ нòга; ~ р̄ука. – Пòкòјн̄и Р̄исто је знãб нãмјест^т пòквãрен̄у нòгу ил р̄уку.

пòквãр^т[и] пòквãр̄им свр. 1. 'довести у болесно стање': ~ жел̄дац/жел̄удац, ~ стòмãк. – Пòквãр̄јō је жел̄дац па р̄иãã. – Пòквãр̄јō је стòмãк у вòјсц. 2. ⇒ *ишчишӣи*. – Пãō је и пòквãр̄јō р̄уку и Јòво му је нам^тјештō.

~ се 'доћи у болесно стање'. – Пòквãр̄јō м се жел̄удац, мòрãм ск̄у̀вãт р̄ӣжë нã воду.

пòкòч^т[и] -ӣ свр. 'укочити, стегнути више дијелова тијела истовремено'. – Пòкòч̄и ме па се нè мерем мãкëт. – Свèãã га пòкòчлo; → *скòчӣи*.

пòкрвãв^т[и] пòкрвãв̄им свр. ⇒ *закрвãвӣи*. – Пòкрвãв̄јō òчма ко б^тјесан пãс.

полèнт [< поленити/ поленути] свр. 'загрцнути се храном или течношћу'. – Полèнлo м, òде м нã стрãну. – Дãјдë м вòдë, пòлèн̄у м рãна.

пол̄уд^т[и] пòл̄уд̄им свр. 'полудјети, постати луд'. – Б̄иō у рãту, свãшта глèдō и пол̄уд̄јō; → *излудӣи*, *ӣоремейӣи се*, *смеӣнуӣи се*.

пòмор м 'нагло умирање у великом броју од какве заразне болести, глади и сл.'. – Пòмор кãж̄у кад нèђе ùдар̄и к̄угã нèкã на с̄илан нãрод.

пòн^тјет[и] -есëм свр. ⇒ *занијеӣи* 1. – Кад сам пòн^тјèла пр̄вò д^тјете, òтшō је ù вòјску. – То је мен дòн^тјèла Æнђа Пèтровã, кад сам ја Рãду пòн^тјèла.

пòпèт[и] се пòпè се свр. ⇒ *иза̄и*. – Пòпèлo м се нèшто на лице – рèкнë се тãкō кад је нèкã чиб̄у̀л̄кã ко ù мене òвдã.

поприштат[и] се по̀приштāм се свр. 'осути се приштевима, гнојаницама и сл.'. – Сāв се по̀приштō; → *ис̀приши́йайи се*.

по̀пуст"т[и]/ по̀пу̀ст"т[и] по̀пустīm свр. 'изгубити пређашњу солидност'. – По̀пустл му живц", нє мере слўшат галāмє.

Изр. ~ на живц"ма ← *живци* (изр.).

порађат[и] (се) по̀рађāм (се) несвр. према *йороди́йи се*. – Порађала се пєт пўта – рōдла чєтри ћєр и сйна. – Порађала је баб"ца, зāтекла се у сєлу, дōшла браћу ў госте.

поремєт"т[и] -ємєтīm свр. 'нарушити нормално стање нечега'. – Он с нў поремєтл свōјōм бєспослицōм.

~ се ⇒ *йолуди́йи*; ← *нагази́йи*.

поремєћен -а -о ⇒ *луд*. – Бїла је мāло поремєћена, пōчнє се смїјат бєзвезє.

порōд"т[и] по̀ро̀дїм свр. 1. 'родити у више махова, изродити'. – По̀ро̀дла сам трōје дјєцє. 2. 'помоћи коме при порођају'. – Порōдјō ме дōктор Мāрко.

~ се 'донијети дијете на свијет'. – Порōдла се посл"је по̀ноћ".

посат[и] по̀сєм свр. 'посисати, исисати'. – Још су стāрє жєне вјєровале да ймā нека вјєштица што по̀сє д"јєте мālō. Нарāстў сїсцє, бўдў голєме. Бōли, каже, бўдў тврде. Бōлє, д"јєте пїштї. Нє дā се ни окупат ни прєвг. Онда су стāрє жєне, нāчнў зўбма чєшал лўка, ал сам зўбма нāчєт чєшал лўка и о̀нō по̀мазат, каже, вјєштица бјєжї о̀ тōга и нєће по̀сат дјєт"та.

пōслед"ца ж 1. 'оно што произилази из узрока'. – Сāм се л"јєчјō и нїкад нїје ймō пōследїцā. 2. 'постєљица, плацента'. – Пōсл"јє лєжї се, па онда йзāћє она пōслед"ца. У гō"ечета је пōметна, а ово је пōследца.

поткрāт"т[и] се по̀ткрāтї се свр. 'постати краћи'.

Изр. поткрāтјō му се јєзик 'тешко, с муком говори (због болести); у народу постоји вјєровање да ће таква особа ускоро умријети'. – Поткрāтјō му се јєзик, нєће дўго, гōтов јє; ← *јєзик* (изр.).

потрєшен -єна -єно/ **потрєшен** -а -о 'растројен, који је у стању нервне узнемирености'. – Потрєшен бїō зā тїм сїном. – Ймала ўдес па је бїла потрєшєна.

пошклōбуч"т[и] се -òбучї се свр. ⇒ *йодмијури́йи се*. – Нāмаж зєјтином ће с изгōрла, да се не пошклōбучї.

пошкорат[и] се -āм се свр. 'добити боре'; ← *шкора*.

прāшак -шка м (Г мн. прāшāкā, А мн. прāшке) 1. 'љєковита материја, самљєвена у прах'. – Прєтежно су дāал мāсти нєкє и прāшке. 2. ⇒ *йаблєй*. – Дāће му лєкāр прāшāкā за апєтїт, оно ће пōчєт јєст. – Л"јєчї га нєкцијамā и прāшцимā. – Дāј ми прāшак зā гла"у, пўче м глава.

прѣб"т[и] прѣб"јѣм (трп. прид. прѣбијен/ прѣбїт) свр. 1. ⇒ *їрекришиїи*. – Поклізнѣ се и прѣбјѣ рѣку. – Паѣ и прѣбјѣ (руку). 2. 'претући'.

Изр. вѣћ" се ко прѣбијен/ вѣћ" се ко прѣбијѣна маѣка 'тромо ходати'.

– Пожур, што се вѣчеш ко прѣбијен! – Вѣче се ко прѣбијѣна маѣка, а ништа му нѣ фали.

прѣбол"јѣват[и] -ѣл"јѣвѣм несвр. и уч. према *їребѣлѣїи*. – То маѣло кѣ да је прѣбол"јѣвѣ, а јѣпѣ нѣкї, тај дрѣгї тїфус, мѣгли су се изл"јѣчт, ал у бѣлнцу ко ѣдѣ на вр"јѣме.

прѣбѣл"т[и]/ прѣбѣлат[и]/ прѣбѣлет[и] прѣболїм свр. 'поново поста-ти здрав, опоравити се'. – Ѐсто је такѣ бѣцкала оно мјѣсто и ону крѣв истї скала, истїскала и прѣболї и ништа нѣ будѣ. – Ако би пѣкло сл"јѣпѣ црѣво, онда је пѣно тѣжѣ то прѣбѣлт и тѣжѣ се ѣстајѣ; ⇒ *ѣздравїїи, їрездравїїи*.

прѣвѣзат[и] прѣвѣжѣм свр. 'свезати, стегнути завојем, марамом и сл.'; ← *їоган*.

прѣжїгн"т[и]/ прѣжїгн"т[и] прѣжїгнѣ свр. безл.'сијевнути, пробости (о болу)'. – Кад ме прѣжїгнуло, скѣчјѣ сам пѣ мѣтера; ⇒ *їрожїгнуїи*.

прѣздрав"т[и] -їм свр. ⇒ *їребѣлїїи*. – Ѐћу с тѣбѣм док прѣздравїм.

прѣздравлѣат[и] -ѣм несвр. и уч. према *їрездравїїи*. – Прѣздравлѣѣ, ал ниѣкако да ўстанѣ из крѣвета.

прѣкин"т[и]¹ -нѣм свр. 'преломити, наглим покретом раздијелити на дијелове'; ← *зуб*.

~ **се** 'преломити се'. – Нѣкї су м се знѣл прѣкинт зѣби.

прѣкин"т[и]² -нѣ свр. 'уморити, усмртити'. – Прѣтежно вѣлкѣ темпѣратѣра и нѣмѣћ, и нѣ може јѣст, и такѣ га прѣкинѣ.

прѣклѣпат[и] прѣклѣпѣм несвр. 'пресавијати'. – Нѣ мере прѣклѣпат нѣгѣ, него шѣпѣ. – Пос"јѣчеш нѣгу, пос"јѣчеш кѣст. То нѣмѣ више да мѣреш прѣклѣпат. То ћеш мѣрат ѣстат ўкѣчено, їдѣш, шѣпѣш.

прѣкрш"т[и] прѣкршїм (трп. прид. прѣкршен/ прѣкршїт) свр. 'сломити, поломити'. – Пѣнѣ и прѣкршї нѣгу. – Није прѣкршїто, него с ишѣвїљѣ нѣгу; ⇒ *їребїїи 1, скрїшїїи, слѣмїїи*.

~ **се** 'преломити се'. – Мѣре се прѣкршт нѣга ак се ѣдѣ по клїзавѣм.

прѣлада ж 'прехлада, назѣб'. – Вѣне – ї тѣ дѣлазї од прѣладѣ и од тѣрѣта, стајѣња; ⇒ *назима, налада*.

прѣлѣд"т[и] **се** прѣлѣдїм се свр. 'прехладити се, обољети од прехладе'. – Чѣвек мѣже се прѣлѣдт, кѣшлѣт; ⇒ *назѣйсїи, наладиїи се, ѣзѣйсїи*.

прѣлѣзан -зна -зно у изразу: ~ бѣла/ бѣлѣст ← *бѣла* (изр.).

прѣметн"т[и] -нем свр. у изразу: ~ мѣку (мѣке) ← *мука* (изр.).

прѣн"јѣт[и] -несѣм свр. 'задржати у утрѣби дијѣте дѣже него што се ѣчекује'. – Прѣн"јѣла двїје јѣвте, па се прѣпала, ал свѣ бїло дѣбро.

прѣпѣст ж 'јачко изненађење које изазива страх'. – Ушла је у њега прѣпѣст откад га је збѣ вѣ. – Прѣпѣст, кат се д'јете прѣпанѣ малѣ нѣкога. Онда, каже, трѣбѣ ишчупат длѣку кѣсѣ ил, ак се прѣпанѣ кѣкош, и пѣрку, па д'јете окадт и, каже, та прѣпѣст онда изиђѣ. Онда се не бѣјѣ, спѣвѣ фѣно.

прѣписат[и] прѣписѣм свр. 'одредити болеснику средство за лијечење'. – Прѣписѣ м је лѣкар нѣкѣ таблѣте; → *ѣрописѣи*.

прѣрастат[и] прѣрастѣ несвр. и уч. према *ѣперасѣи*. – О Јѣване, прѣрастѣ л т нѣга?

прѣраст[и] -ѣсте свр. 'зарасти (о сломљеној кости)'. – Није дрђѣ, мѣжда, јѣш ни пѣ-шест дѣнѣ, ѣдавѣ и рѣка је бѣла прѣрасла ко кад нијакд није ни пукла. – Скрѣши нѣгу – оно чѣтри дѣске увѣжѣ тѣкѣ, рѣмлѣ, рѣмлѣ и прѣрасте, па кѣко му бѣдѣ.

прѣслѣца ж 'преслица, бот. Equisetum и E. arvense'. – Кѣрузнѣ бѣрада, прѣслѣца тѣрава и бѣпѣце од смрѣквѣ – за бѣбреге пѣто.

прѣћ[и] прѣћѣ свр. → *ѣрионуѣи*.

прѣиѣнат[и] прѣиѣнѣ несвр. и уч. према *ѣрионуѣи*. – Сѣшца прѣиѣнѣ, не прѣлаз тѣквѣм болеснѣцма.

прѣвијат[и] прѣвијѣм несвр. и уч. према *ѣривиѣи*. – Стѣвѣ се прѣвијѣ вѣсак и то се кѣвѣ и ѣзмѣ лѣненѣ кѣпу и у тѣ ѣмѣчи и то прѣвијѣ.

прѣвѣт[и] прѣвѣтѣм свр. 'завити, ѣмотати завојѣм, кѣпом и сл.'. – И онда ѣзгѣ нѣ рану прѣвѣтѣ то зѣнѣ грѣ.

прѣглѣв -а -ѣ ⇒ *наглѣв*. – Прѣглѣва је, нѣ чѣјѣ свѣкѣ.

прѣздравѣт[и] -ѣм свр. 'донекле, дѣјелимично оздравити'. – Прѣздравла је, ал, свѣ м се чѣнѣ, ѣпѣ ѣе се разбѣлѣт.

прѣздравлѣат[и] -ѣм несвр. и уч. према *ѣриздравѣи*. – Пѣмало прѣздравлѣѣ, ал јѣш нѣмѣ снагѣ.

прѣјѣћ[и] прѣјѣћѣ свр. → *ѣрионуѣи*. – Сѣшца је прѣлѣзна бѣлѣст, мѣже и са прѣчѣѣном, и у плѣвачкѣ чѣк кѣжѣ да се избѣцујѣ, да мѣже прѣјѣћ.

прѣмат[и] прѣмѣ несвр. → *варѣи*.

~ се 'лако се дебѣлати, бити склон дебѣљању'. – Тѣкѣ се прѣмѣ: што гѣђ пѣијѣ, оно дебѣло, њѣга се прѣмѣ.

прѣонѣт[и] прѣонѣ свр. 'прѣћи, прѣнијѣти се од јѣднога другѣме (о болѣсти)'. – Он је плѣћни болѣснѣк и нѣмѣј бѣлізу њѣга, прѣонѣнѣ. Нѣмѣј тѣ фѣмѣлиѣ; → *ѣрѣћи, ѣријѣћи*.

прѣпѣт -а -ѣ ⇒ *ѣодаѣѣи*. – Нѣ мѣре дѣбро прѣчат, мѣжда му је јѣзик прѣпѣт.

прѣраслѣца ж 'отврдѣк којѣ прирасте уз неки диѣ тѣјѣла, уз неки ѣрган'. – Нѣрасла му нѣкѣ прѣраслѣца, ѣтврѣк нѣкѣ на рѣц; ⇔ *ѣѣтврѣдѣк*.

прѣйтѣсак -ска м 'напетост којом крв кружи, циркулише у артеријама: висок ~, нѣзак ~, дѣнѣ ~, гѣрнѣ ~, срчанѣн/срчанѣн ~. – Вѣсок прѣйтѣсак ѣмаш и мѣреш умрѣјет ѡ тога; → *ѣлак*.

Изр. ѣмā ~ ← *ѣлак* (изр.).

прѣчѣпт[и] прѣчѣпѣм свр. 'притиснувши повриједити прсте (ноге или руке)'. – Залупјѡ је врата и прѣчѣпјѡ м прѣсте; → *учѣпѣшии*.

прѣшт м (Н мн. прѣштов^н) ⇒ *гнојаница*.

Изр. црнѣ ~ 'кожна болест'. – Црнѣ прѣшт је кѡжнѡ оболѣње, ѡпаснѡ.

прѣбадат[и] прѣбадā несвр. и уч. према *ѣробѡшии*. – Прѣбадā, ал јāко прѣбадā. Тѣшко се ѡнѡм кѡга прѣбадā.

прѣбост[и] -ѣ свр. 'изазвати нагли непријатни осјећај прѣбадања у тијелу'. – Кад ме прѣбодѣ у крѣтма, нѣ мерем се макѣт.

прѣвалт[и] се прѣвалѣ се свр. 'прснути, распући се испустивши све што се унутра накупило'. – Да се прѣвалѣ чѣр, стāвѣш црвенѡга лѣка и онда ѣсцѣри гнѡј.

прѣждрѣјет[и] прѣждрѣм свр. 'прогутати'. – Нѣ мерем прѣждрѣјет нѣшта, кѡлкѡ ме грѣло бѡлѣ.

прѣжѣгнт[и]/ прѣжѣгнт[и] -е свр. безл. ⇒ *ѣрежѣгнушии*. – Кад ме прѣжѣгнѣ испѡд ребарā, нѣ мерем нѣкуд.

прѣзукнут[и]/ прѣзућ[и] прѣзукнѣм (р. прид. прѣзукѡ -ла -ло) свр. 'ублиједити и ослабити'. – Штā т јѣ, што с тākѡ прѣзукѡ?

Изр. ~ ко крпа 'постати врло блијед'. – Прѣзукѡ је ко крпа, нѣшто му фāлѣ.

прѣједат[и] прѣједāм несвр. и уч. према *ѣројесѣшии*, гл. им. -āње; ← *аѣѣпѣшии*, *ѣелим*.

прѣјест[и] -једѣм свр. 'добити апетит'. – Ако нѣ једѣ, дāће му лѣкар прāшāкā за апѣтит, ѡно ће прѣјест; ← *аѣѣпѣшии* (изр.).

прѣкрвāvт[и] -крвāvѣм свр. 1. 'учинити крвавим'. – Чѣшāла, чѣшāла и прѣкрвāvла бѣлѣг. 2. 'постати крвав, потећи крвљу'. – Прѣкрвāvла је, мѡрā у бѡлнцу.

прѣљев м 'учестало пражњење цријева у облику ријетке столице'. – За прѣљев нāјбѡлѣ је лѣст од тѣњѣ и тѣчјā трāва; → *срāкка*.

прѣметнт[и] -нем свр. у изразу: ~ мѣку (мѣке) ← *мука* (изр.).

прѣмѣтнт[и] прѣмѣтѣм свр. само у изразу: ~ крвѣи 'мокрити крв'. – Ѧшли су му бѣбрез, прѣмѣтјѡ је крвѣи.

прѣмучт[и] -им свр. у изразу: ~ мѣку (мѣке) ← *мука* (изр.).

прѣписат[и] прѣписѣм свр. ⇒ *ѣреписѣшии*. – Мѡрāш ѣћ лѣкару да т прѣписѣ мāст нѣквѣ.

прѡс"пат[и] се -ам се несвр. према *ѡросуѡи се*. – Пѡчеѡ се прѡспат најпрѡје по лицу.

прѡсѡт[и] се прѡспѡм се свр. \Rightarrow *изасуѡи се*. – Пѡпла неки прашак и прѡсѡла се око ѡста.

прѡшарат[и] се прѡшарам се свр. \Rightarrow *изасуѡи се*. – Сав се прѡшарѡ од ѡспѡца.

прѡшупљит[и] се прѡшупљѡ се свр. 'постати шупаљ (о зубу)'. – Нѡсам знала да м се прѡшупљѡ зѡб, да ѡмам шупаљ зѡб, док нѡсам ѡшла код зубара.

прса/ прса с мн а. 'предњи дио тијела од врата до трбуха'. – Рѡпћѡ, баца му прса. б. 'тај дио тијела као сједиште плућа и срца'. – Бѡљела прса ко је бѡловѡ од сѡшце.

Изр. кокошња/ пѡлећа ~ 'прсни кош, са стране стиснут, а с предње, горње стране испупчен'. – Надула јѡ се она ѡна кокошња прса. – У мѡјѡј фамѡл'ј нѡко нѡје ѡмѡ пѡлећа прса; \Leftarrow *кокошњи, ѡлећи*.

прст м (Г мн. прста/ прстијѡ) ѡ; \Leftarrow *гњѡјав, кљако*.

пупак пупка м 1. 'мала, округла удубина у кожи на средини трбуха, остала пошто је при породу пререзана пупчана врца'. – Желѡдац је на пупку. 2. 'пупчана врца'. – Кад рѡдѡш, одсјече се пупак и свѡлѡм се завѡже. Он ѡтпанѡ кад бѡдѡ нѡколѡ.

пѡћ[и] пѡкнѡ свр. 'пукнути, поломити се'. – Изнад шакѡ јѡј пѡкла рѡка.

пѡшавац м 'пухара, бот. *Lycoperdon bovista*'. – Пѡшавац на лѡдни израсте ко гљѡва, б'јѡло па позелѡни, и бѡдѡ прѡ и на рѡне ставаљал тај прѡ.

Р

рад"т[и] рѡдѡ несвр. \Rightarrow *вариѡи*; \Leftarrow *желдац, крушни* (изр.).

разабрат[и] се -берѡм се свр. 'доћи себи, освијестити се, повратити могућност расуђивања'. – Чѡкај да се разаберѡм, јѡш ми ѡгрѡ пред ѡчма; \Leftarrow *освијестѡи се*.

разбѡл"т[и] се разбѡлѡм се свр. \Rightarrow *оболиѡи*. – Разбѡлла се Анка, нѡ мере нѡкуд.

разбѡлет[и] се разбѡлѡм се свр. \Rightarrow *оболиѡи*. – Разбѡлет се мѡш лѡко ак се нѡ чѡваш.

Изр. ~ насмрт 'бити вѡма болестан, бити на ивици смрти'. – Разбѡл"јѡ се насмрт, ал су га дјѡца двѡрла и ѡзвѡкѡ се.

разѡнда ж 'ѡно што разонођује, забава'.

Изр. бѡт[и] у ~ \Leftarrow *кошѡираѡи се*. – Ѳсјећајѡ нѡмѡћ ти туберан", и нѡ см"јѡ радт, и мѡрајѡ бѡт вѡшѡ у разоноди.

ра̀зрок -а -о ⇒ *врљав*. – Једно ђко му глѣдѣ у стра̀ну, ра̀зрок јѣ.

ра̀к ра̀ка м нов. 'тешка болест која обухвата разне врсте малигних тумора'. – Није било прѣје ра̀к ил ђвѡ ил ђнѡ; ⇐ *бола* (изр.).

ра̀кат[и] ра̀чѣм несвр. према *ракнуѡи*. – Смѡчи м се кад чѡјѣм како ра̀чѣ.

ра̀кнут[и] ра̀кнѣм свр. 'испљувати слуз из грла и душника'. – Прѡубѡј да ра̀кнѣш, бѣће т ла̀кшѣ.

ра̀мат[и]/ ра̀мљат[и] ра̀мљѣм несвр. ⇒ *шеѡаѡи*. – Мѡраш такѡ ра̀мат док не прѣрасте. – Мѣтнѣ двѣје дашчице, па ѡвѣжѣ нѡгу, па такѡ ра̀мљѣ.

ра̀на ж 'храна'.

Изр. ѡдбит[и] ѡд себе ра̀ну 'бити на дијети'. – Ѣдбијѣ ѡд себе ра̀ну, нѣ јѣдѣ, јѣдѣ дрѡгѡ; ⇐ *ѡдбиѡи* (изр.); па̀з"т[и] се/ чу̀ват[и] се ра̀нѡм 'водити рачуна о исхрани, бити на дијети из здравствених разлога'. – Мѡра се чу̀ват ра̀нѡм: нѣ смјѣ ма̀сно, нѣ смјѣ слѡтко. – Туберѡн" се мѡрају чу̀ват ра̀нѡм и бѡљу ра̀ну трѡшт. – Бѡѡ гѡднама бѡлестан, ал чѡјек се па̀зјѡ ра̀нѡм, и л"јѣчјѡ се, и ѡѡкарма, и штѡшта; .

ра̀скѡпат[и] свр. безл. 'осјећати узнемиреност у тијелу'. – Ра̀скопѡ ме, пѡпустл су м жѡвц.

ра̀сѡ ра̀сола м 1. 'слана вода у којѡј се кисели купус и сл.'. – Ра̀сѡ се пѡјѣ за чѡр. 2. ⇒ *ѡљувача 1*. – Ра̀сѡ му ѡдѣ на ѡста.

ра̀спадат[и] се –ѡм се несвр. и уч. фиг. 'услѣд болова имати осјећај да се неки дијелови тијела раздвајају, распадају'. – Јѡчѣ тѡварла кѡрузе, сѡд ми се ра̀спадошѣ леђа, мѡра да ће прѡмјѣна врѣмена.

ра̀шћѣс"т[и] ра̀шћѣсѡм свр. 'раширити, отворити ширѡм'. – Штѡ с ра̀шћѣсла та ѡста?

~ **се** 'раширити се, разићи се'. – Ѣн су му пѡвадли кѡнце, а ра̀на се ра̀шћѣсла, зѡнла скрѡз.

рѐбро с (Н мн. рѐбра, Г рѐбѡра) ѡ. – Бѡлѡ ме испѡд рѐбѡра, мѡжда је жѡч.

рѐнген м нов. 'рендген'. – Вѡдјѡ ме на рѐнген да сликѡм рѡку.

рѐпњача ж 'репна кост'. – Бѡлло ме дѡго у рѐпњач, па прѣстаде. – Отка сам паѡ с басѡмакѡ, бѡлѡ ме у рѐпњач.

рѐум м 'реуматизам'. – Од рѐума ниѡ није ѡмрѡ, него се сѡмо крпѡ и л"јѣчѡ. – Бѡлѣ нѡге, кѡсти, рѡке... то су рѐум"; → *кѡстиѡбоља, реума*; ⇐ *кошћен*.

рѐума ж ⇒ *реум*; ⇐ *бљуѡиѡ*.

рѐцепат м 'рецепт'. – Нѣ мош дѡћ л"јѣк на рѐцепат.

рѐгат[и] –ѡм несвр. 'повраћати уз јѡко напрезање желуца'. – Рѡга, ниѡкаѡ не ушѡћујѣ; ⇔ *бљувѡиѡ*.

р"јѐз м (Н мн. рјѐзов") 'рез, зарезано мјесто на тијелу'. – Кад би пўкло сл"јѐпѐ црѐво, дѐктор мѐрајў прѐвт вѐћй рјѐз и да вѐдѐ црѐва.

рѝкавац -ѝваца м \leftarrow *кашаљ* (изр.). – Ко дѐбјѐ рѝкавац, ўјутро пѝјѐ гўшчјў мѝст, нѐ мере се стѝнт нѝкад тѝ мѝст.

рѝпат[и] рѝпѝм несвр. 'шуштати, крклѝати при кашљу'. – Пѐкисѐ прѐшлѐ сўбатѐ и сад рѝпѝ, не прѐстајѐ.

рѝсек м 'срчани удар'. – Кае, ўдарјѐ га рѝсек.

рѐд"т[и] рѐдѝм свр. 'донијети дијете на свијет'. – Бѝло је дѐктѐрѝ, ал ја рѐдла свѐ и јѐдно кѐт кућѐ.

~ **се** 'доћи на свијет рођењем (о дјетету)'. – Прије су стѝрѐ жѐне говорле: рѐдѝ се за рѐд стѐтну дјѐцѐ и јѐдно, ѓнѐ јѐдно нѐ мере ѝмат дјѐцѐ.

рѐм -а -о \Rightarrow *багав*. – За ѓнѐг ко рѝмљѐ кѝжѐ се да је рѐм.

рѐптат[и] рѐпћѝм несвр. 'бити у хрѐпцу, тешко дисати и крклѝати пред смрт или у тешкој болести'. – Нѐће дўго, рѐпћѐ ѓт синѓћ, бѐрѝ се с дўшѐм.

рѐсопѝд м 'росопас, бот. *Chelidonium maius L.*, биљка која се користи за лијечење брадавица'. – А нѐкѝ су јѐпѐ л"јѐчли (брадавце) са трѝвѐм. Зѐвѐ се рѐсопѝд, ѝмѝ жўт сѐк, жўт. Па мѝзал с тѝјем.

рўка ж (Г мн. рўкўвѝ) \diamond . – Онда је ўзеѐ двѝје дѝшчице, ѓтесѐ и стѝвјѐ око рўкѐ; \leftarrow *заглувиѝи*.

С

сѝв свѝ свѐ у изразима: нѐ бит[и] ~ свѐј; нѝсу му свѐ (ѓвце) на брѐу 'није при здравој памети, луд је'. – Није сѝв свѐј – дѝгѐ сѝкиру нѝ чојека; \leftarrow *луд, овца* (изр.).

савѝјат[и] (**се**) савѝјѝм (**се**) несвр. и уч. према *савѝѝи* (**се**). – Савѝјѝ лѐђа кад ѓдѝ. – ѐстарла и Пѐрса, ѐно је савѝјѝ се зѐмљѐ.

сѝв"т[и] (**се**) сѝв"јѝм (**се**) (трп. прид. савѝјѝен -ѐна -ѐно и сѝвѝт -а -о) свр. \Rightarrow *згуриѝи* (**се**). – Што с сѝвјѐ лѐђа ко кѝкѝ бѝба? – Сѝвјѐ се до свѐтѐ зѐмљѐ.

сагўл"т[и] сагўлѝм свр. \Rightarrow *одѝраѝи*.

~ **се** \Rightarrow *одѝраѝи се*.

сажўљѝат[и] -ѝм свр. \Rightarrow *одѝраѝи*. – Не клѝч, сажўљѝѝеш кѝљѝна.

~ **се** \Rightarrow *одѝраѝи се*. – Сѝжўљѐ се од кѝлац.

сѝкат -а -о \Rightarrow *кљѝкав*. – Нѐкоме бўдѐ дѐбро, нѐко ѓстанѐ и сѝкат. – Нѐмѝ нѓгѐ, кѝже, сѝкат јѐ; нѐмѝ рўкѐ – сѝкат јѐ.

сал"јѐват[и] сѝл"јѐвѝм несвр. и уч. према *салиѝи*.

сѝл"т[и] сѝл"јѝм свр. у изразу: ~ стрѝу \leftarrow *сѝрава* (изр.).

санѐвѝтѝ -ѝ -ѐ у изразу: санѐвѝтѝ бѝка 'по народном вјѝровању, она која доноси сан'. – „Ѓдѐ пўтем санѐвѝтѝ бѝка, ѓна нѓсѝ трѝ тѐвара сѝнка. Прѐд нў излазѝ Христѝсовѝ мѝјка и ўзимѝ трѝ тѐвара сѝнка, па и мѝћѐ мѝјѝ

Јелен" пѡд главу, да Јелена лѣпшѣ спавѣ, да се не бѡји урѡкѣ и стрѣвѣ. С Оцом и Сїном и Свѣтїјем Дукѡм. Амин.“

сѣнција ж 'јак бол и укоченост у предјелу леђа'. – Уватла га сѣнција, нѣ мере се сѣвт.

сѣпѣт -а -о ⇒ *їодаїейї*. – Ймѣ сѣпѣт јѣзык па мѣцѣ.

сѣс"пат[и] се сѣспѣ се несвр. и уч. према *сасуїи се*. – Сѣспѣ м се зѣб, нѣ знѣм штѣ ћ сѣд.

сѣсѣт[и] се сѣспѣ се свр. 'распасти се, изломити се (о зубу)'; ← *уїусїїїїї*.

Изр. ~ ко сѣпет ⇐ *скоїаїї се*. – Нїје прѡшло мѣло, а ѡна се сѣсѣла ко сѣпет.

свѣст[и] се свѣдѣ се свр. ⇒ *замладиїї се*. – Йзвадїѡ је зѣб, ал нїкѣко да му се свѣдѣ рѣна.

св"јѣст ж (Л св"јѣсти) 'нормално психичко стање у коме је човјек свјестан себе'.

Изр. бит[и] при ~ 'бити свјестан'. – Нїје бїѡ дѣго при свјѣст", пѡсл"јѣ дѡшѡ сѣб.

свјѣтлац -ѡца м 'осјећај бљеска пред очима изазван ударцем, јаким болом и сл.'. – Јѡј, свѣ с ми свјѣтлац бїл испред ѡчјѣ.

свѡд"т[и] се свѡдї се несвр. према *свесїи се*. – Јѣчѣ сам йзвадла зѣб и вѣћ ми се свѡдї рѣна.

свѡј свѡја свѡје у изразу: нѣ бит[и] сѣв ~ ⇐ *сав* (изр.).

свраб м 'заразна кожна болест праћена великим сврабом'. – Чѣша или свраб је йстѡ; → *сврабеж, чеша*.

сврабеж м и ж ⇒ *свраб*. – Нѣ мерем жївт од сврабежа.

сѣпса ж нов. 'болесно стање организма проузроковано дејством различитих клица и њихових токсина у крви и ткивима'. – Мѡре се дѡбт та сѣпса звѣнѣ, то трѡвѣње крв"; ⇐ *їровање* (изр.).

сикирѣнт м 'човјек који се много брине'. – Ко је сикирѣнт ўв"јѣк се сикїрѣ.

сикїрат[и] -ѣм несвр. 'бринути, мучити'. – Сикїрѣ ме Рѣде, нѣће да ўчї.

~ се ⇒ *јесїи се*. – Мѡш обѡлт кад се сикїрѣш.

сикирѣц"ја ж 'секирација'. – Ўв"јѣк брїга и сикирѣц"ја, а сикирѣцја пѡјїѣ гѡрѣ нег йкѣ бѡлѣст.

сїпљив -а -о 'који пати од сипње, астме'. – Ймѣ зѣдуву, сїпљив је.

сїпња ж ⇒ *асма*. – Сїпња нѣ дѣ дијат.

сїрће с/ **сїрћет** м -ѣта 'ѡцат': јѣбуковѡ ~/ јѣбукѡв ~, ~ од дївљѣкѣ. – Ѳблогѣ од ўља, ил од рѣк"јѣ, ил од сїрћѣта, од јѣбукѣ што се нѣправї. Јѣбукѡв

сирћет, па се ђблогe стāvљалe. – Сирће од дивљākā се пїјē за маснђу; → *јесенац*.

сїруп м 'густа течност која се користи за лијечење'. – Ако кїшē, даће му лѣкār сїрупа.

сјѣра ж 'перут'. – Сјѣра – то бїдē у кѡс"; → *сѣра*.

сјѣст[и] сјѣдē свр. 'изазвати пријатност, одговарати (о храни, нечијим ријечима или поступцима и сл.)'; ← *избљуваїи*.

сјѣчен -а -о у изразу: бїт[и] ~ 'бити оперисан'. – Он је сјѣчен дѡсад трїпут.

скїдат[и] скїдāм несвр. и уч. према *скинуїи*; ← *їемїарайїура*.

скїн'т[и] -нѣм свр. 'спустити'. – Ако с јѡј скїнла темпартуру, пїст јē да спāвā; → *снимїи*.

склизѣна ж 'слезена'. – Склизѣна је нѣђе у стомāку; → *слазена*.

скѡпат[и] се -āм се (трп. прид. скѡпāн -а -о) свр. 'јакѡ ослабити'. – Пѡјеле с јї брїге, свā се скѡпāла; ← *сасуїи се* (изр.); ⇔ *ислабїи*.

скѡрен -а -о 'стврднут, који има изглед коре, храпав (о кожи)'. – Скѡрене кѡжа мāжē се крмеїм мāслом ил зѣјтеном.

скѡч'т[и] скѡчї свр. 'избити, појавити се на тијелу (о каквој кврги, грби, већем чиру и сл.)'. – Нїје слїпѡ глāву, сам му је скѡч'јѡ воле на глāв". – Скѡчла му грба од тѣрета. – А кад на рїц" скѡчї, ѡгнојї се – то је чїр. – А оно скѡчї (чир) ко тїчјē јāје, рāсте и гѡрї, врїћо, црвѣнї се; → *искочїи*; ⇔ *изаїи*.

скѡч'т[и] -ї свр. ⇒ *їокочїи*. – Ако ш ић у јѣдну и у другї бāњу, онда те скѡчї свѣгā. Нѣ смјѣш ић, бāња је ѡпāсна.

скрāјњї -ā -ē 'крајњї': ~ зїб 'умњак'. – Скрāјњї зїб су нāјпослѣдњї, нāјзāдњї зїб". Они већ вāмо кāсно и нїчї; ← *зуб* (изр.).

скрїш'т[и] скрїшїм свр. ⇒ *їрекрїшїи*. – Мѡреш скрїшт нѡгу: йдѣш лѣкару и стāvїш... пѡправї или стāvї гїпс.

~ **се** 'поломити се'. – Пāѡ је с ѡраса и сāv се скрїшјѡ.

скїп'т[и] се -їм се свр. 'стиснути се, згрчити се'.

Изр. ~ ко штѣта ў кокош" 'јакѡ се згрчити'. – Кāжē да је бѡлї, ено се скїпла ко штѣта ў кокош".

слазѣна/ слезѣна ж ⇒ *склизена*. – Слазѣна је у ўтроб. Испод пѡјаса је слезѣна.

сл"јѣп -ѣпа -ѣпо 'који нема очињѣга вида'. – Он је сл"јѣп, нїшт нѣ видї; → *ћорав*.

Изр. ~ ѡч" ж мн. ← *слѣїочница*. – Бѡлē ме сл"јѣпē ѡч"; ~ црѣво (цр"јѣво) ← *црѣво* (изр.).

сликат[и] -ām несвр. 'излагати рендгенским зрацима'. – Нит сам сликала цигере, нит сам сликала срце, нисам ништ.

слѠм"т[и] слѠмїм свр. ⇒ *їрекршиїи*. – МѠј јѠ пѠкѠјнї ѣѣа слѠмјѠ рѠку; изнад шѠкѠ му пѠкла рѠка, гѠре скрѠз.

~ се 'повриједити, озлиједити се при паду, удару'.

слѠж"т[и] слѠжїм несвр. ⇒ *двориїи*; ← *мријейи*.

слѠпат[и] слѠпām свр. 'разбити'. – ПѠла је с вѠрѠндѠ и слѠпала глѠву.

слѠп"ло с 'недостатак, немање вида'. – А имајѠ нѠкї, осл"јѠпѠ и Ѡ млаѠдѠ дѠне, изгубѠ вид Ѡч"њї. То се зѠвѠ слѠпло ѠчјѠ.

слѠпѠчн"ца ж 'слѠпоочница'. – ЎдарјѠ се у слѠпѠчн"цу; ⇐ *око* (изр.), *слијей* (изр.).

смѠгат[и] смѠжѠм несвр. и уч. 'савладавати, трпјети'. – НѠ мош га смѠгат кад је слѠб, сѠм извѠлѠвѠ.

смѠкѠт[и] смѠкнѠм свр. 1. ⇒ *ишчашиїи*: ~ кѠст. – То онда нїје прѠкршено, него си смѠкѠ кѠст. СмѠкнѠта је кѠст, ишчѠвїлјѠ с и ѠдѠш лѠкарѠу да нѠмјѠстї. 2. ⇒ *їобациїи*. – ЗѠн"јѠла, па ѣѠла да смѠкнѠ.

смѠтн"т[и] се -нѠм се (р. прид. смѠтнѠ смѠтла смѠтло) свр. ⇒ *їолудиїи*; ← *наїравиїи*.

смѠла/ смѠла ж 'маса жутосмеје боје која се лучи из ува'. – И онда извѠче оно из Ѡ"а, извѠче као смѠлу. СмѠла бѠдѠ и свѠ бѠдѠ нѠ онѠме плѠтнѠ, извѠче се.

смрѠка/ смрѠква ж 'зимзелен грм из пор. чемпреса са тврдим шиљастим иглицама, чији се плод (црвене и црне бобице) користи у лијечењу' ← *боба*, *бобица*.

смрѠкнут[и] се -Ѡ се свр. 'постати тамно'.

Изр. смрѠкло м се пред Ѡч"ма ⇒ *врїиїи се*. – Сам знѠм да м се смрѠкло пред Ѡчма и да сам мѠрала чѠчнут.

смѠч"т[и] се -ї се свр. безл. 'осјетити муку, мучнину, гађење у желуцу'. – СмѠчло м се од кѠвѠ, мѠрала сам пѠвраћат; → *сїѠужїи се*.

снїмат[и] снїмām несвр. и уч. према *снїмиїи*; ← *ваїра*.

снїм"т[и] -їм свр. ⇒ *скинуїи*. – Кад јѠј снїмїш вѠтру, бїѣ дѠбро.

спѠст[и] спѠнѠ свр. 'постати мањи или нестати (о отоку, брадавицама и сл.)'. – ЈѠ сам то рѠдла, мен су спѠле (брадавице), ал ја нѠ знѠм дѠ л јѠ Ѡ тѠга. А јѠш јѠ нѠко знѠб мѠзат – нѠѣ на бѠлеги крѠв"јѠј, нѠѣ оно рѠса по нѠћ што пѠнѠ. Она вѠда бѠдѠ на бѠлег" и ону вѠду и нѠмазат и, каже, Ѡ тѠга да Ѡѣ спѠст.

спѠст"т[и] спѠстїм (трп. прид. спѠстїт/ спѠштѠн) свр. ◇ ⇐ *желдац* (изр.).

срѣћка ж ⇒ *ѣрољев.* – Ымѣ срѣћку, прѣијѡ се шљѣивѣ.

срдѡбоља ж 'заразна цријевна болест'. – Кад ѣмѣ дѣго прѡљев, кѡжѣ ѡватла га срдѡбоља; → *ѣрбобоља.*

срѣце с ѡ. – Без срѣца жѣвт нѣ мореш. – Ўмрѡ о срѣца.

срѣчѣнѣ/срѣчѣнѣ -ѣ -ѡ 'који се односи на срѣце као тјелесни орган': ~ ѡдѣр;
 ⇐ *рисек.*

Изр. ~ мѣна 'срѣчѣно обољѣње'. – Срѣчѣнѣ мѣну ѣмѣ, нѣје се удавала. – Ко ѣмѣ срѣчѣнѣ мѣну, нѣ идѣ ѣ вѡјску; ⇐ *мана* (изр.).

стѣгнѣт[и] стѣгнѣ свр. 1. 'прѣтиснути, напасти, спопасти (о болести, боловима и сл.)'. – Налѣдла сам се, дѡбро ме стѣгло. 2. 'прѣтиснути, отежати дисање'. – Стѣгло ме, нѣ мерем дѣјат.

стѣзѣње с ⇒ *асма.* – Ымѣ стѣзѣње па тѣшко дѣшѣ.

стѣзѣт[и] стѣжѣ несвр. и уч. према *сѣгнѣнѣи.* – Стѣжѣ га у прѣсма, нѣ мере дѣјат.

стѡмѣк м 1. 'орган за варење, желудац'. – Смрѣковѣ бѡбе су дѡбре за стѡмѣк. – И тѡ свѣкѡ јѣтро на прѣзан стѡмѣк се јѣдѣ, нашѣшѣце. 2. 'дио тѣјѣла у коме су желудац и цријева'. – Бѡлѣ ме у стомѣку ѣмѣ дѣжѣ врѣмена; → *ѣрбу.*

Изр. мѣлѣ ~ ⇐ *ѣрбу* (изр.). – Бѡлѣ ме ѣ мѣлѡм стомѣку; спѣстит/спѣштен ~, стрѣнит/стрѣнен ~ ⇐ *желдац* (изр.). – Мѣчѣ м се, ѣмѣм спѣштен стѡмѣк. – Ако ѣмѣш стрѣнит стѡмѣк, нѣш прѡјест док га не нѣмјѣстѣш.

стрѣва ж (А стрѣву, Г мн. стрѣвѣ) 'велики страх'.

Изр. салѣјѣват[и]/сѣлт[и] ~ 'топлѣњем и сѣпањем олова у воду (из)врѣшити чѣн скидања страве са некога'. – Ђндѣ ѣзмѣ ѡлова и сѣлтѣју стрѣу.

стрѣфт[и] -ѣ свр. безл. 'погодити (о болести и сл.)' → *ѣрѣвѣиѣи,* *ѣрѣфѣиѣи;* ← *шлаг.*

стрѣнт[и] (се) стрѣнѣм (се) (трп. прид. стрѣнит/стрѣнен) свр. 'помјѣрити желудац из ѣеговог уѡбѣчѣјѣног положаја, усљѣд јаког напрѣзања (нпр. скакања или ношења терѣта)'. – Стрѣнла сам се, мѡрѣм прѣвт желѣдац; ⇐ *желдац* (изр.).

стрѣнути -нѣм свр. 'постѣти труѡ, распасти се усљѣд труљѣња, иструлитѣ'. – Стрѣнле с му цѣгѣре, бѣѡ је плѣћнѣ болѣснѣк.

стѣжѣт[и] се стѣжѣ се свр. безл. ⇒ *смѣчѣиѣи се.* – Стѣжѣло м се па сам ѣшла пѡвраћат.

сѣблѣнтав -а -ѡ ⇒ *луцѣсѣи.* – Сам сѣблѣнтав чѡек је мѡгѡ урѣдт то што је ѡн урѣдѣ – нѣпѡ жѣну ни крѣву ни дѣжну.

сѣвѡтѣња ж 'стање онога ко је сув, мршѣв; мршѣвѡст'; ← *крѣиѣа.*

сѣгреб м 'мјѣсто гдје је пас разгребаѡ земљѣ; у народу постоји вјѣровање да чѡвѣк оболи ако стане на то мјѣсто'.

Изр. нагаз^{"т}[и], ста^{"т}[и] на (па^{"с}јй) ~ 'нагло обољети ставши на мјесто гдје је пас разгребао земљу'. – Нагазјо на па^{"с}јй сугреб и об^{"л}јо; ⇐ *нагазиши* (изр.).

сукрв^{"ца} ж 'гној помијешан с крвљу'. – И онда се стави на онај набој, да то извлачи онај гној и ону сукрв^{"цу}, и тако то пр^{"д}је.

сукриваст -а -о 'помало крив'. – Не б ста^{"ла} с њиме да ми плати, виде како је, има сукриваста уста.

сүлүд -а -о ⇒ *луцаси*. – Ил је сүлүда ил се пр^{"в}и, ништ јој не знаш.

сунчан^{"ца} ж 'сунчани удар'. – Уватла ме сунчанца, дуго сам била на сунцу.

сүрват[и] -ам свр. ⇒ *ишчашиши*. – Сүрвала сам десну руку, не мерем радт.

сүш^{"т}[и] се сүш^{"им} се несвр. према *осушиши се*. – Сүши му се рука. – Сүши се, умријеће ак тако настави.

сүш^{"ца} ж 'туберкулоза'. – Сүшца је била прелазна бола, таманла је све р^{"д}ом; → *ишуберколоза*; ⇐ *бола* (изр.).

сүш^{"чав} -а -о 'који има сушицу, туберкулозан'. – Била је сүш^{"чава}, није дуго живла; → *ишуберкулозан*; ⇐ *ишућа* (изр.).

сфүр^{"т}[и] -им свр. ⇒ *офуриши*. – Сфүрјо н^{"д}гу па му баба пр^{"в}ла м^{"л}ем. ~ **се** ⇒ *офуриши (се)*. – Бј^{"ж} одатл^{"е}, сфүр^{"неш} се.

Ѓ

сера ж ⇒ *сјера*. – Пуна глава с^{"ер}е.

с^{"т}јен^{"ца} ж (Г мн. с^{"т}јен^{"ца}) 'паразит који сише крв'. – Кад се р^{"т} завршјо, онда су ишле екипе по селима, па су најприје сузбијали уш^{"",} б^{"у}е и с^{"т}јенце.

Т

табан м (Г мн. табан^{"а}) 'доњи дио стопала'. – Одоздо на ноз, на табану, м^{"д}же да нарасте нешто тврдо.

Изр. равн["] ~ 'равна стопала'. – Ка^{"ж}е да није иш^{"о} у в^{"ј}ску, им^{"о} равне табане.

табл^{"ет} табл^{"ета} м 'љековито средство, најчешће у облику плочице, које се гута с течномшћу'. – Дон^{"с} ми табл^{"ет} за гла^{"у}; → *иша^{"к} 2, ишабл^{"ета}*.

табл^{"ета} ж (Г мн. табл^{"ета}) ⇒ *ишабл^{"ей}*. – Од^{"ш} л^{"е}кару, д^{"б}јеш табл^{"ету}. – Тр^{"ш}и табл^{"ете}.

таман^{"т}[и] таман^{"им} несвр. 'истребљивати; уништавати'. – Сүшца је таманла све р^{"д}ом.

тањеж/ тањеж ж 'дио леђа испод ребара'. – Тањеж је испод рѣбар̄а. – Бòлї ме, кае, тањеж св̄а. То прїје бїло тањеж, а сад се каже бубрез". – А прїје, кае, бòлї ме тањеж, а нє зн̄а шт̄а је бòлло.

та̀тула ж 'кужњак, бот. *Datura stramonium*'. – Од та̀тулє се дòбјє прољев.

тѣло с ђ. – Мл̄адеж је цр̀но такò на тѣлу, пòкажє се на т"јѣлу; → *тїцјело*.

темпарату̀ра/ температу̀ра ж ⇒ *ваїра*. – Прѣтежно вѣлк̄а темпарату̀ра и нѣмòћ и нє може јєст. – Дòбјє температу̀ру, нароч"то т̀рбушнї тїфус. – Температу̀ру смо скїдал са òблогама. – Ўље, ово једѣнє, ст̄авї се на нòвне, па ст̄авї се óнде ње уфатї темпарату̀ра: на п̀рса, на стòм̄ак.

тѣпат[и] -ам несвр. 'изговарати неправилно неке гласове (р као л и сл.)'. – Тѣп̄а ко м̄алò д"јете – кае Мїлко, а не Мїрко; ⇐ *шушљешаїи*.

тѣпеша ж 'женска особа која тепа'. – Нє зн̄а ни говор̄т, тѣпеша једна.

тѣпо м 'чòвјек који тепа'. – Нєћ да се у̀д̄ам за оног тѣпу.

т"јѣло с ⇒ *тїело*. – Кад украде нѣшто (трудница), да се пòкажє на т"јѣлу òнò, на дјетету. – Св̄акї д̄ан по нѣколкò п̀ут̄а мòја је м̄ама пол"јевала оно вòдòм, пошто сò изгрїз̄а т"јѣло, òнò пол"јевала.

тїфус м 'заразна цријевна болест'. – Љ̀уди су обол"јевал и ўмирал о тїфуса. – Тїфус је бїò смртòносн̄а бòла, кòсјò по чѣтворо-пѣтеро ў кућ.

Изр. плѣгавї ~ ⇐ *їјегавац*. – Тїфус је бїò т̀рбушнї и плѣгавї; т̀рбушнї ~ 'акутна цријевна заразна болест'. – Т̀рбушнї тїфус је бїò за вр"јеме òнòга р̄ата. Па дòбјє темпарату̀ру, б̀удє у незн̄ан", бòлї св̄є, нє може јєст, нє може пїт, нє може нїшта.

тјѣмењача ж 'перутање коже на глави новорођенчета'. – Кад д"јете м̄алò їм̄а тјѣмењачу, кад се перут̄а кòжца на гла̀ви, жєне су дòсад м̄азале прегòрелїм ўљом.

тл̄ак м ⇒ *їриїисак*. – Мї смо ўвјєк говор̄ли тл̄ак, прїтїсак је в̄ам к̄ашњє дòшло. – Мòре бїт вїсок, мòре бїт нїзак тл̄ак.

Изр. їм̄а ~ 'има висок крвни притисак'. – Ым̄ам тл̄ак, нє једєм ј̄аку р̄ану и м̄ањє сòлїм.

тра̀ва ж (Н мн. тра̀ве) 'љековита биљка'. – Л"јечли се путем тра̀в̄а, бр̄ал љекòвитє тра̀ве и к̀вал ча̀јове.

Изр. жєнск̄а ~ ⇐ *женска т̀рава*; т̀учј̄а ~ ⇐ *тїучја т̀рава*.

тра̀ж"т[и] тра̀жї несвр. у изразу: тра̀жї м" се 'имам потребу за неком храном или пїнем'. – Тра̀жї му се вòдє. – Ым̄а в̄атру, тра̀жї се вòда да пїјє; ⇐ *їоискаїи*¹ (изр.).

тра̀т[и] т̄ар̄єм несвр. 'мучити'; → *т̀рїи*; ⇐ *мора*.

т̀рбòбоља ж ⇒ *с̀рдòбоља*. – М̀учї га т̀рбòбоља, кае, нє мере д̀урат.

т̀рбу м ⇒ *с̀шòмак* 2. – Бòлї ме т̀рбу, п̀усти ме да се м̄алò ск̀упїм.

Изр. мџлї ~ 'доњи дио стомака, трбуха'. – По дну стџмака је мџлї трбу; ← *сїомак* (изр.).

трџв"т[и] свр. безл. ⇒ *сїрефиїи*; ← *шлаг*.

трџпуша ж 'трепавица'; ← *бадља*.

трџф"т[и] свр. безл. ⇒ *сїрефиїи*.

трн"т[и] трнїм несвр. 'постајати утрнуо; обамирати (од болести, напора и сл.)'. – Трнї м рўке и кџчџ се.

трнц" м мн. 'жмарци'. – Трнци ми прџлазџ крџз рўку.

трџвање с 'болесно стање организма проузроковано дејством нечег отровног'. – Кад уједџ џс или стршљџн, пџџла, то што гџд уједџ, то мџже дџћ до трџвања. – И тџ, каже, дџбјџ трџвање стџмака, црјџвџ; → *заїшровање*.

Изр. ~ крџви ← *крв* (изр.), *сејса*.

трџш"т[и] -їм несвр. 'употребљавати (храну, пиће, лијекове)'. – Ѐмајў џтрџвнице гљїве: ко нџ знџ гљїве, нџ требџ ї трџшт. – Љџкар њџму кџжџ шта он смїје трџшт. Нџ смїџ мџсно, нџ смїџ слџтко уџпште.

трп"т[и] -їм несвр. 'подносити болове, муке; патити'. – Ужџсно бџлї, нџ мерем трпт.

трџт[и] тџрџм несвр. ⇒ *їраїи*.

трџдна прид. у ж. роду ⇒ *носећа*. – Трџбоња їмџ стџмак ко жџна трџдна.

трџдн"ца ж (Г мн. трџднїца) 'трудна жена'. – А трџдн"це дџбјў оне пџџге по лїцу.

трџдов" м мн. 'порођајни болови'. – Чїм јџ дџбла трџдове, звџл Мџру да је пџрџђџ; → *наїон*.

тубџрџн -џна м 'онај који болује од туберкулозе'. – Ѐнї који бџлујў од туберколџзџ зџвў се тубџрџн". – Чџк нџкї тубџрџн" избџцујў крџви; ← *їлућни* (изр.).

туберколџза ж ⇒ *сушица*. – Нџко велї туберколџза, а рџнїјџ се звџла сўшца.

туберколџзан -зна -зно ⇒ *сушичав*. – Бїџ је туберколџзан.

тумор м 'новостворени израштај ткива у чџвјџџем организму'. – Каже, їмџ тумор на бўбрегу. А штџ је тумор, ја нџ знџм.

тўња ж 'дуња, бот. *Cudonia vulgaris*'; ← *їрољев*.

тўцнўт -а -џ ⇒ *луцкасї*. – Покџјнїк је бїџ мџло тўцнўт, жївјџ је од прџшњџ.

Изр. ~ ў глџву/ ў мозак 'луцкаст'. – Он је тўцнўт ў мозак па прїчџ свџшта.

тўчјџ трава ж 'биљка која се користи против прољева; бот. *Rumex obtusifolius*'. – Тўчјџ трава се скўвџ и пїјџ се тџпал чџј за прџљев; → *шїшављика*.

Ћ

ћакнӯт -а -о ⇒ *луд*. – Онакō ћакнӯта, није ни чудо што се окопи́лла.

ћдрав -а -о ⇒ *слијей*. – Чӯднѐ гротѐ, мѝ брѝте – ћдрав јѐ откат се рѝдјѝ.

ћсав -а -о 'којем не расту бркови и брада; који је без длака'. – Нѐмѝ дѝбрѐ брѝдѐ чѝ'ек, ћсав јѐ.

ћувѝркућа/ ћувѝркуша ж 'чуваркућа, бот. *Sempervivum tectorum*'. – Кад бѝлѝ ў^{во}, ўзмѝш ћувѝркућѐ, сѝм, кѝжӯ, ўкраст трѐбѝ и уцјѝдт коју кѝп ў уво. – Ўмлѝчѝш коју кѝп ћувѝркушѐ ў жлиц и ўпустѝш ў у^{во}; → *цваркућа*.

ћўркут м 'лијек против свраба'. – Бѝѝ нѝкѝ ћўркут, па и сѝ тѝјем се мѝзал. Нѝшто као у праху, нѝкѝ као срѝство за л^нјѝчѝњѝ.

У

ўбој/ ўбѝј ўбоја м 1. 'повреда нанесена ударцем'. – Пўна је ўбѝјѝ, измлѝтјѝ је ко краву у кўпусу. 2. 'нагњечено мјесто на тијелу'. – Свѝ је плава од ўбѝјѝ.

ўват^т[и] -ѝ свр. безл. 1. ⇒ *ушинуўшѝ*. – Ўватло га у врату, па га мѝсѝрѝм. 2. 'спопасти, захватити (о некој болести)'; ← *ушијас, кијѝшѝ, санѝија, сунчѝниѝца*.

Изр. ўватла га прѝмаја/ ўватјѝ га прѝпўх 'разболио се усљѝд боравка на промаји'. – Бѝлѝ га глава, сѝгўрно га ўватла прѝмаја.

ў^{во} ў^{ва} и ўвета с (Н мн. ўш^н) ѝ. – Ал пѝсебно кад ўш, кад ў^{во} бѝлѝ, то је ўжѝсно. – Ўшла јѝј ўложа ў у^{во}, врѝштала је и плакала док нѝ изѝђѝ. – И онда, ѝнѝ се запѝлѝ и гѝрѝ до близу ў^{ва}, сѝм пѝкријѝ се ў^{во} да нѝ б ѝпржло.

ў^{во}шт^т[и] ўвоштѝм свр. 'замочити у растопљен восак'; ← *фишѝль*.

ўгрѝст[и] -ѝзем свр. 1. ⇒ *ујѝстѝ 1*. 2. ⇒ *ујѝстѝ 2*.

~ **се** ⇒ *ујѝстѝ се*. – Мѝже чѝвек сѝм сѝбе да угрѝзе јѝдўћ.

ўгрк м (Н мн. ўгрц^н, Г мн. ўгркѝ) 'лојни запушѝч у облику црне тачке на кожи, најчѝшѝ на лицу'. – Ђ ми ѝстисн који ўгрк.

ўдѝр м 'нагла, обично по живот опасна, промјена у организму, изазвана унутрашњѝм или спољњѝм узрочницима': мождѝнѝ ~ (нов.), срчѝнѝ/ срчѝнѝ ~ (нов.). – Ымѝ је неки ўдѝр, јѝдва ѝстѝ жѝв; ⇔ *каѝ, шлаг*.

Изр. вѝл^нкѝ ~ 'мождани удар'. – Вѝлкѝ ўдѝр ако дѝбјѝ, ил ѝстѝт жѝв ил не ѝстѝт; ⇔ *мождани*; мѝлѝ ~ 'топлотни удар'. – Бўдѝш нѝ сўнцу и одјѝданпут пѝнѝш. Кѝжѝ, дѝбјѝ мѝлѝ ўдѝр.

ўдарен -а -о ⇒ *луцкастѝ*. – Ма он је мало удѝрен, нѝ слушѝј га.

Изр. ~ мѝкрѝм чѝрапѝм ў гла^{во}/ ~ ў гла^{во}/ ~ ў мозак 'луцкаст'. – Ўдарен јѝ мѝкрѝм чѝрапѝм ў гла^{во}, није му се чўдт.

удар"т[и] -йм свр. 1. безл. 'спопасти, захватити (о болести, боловима и сл.)'. – Ђдарѣ бóлов", па нѣ мере нѣкуд. – Нѣмòћ м ѡдарла ѡ кост – нѣмàм снàгѣ. – Ђдарѣ тѣфус и мрѣ се. 2. 'почети чинити нешто'. – Ђдри нѣкцијама, прàшцима. 3. 'нагло потећи'. – Ђдарла му крв нà нòс, мѣтал мòкру крпу зà врàт па прѣстаде.

ѡјест[и] ѡједѣм и ѡијѣм свр. 1. 'направити повреду зубима, рилицом и сл.'. – Кад ѡијѣ òс, ѡзмѣш зѣмљѣ мòкрѣ и пòмажѣш тудà фѣно и нòжом мàнѣш. – Такò су гòворли за гѡштера ак ѡједѣ; → *угрисѣи* 1. 2. 'надражити лѡутином'. – Сàсп рàкјѣ нà рану и сàчекàј да те ѡједѣ; → *угрисѣи* 2.

~ **се** 'сам себе озлиједити зубима'. – Ђијò се за јѣзик и бòлѣ га; → *угрисѣи се*.

ѡкòчен -а -о 1. 'укрућен, стегнут (о зглобовима, мишићима и сл.)'. – Ђкòчено м јѣ кòљено, мòрàм ић на гѣбàње. 2. ⇒ *шлагиран*. – Ђкòчена му је л"јѣвà стрàна.

ѡкòч"т[и] (се) ѡкòчѣм (се) свр. 1. 'стегнути, укрутити мишиће, зглобове и сл.'. – Нѣкога ѡкòчѣ, па нѣ мере ни преклàпат. То су рѣум". – Ђкòчло ме у лѣђма. 2. ⇒ *одузѣи се* 1. – Пàвò, ѡкòчло га, лѣжѣ нѣпокрѣтан. – Пòкòјнà Ђлѣнка се ѡкòчла и нѣје ѡстала на свòје нòге док нѣје ѡмрла.

укрѣв"т[и] укрѣвѣм свр. 'искривити'. – Кад иѣдѣ, вак укрѣвѣ нòге. Ђзмѣш испòд пазуѣ, па га вòдѣш.

~ **се** 'искривити се, постати крив'. – Укрѣвѣ се о тѣрета, јѣдно рàме му је нѣжѣ.

ѡље с ð → *зејѣен*.

Изр. јѣдећѣ ~ 'јестиво уље'; ← *изгорѣјел*; прегòрелò/ прегòрлò ~ 'уље које је загријавано до тачке кључања'; ← *шѣмењача*.

ѡмират[и] -ѣм несвр. ⇒ *мријѣи*. – Ђѡди су ѡмирал од смрѣ". – Ал нѣје нѣко ѡмирò ò тòга.

ѡмр"јет[и] ѡмрѣм свр. 'престати живјети, преминути'. – Чòјек здрàв бѡдѣ па се рàзболѣ, ѡмрѣ.

ѡњкав -а -о 'који говори кроз нос (о човјеку)'. – Нѣ мерем слѡшат ѡњкавòг свјѣта, òнѣ што прѣчајѡ крòз нòс.

ѡњкат[и] -àм несвр. 'говорити кроз нос, стегнутим гласом'. – Ђњкà кад прѣчà, пòла га не разѡмјѣм.

ѡпàтан -тна -тно 'који на руци, нози или кичми има оштећење што отежава покрете'. – Пѡст га, вѣдѣш да је ѡпàтан – òдà ко пàтка.

ѡпуст"т[и]¹ -йм свр. 'сасути, усути'. – Дòбро је ѡпуст"т кàп од ѡља ѡ у"о кад зàболѣ.

ѡпуст"т[и]² -йм свр. 'пустити да пропадне'. – Нѣ трѣбà зѡбе ѡпуст"т да се сàспѡ.

~ **се** 'запустити се, не водити рачуна о себи, свом здрављу и сл.'.
– Ўпустла се, није ишла лека́рма, па је сад загла́вла у бо́лнц.

ўпу́та ж 'потврда да се неко негдје јави': ~ за бо́лн^нцу, ~ за ва́дт на́лазе.
– Дђбјђ је ўпу́ту за ва́дт на́лазе.

ура́стат[и] ура́стам несвр. и уч. према *урастѡи*; ← *ноѡѡак*. – Пђчђ сам ура́стат, гђтово је са́ мнђм.

ура́ст[и] ура́стем свр. 1. 'растући продријети, ући дубоко у нешто'.
– Ура́стђ му нђтак ў мђсо. 2. 'смањити се, постати нижи (о старим људима)'.
– Ура́сла сам, си́не, ђстарло се.

у́рват[и] -ам свр. ⇒ *иичаиѡиѡи*. – У́рвала сам нђгу трчѡѡ за ђвцама.

у́рѡѡ[и] у́рѡкнѡм свр. 'бацити урок на некога, уроком проузроковати болест, несрећу и сл.'. – Ста́в црвѡнѡ кра́ј дјѡтѡту око ру́кѡ, да га кђ не у́рѡкнѡ.

у́рок м (Н мн. у́роц^н, Г у́рѡка́/ урѡка́) 'поглед или чин који, по народном вјеровању, може на некога навући несрећу, болест и сл.'; ← *санѡвиѡиѡи* (изр.).

у́роќљив -а -о у изразу: ѡма́ ~ ђч^н 'има магијску моћ, може да урекне'.
– А Ту́рчин ѡмђ урѡќљивѡ ђч, дјѡте са́м пи́снуло и ўмрѡло.

у́суќат[и] у́суќѡ свр. безл. ⇒ *засуќаѡиѡи*. – Смђ је ўдѡр, свѡга́ га у́суќало.
– Ру́ка му је ўсуќа́на.

~ **се** 1. ⇒ *засуќаѡиѡи се 1*. – Усуќала му се ўста. 2. ⇒ *засуќаѡиѡи се 2*.
– Усуќђ се од нѡјелцѡ.

у́тањ^нт[и] се у́тањѡм се свр. 'постати тањи, омршавити'. – Дђбро се у́тањла, кае, нѡ мере јѡст; ⇔ *осуѡиѡиѡи се 2, уѡиљѡиѡи се*.

у́трн^нт[и] у́трнѡм свр. 'обузети се, прожети се трнцима'. – Сва́ сам у́трнла, не мђг на́ ноге.

у́троба ж 'трбушна дупља'. – У у́троб, у ѡзнутриц^н је јѡтра, слазѡна, желѡдац; → *ѡзнутѡрица*.

у́трун^нт[и] у́трунѡм свр. 'нанијети труње у око (или у нешто друго)'.
– Нѡ сипа́ј пра́шну ђзгђ, у́трунѡнеш ме.

~ **се** 'добити труње у око'. – У́трунѡ се, ўпала му шпѡна⁹ ў ђоко.

у́чѡп^нт[и] у́чѡпѡм свр. ⇒ *ѡричѡиѡиѡи*. – Па́з ѡѡ ста́јѡш, учѡпѡ с ме.

ўш ж (Н мн. ўш^н, Г ўш^нјѡ) 'ваш'; ← *зауѡиѡиѡи се, ѡѡѡјѡница, шуга*.

у́ѡиљ^нт[и] се у́ѡиљѡм се свр. 'много омршавити'. – Сва́ се у́ѡиљла, нѡ мере је чо́ѡк препђзнат; ⇔ *осуѡиѡиѡи се 2, уѡѡањѡиѡи се*.

у́ѡин^нт[и] -ѡм свр. 'уганути се, извити се, приќљѡштити (о пршљѡну)'.
– У́ѡинѡ кад ўвати у ле́ђма; → *уваѡиѡиѡи 1, уѡиѡаќнуѡиѡи, уѡиѡѡѡи, уѡиѡинуѡиѡи*.

⁹ Шпѡна ж 'ситан дјѡлић метала који се одлѡми, ђвојѡ приќљѡком варења или неке другѡ обраде метала'.

~ **се** 'постати ушинут'; → *ушӣтакнӯи се, ушӣтаћи се, ушћинӯи се*; ← *бриљен*.

уштакнут[и] уштакнѐм свр. ⇒ *ушинӯи*. – Уштакло ме, нѐ мерем мр̄днт вратом.

~ **се** ⇒ *ушинӯи се*. – Ак се уштакнѐш, кѓ ће те двѓрт?

уштаћ[и] уштакнѐм свр. ⇒ *ушинӯи*.

~ **се** ⇒ *ушинӯи се*. – Нѐмѓј то сѓм дѓзат, мѓгѓ б се уштаћ.

уштѓн'т[и] уштѓнѐм свр. 'ухватити и пригњечити кожу'. – Уштѓнѓ ме зѓ р̄уку; → *ушћӣишӣи, ушћинӯи, ушћӣишӣи*.

~ **се** 'самог себе ухватити за кожу и пригњечити је'. – Не рад тѓ, уштѓнћеш се такѓ; → *ушћӣишӣи се, ушћинӯи се, ушћӣишӣи се*.

уштѓп"т[и] уштѓпѓм свр. ⇒ *ушћинӯи*. – Уштѓпјѓ ме за лице.

~ **се** ⇒ *ушћинӯи се*. – Пѓз да се не ушћѓпѓш!

ушћѓн'т[и] ушћѓнѐм свр. ⇒ *ушћинӯи*. – Помѓдрела м р̄ука кѓлкѓ ме ушћѓнѓ.

~ **се** ⇒ *ушћинӯи се*.

ушћѓн'т[и] -ѐм свр. ⇒ *ушинӯи*. – Ушћѓнло ме у лѐђма, нѐ мерем никуд.

~ **се** ⇒ *ушинӯи се*.

ушћѓп"т[и] ушћѓпѓм свр. ⇒ *ушћинӯи*. – Јѓко ме ушћѓпјѓ, бѓлѓ ме обрѓз.

~ **се** ⇒ *ушћинӯи се*.

Ф

фѓлѓнка ж 'какав тјелесни или органски недостатак'. – Ймѓ дјѐте рѓђено с нѐкѓм фѓлѓнкѓм; → *мана*.

фѓличан -чна -чно 'који има какву ману'.

Изр. ~ у ѓч"ма 'има очну ману'. – Бѓѓ фѓличан у ѓч"ма, бѓѓ ѓрѓвчаст, па је вршјѓ оперѓц"је и сѓд јѓ дѓбар; ~ у ногу/ у р̄уку 'има некакву ману на нози или руци'. – Фѓличан је у р̄уку, нѐ мере радт р̄укѓм.

фѓмели'ѓрно прил. 'наслѓдно'. – Жутца се мѓр изл"јѓчт, а туберколѓза нѐ море – то је фѓмели'ѓрно.

фѓтиљ -иља м 'платно које се намота на вретено и тако увошти; а користи се за извлачење смоле из ува'. – Прѓвл фѓтиље од вѓска и од плѓтна. Намѓтѓ се на вретѓно, па се ѓнѓ стѓви у у"ѓ. Направѓ се шиљѓто како мѓже у у"ѓ, ал прѓвѓ се у"ѓшти оно плѓтно са вѓском чѓстијем. – И онда зѓпѓлѓ се фѓтиљ и извѓче ону смѓлу ѓз у"ѓа.

флѓка ж (Г мн. флѓкѓ) ⇒ *ѓжиљак*. – ѓстала флѓка да је тѓ мицна бѓла.

Фрфљаг[и] -ām несвр. ⇒ *шушљеџаџи*. – Фрфља кад прича, ништ га не мереш разумт.

Ц

цаклина ж 'сјајна маса којом је обложена круница зуба'. – И њсперџ добро вџдџм, каже, ако перџш с чџткџм, онда џдџ она цаклина са зџба, онај сјај.

цваркућа ж ⇒ *ћуваркућа*. – Кажџ да је добро исцјџдт из цваркућџ онај сџк, џпустџт кап џ џ^{во}.

цџјџв ж (Г мн. цџјџвџ) ⇒ *жњаџџара*. – Цџјџви су т дџжџ нег џ мене.

цџјџдџт[и] цџјџдџм несвр. 'истискати'; ← *чџша* (изр.).

цџјџпат[и] цџјџпџ несвр. 'јако бољети (о костима, ногама и рукама)'. – Цџџпџ м нџге и кџстџ.

цџјџвџрда ж аугм. од *цијџв*. – Џ три сџла нџмџ вџћџ цџјџвџрдџ.

црвен -џна -џно (одр. црвени) у изразу: црвени вџџтар ← *вџџџар* (изр.).

црџво/ црџјџво с 'дио органа за варење у чџвџјџјџм тијџлу'. – Ако б се дџбљџ тџм, нџ дџ Бџг, џбџ, онда прџбџде црџво и џзџџџ она прџрџџџнџ рџна, џнџ невџљџло. – Ал сџмо црџва мџгџ џзџџ на стомџку џе се гџд расџјџче. Ако б се џбџ и рџсџјџкџ, црџјџва џдошџ.

Изр. слџјџпџ ~ 'дио дебџлог цријџва са црвуљком'. – Опџрисџ је слџјџпџ црџјџво. – Ал дџктор пџзџ и сџм џзмџ џнџј дџџ који је обџлџјџ, слџјџпџ црџво, и то се џзџадџ. – Кад би пџкџло слџјџпџ црџво, дџктор мџрајџ да вџдџ црџва и да перџ нџчџм. – Слџјџпџ црџјџво је с дџснџ стрџну.

црн црџа црџно у изразу: ~ кџшалџ ← *кашалџ* (изр.).

Ч

чџј м (Г мн. чџјџвџ) џ. – Па тије чџјџвџ пџјџш ил мџћџш грџло.

чвџкнџт -а -џ ⇒ *луцкастџ*. – Она је мџло чвџкнџта, не џзмџ јџј зџ зло што гџлџмџ.

Изр. ~ џ глџву/ џ мозак 'луцкаст'. – Онџкџ чвџкнџт џ глџ^у, није ни чудо што је подлџтџџ пџт кола.

чврџкнџт -а -џ ⇒ *луцкастџ*. – ѐн је мало чврџкнџт, ал није џпџсан.

Изр. ~ џ глџ^у/ џ мозак 'луцкаст'.

чџша ж ⇒ *свраб*.

Изр. бџт[и] дџсџдан ко ~ 'бити вџмоа досџдан'. – Дџсџдан је ко чџша, ниџкаџ не зџклџпџ; водџнџ ~; сџвџ ~ 'заразне кожне болџсти, праџене великим сврабом'. – Бџла је вџдџнџ чџша, па цџјџдџт мџш оне бџпџце. А бџла је сџвџ чџша.

чи́ба ж ⇒ *чибуљика*. – Изашла м нека чи́ба на ли́цу.

чи́бав/ чи́баст -а -о 'који је пун чибуљица'. – Ли́це му је чи́баво.
– Ви́сок, чи́баст, мр̄шав, испи́јен у ли́цу.

чи́б"ца ж дем од *чиба*. – Имам чи́б"цу на́вр језика: не́ко је на́лагō не́што на́ ме.

чибу́љ"ка/ чибу́љ"ца ж 'бубуљица, оспица на кожи'; → *чиба*; ⇔ *боба*, *гнојаница*; ← *йойейи се*, *шарлах*.

чи́р чи́ра м (Г мн. чи́рѣвā). – Скѡ́чи чи́р, ѡгноји́ се, а кад се провāли́, и́сцүри́ гно́ј. – И́спечѣ се, ўзмѣ се лўка црвенѡга и ста́ви се ка́јмака, па се то и́спечѣ и прѣви́јѣ се на чи́р. – На по́јасу има́ла чи́р. – Не́ки су ста́вљал и сла́ннѣ. И́сјече леспѣрцу¹⁰ па ста́ви на чи́р.

чи́тат[и] -ам несвр. у изразу: ~ вѡде ⇐ *вода* (изр.).

чу́ват[и] се чу́вам се несвр. 'водити рачуна о здрављу'. – Не́ бѡј се, не́ће та́ ле́ђа подба́цт. Чу́ва се ѡна.

Изр. ~ рāнѡм ⇐ *рана* (изр.).

чу́пат[и] -ам несвр. 1. ⇒ *вади́и*. – Ако за́болѣ зу́б, мо́рамо и́ћ чу́пат, ва́дт. 2. безл. 'задавати на махове болове у организму'; ← *жигайи*.

Ц

ци́гѣра ж (Г мн. ци́гѣрā) 'цигерица'. – Су́шца је кад чѡвјек ѡболѣ од ци́гѣрā.

Изр. б"јѣлā ~ ⇐ *йлућа*. – Обѡ́лле су му б"јѣлѣ ци́гѣре, има́ су́шцу; б"јѣл ко б"јѣлā ~ 'за чѡвјека који има нездраво блиједу боју лица'; црнā ~ ⇐ *јейра*. – Б"јѣлѣ ци́гѣре су ва́м го́ре. Дѡ́ле су црнѣ ци́гѣре.

Ш

ша́рлах м 'заразна, најчешће дјечја болест'. – Кад има́ ша́рлах, д"јѣте се иза́спā по́ тјѣлу, и́ша́рā се. – Ми́ћо је имѡ ша́рлах. То и́за́ћѣ, и́зи́ћү по тјѣлу као не́кѣ чибу́љке, чибу́љце. То ве́ћинѡм, прѣтежно бўдѣ у дјѣцѣ.

ша́шијаст -а -о у изразу: ~ у ѡч"ма ⇒ *врљав*; ⇐ *око* (изр.).

ше́пав -а -о ⇒ *багав*. – А ѡн ка́жѣ не́му: „Је ли ве́дро, крѣвā бе́дро?“ За́тѡ што је знаѡ да је он ше́пав.

ше́пат[и] -ам несвр. 'храмати'. – И́дѣ чѡјек, ше́пā. Ка'ѣ, ѣво ше́поње, а не ве́ли и́меном ко́ је; → *егайи*, *ерайи*, *рамайи*, *рамљайи*.

ше́по/ ше́поња м 'чѡвјек који шепа, храма'. – Онај ше́по му ўкрѡ дјѣвѡјку; ← *шейайи*.

ше́ћер м 'шећерна болест'. – Има́ ше́ћер, не́ смјѣ тро́шт сла́тко.

¹⁰ Леспѣр"ца ж 'танак, прозиран комадић, кришчица нечега'.

шећераш -аша м 'болесник од шећерне болести'. – Чојек који има шећер, кажу шећераш.

шипак шипка м ⇒ *шипиња*. – Кувō чј од шипакā кад га бōлло грло.

шипиња ж 'дивља ружа и њен плод'; бот. *Rosa canina*. – Кроз шипињу, штабљику од шипка, расјекӯ ножом по средин да се не распадне и кроз то се прѹмеће мālо д"јете и нешто се одбрајā и никад се више није поврātла задува; → *шипак*.

шклѹбук м 'плик'. – Чојек мѹре изгѹрет. Скѹче шклѹбуков. Шклѹбукове некѹ лѹкарѹ, ако су велкѹ, пѹтрајѹ, пѹмажѹ и зав"јѹ; → *мијур*, *ѹијур*.

шкѹра ж 'бора'. – Има шкѹре по лицу, пѹшкорала се.

шлāг м 'удар који изазива парализованост дијелова тијела'. – Стрѹфјѹ га, каје, шлāг, па ѹмрѹ. Пāвѹ, ѹкѹчло га, каже, шлāг га трѹвјѹ; ⇔ *каѹ*, *удар*.

шлāгирāн -а -о 'парализован'. – Шлāгирāна је, лѹжѹ тākѹ већ јѹвту дāнā; → *одузѹѹ*, *укочен 2*.

шлагират[и] (се) шлāгирāм (се) свр. ⇒ *одузѹѹ се 1*. – Шлагирало га, ѹдузѹла му се цјѹлā дѹснā стрāна. – Шлагирѹ се, не мере мākѹт л"јѹвѹм стрāнѹм.

шлāјм м 'слуз, слузав испљувак'. – Пѹчѹла је искашлāват шлāјм, па јѹј је лākшѹ; → *ѹлѹвача 2*.

шлāка ж 1. 'штап'. – ѹслањāм се на шлāку кад ѹдāм. 2. 'штака'. – Не мере ѹћ, него ѹдѹ ѹ шлāкама.

шпāњурка ж 'врста јаког грипа, шпански грип'. – Бѹла бѹлѹст некā – шпāњурка. Умирал по двѹје-трѹје ѹ кућ.

шпāтан -тна -тно 'ситан, нејачак, слабуњав'. – Шпāтно д"јете, велѹ, сирѹтња, шпāтно је, слāба рāна. Не расте, не рāзвѹјā се бāш.

штāбљика ж (Г мн. штāбљикā) 'стабљика'; ← *куница*, *шипиња*.

штāвљика ж ⇒ *ѹѹчја ѹрава*. – За прѹлев је дѹбра штāвљика, кѹват чāј.

шѹга ж 'заразна кожна болест коју изазива паразит шугарац'. – Шѹгѹ је бѹло, ал шѹга је дѹлазла на живѹтњу. Неимāштина. ѹш"јѹ, бѹвā, ѹтјѹнѹцā. И онда ѹшугāмо се.

шѹгав -а -о 1. 'који болује од шуге'. – Бјѹжѹ ѹд нѹ ко да је шѹгава. 2. фиг. пеј. 'јадан, безвриједан'. – Шѹго јѹдан шѹгавѹ, тѹ ћеш ми прѹчат штā да рāдѹм!

шѹгеша ж 1. 'шугава женска особа'. – Прѹшла нā ме шѹга с оне шѹгешѹ. 2. фиг. пеј. 'биједница; невалјалица'. – Тѹ ш мѹн сѹлт пāмѹт, шѹгешѹ јѹдна!

шѹгеш"ца ж дем. од *шугеша*.

шѹго/ шѹгоња м 1. 'онај који има шугу'. – Не прѹлаз онѹм шѹг"н, да се не рāзболѹш. 2. фиг. пеј. 'биједник; рћав чѹвјек'; ← *шугав 2*.

шўгоњ"ца м дем. од *шугоња*.

шўпаль 'који има отвор, рупу': ~ зўб; ← *йрошуйльиши се*.

шушљѣтат[и] шўшљѣћем несвр. 'изговарати неправилно зубне сугласнике, шушкати'. – Шушљѣћѣ – не изгòвāрā дòбро, тѣпā; → *фрфљайи*; ↔ *шейайи*.

3. Текстови

Од тѣла йсањскога шта је најпрѣчѣ? Кòжа. Кòжа, ўпāмтите да је најпрѣчā. Бāш тò је у вѣзи тòга смйјеш ли чѣшат, ил òвò, ил òнò. Òтворйш кòжу – кòжа је зāштитник твòга чйтавòга тѣла и ако га òтворйш, било нòктима, било нòжом, било чйме, тўј мòре свāкā бòла, да се ò тòга ўгинѣ. А док је чйтава кòжа, йпāк нѣће. Без срца жйвт се нѣ море, без мòзга се жйвт нѣ море, ал кòжа је, то је прекривāч свѣгā.

Сврāб, лйшајеви. Шўгѣ је бйло, ал шўга је дòлазла на живòтњу. То бйло уз òнāј рāт. Неимāштина. Ўш"јў, бўвā, стјѣнйцā. И òндā òшугāмо се. Па чѣша звāнā. Бйла је вòденā чѣша, па ц"јѣдт мòш оне бòпце. А бйла је сўвā чѣша.

Док је бйло рāта, нйје се ймало чйм ни л"јѣчт. Кад се рāт заврщйò, онда су йшле екйпе по сѣлима, па су најприје сузбйјал" ўш", бў"е, стјѣнце. Зāпра"о, бў"е нйсу ўништене. Бў"е су òстале код мāчāкā и код пāsā.

Бйла је мāст нѣкā, дāвал су, па се мāзал са мāсти. Бйò нѣкй ћуркут. Па и сā тйјем се мāзал. Нѣшто као у прāху, нѣкò као срѣство за л"јѣчѣње. Прѣтежно су дāал мāсти нѣкѣ и прāшке.

(Пантелија Савић, 1921, без школе)

Прѣтежно у стāрости чòвек обнѣвидй. Ево мѣне већ бòлѣ òч", нāроч"то кад врућина јāка, и знòј ми смѣтā. Прѣтежно у старòст". А ймајў нѣкй, осл"јѣпѣ и ў млāдѣ дāне, йзгубѣ вйд òчњй. То се зòвѣ сљѣпло òч"јў.

Ймā нѣко, на јѣдно òко мало шкйльй. Ёрòвчаст у òч"ма, нѣпāрне òч". Мāло ёрòвчаст, као, на прймер, тај Рāдовāн Нāдйн. Он је мāло ёрòвчаст у òчма. Кад глѣдй ў тебе, а рѣкò б да глѣдй тāм нѣђе нā стрāну. То се зòвѣ ёрòвчаст ил шāшијаст у òчма. Мйле Богдāнòв йсто бйò шāшијаст у òч"ма, па је опѣрисò. Бйò фāличан у òч"ма, бйò ёрòвчаст, па је врщйò оперāц"је и сād јѣ дòбар.

Брāдавце су л"јѣчли код лѣкārā, а кāжў да мòже се и òсјећ па нāмазат са јѣсѣнцом. Осјѣче нѣкйјем òштријем прѣдметом, нòжом нѣкйјем ил жилѣтом. Нāјлāкшѣ жилѣтом, жилѣт је нāјòштријй. А нѣкй су, јòпѣ, л"јѣчли са трāvòм. Зòвѣ се рòсопād. Ймā жўт сòк, жўт, па мāзал с тйјем.

Љўди су обол"јѣвал и ўмирал од тйфуса. Дòбјѣ температўру, нāроч"то трбушнй тйфус. То мāло кò да је пребол"јѣвò. А јòпѣ нѣкй, тај дрўгй тйфус,

могли су се изл^нјечт, ал у бoлнцу ко ђдe на вр^нјеме. Трбушни тифус је бй̄о за вр^нјеме ђнoга рата. Па дoбјe темпaтyру, бyдe у незнaн^н, бoлй̄ свe, нe може јeст, нe може пй̄т, нe може нй̄шта. Јa, срeћoм, нисам й̄мала, ал мнoгй̄ су й̄мал. Прeтeжнo вeлкa темпaтyра и нeмoћ, и нe може јeст, и тaкo гa прeкинe.

То је прeтeжнo пoвeзaнo: и гла^ндoбoљa, и yш кад бoлe, и зyб^н, и тo свe пpиблй̄жнo. Ал пoсeбнo кад yш, кад y^нo бoлй̄, то је yжaснo. Мeнe су бoдлe кад сам бй̄ла дјeтe. Па бoлoв, нe може сe тpпт. Нй̄је бй̄ло баш тaкo нй̄ тй̄је лeкaрa, нeгo пpавл фитй̄лe од вoска и од плaтнa. Намoтa сe на вpетeнo, па сe ђнo стaвй̄ y^нo. Нaпpавй̄ сe шилaтo кaкo мoжe y^нo, ал пpвo сe y^нoштй̄ oнo плaтнo сa вoскoм чй̄стй̄јeм. И oндa ђнo сe зaпaлй̄ и гoрй̄ до блй̄зy y^нa, сaм пoкрй̄јe сe y^нo дa нe б oпpжлo. И oндa извyчe oнo из y^нa, извyчe кaкo смoлy. Смoлa бyдe и свe бyдe нa oнoмe плaтнy, извyчe сe. Тaкo дa је o тoгa спaшaвaтo. Й̄ сaдa мнoгe жeнe, то y нaс бй̄ло вoска, па с тpaжлe и пpавлe. Вй̄дa пoкoјнoг Вaскpсјe то знa пpавт. Мoјa мaт й̄стo пpавлa мeн кад сам бй̄ла дјeтe. Мeнe бoллo, па кaкй̄ зaспaт, нй̄кaдa, ни дaњ^н ни нoћ^н нe мeш зaспaт. Чyпa, жй̄гa. Й̄стo кo и зyб кад бoлй̄.

Кaжy дa је дoбрo исцјeдт из цвaркyћe oнaј сoк, yпyст^т кaп y^нo. Истo кaжy дa је то дoбрo, сaм кaжy дa трeбa yкpаст, дa је кoрй̄снй̄јe.

Зaушнaц^н – стaвљaл ђблoгe од рaкй̄јe. Стaвљaл сy чaк и од oвaцa, од вyнe нeoпpанe. Oшй̄шa сe од oвцe и стaвй̄ сe ђкoлo. Стaвй̄ сe кaкo ђблoгa oкo зaушнaкa кад зaбoлe.

(Љyбй̄цa Сaвй̄ћ, 1921, двa рaзрeдa шкoлe)

Бй̄ло и жyтцe. Па й̄дy лeкaрy, па кo й̄мa дyкaт, стaвй̄ y вoдy и кyпa сe y вoд^н, yзмe oнy вoдy па кyпa сe двa-тpи пyгa, па вeлй̄, пpестaлa је жyтцa. Oдy лeкaрy й̄стo. Нeштo дoбјy од лeкaрa, нeштo o тe вoдe и й̄зл^нјeчй̄ сe. Жyтцa сe мoр й̄зл^нјeчт, a тyбepкoлoзa нe мoрe – то је фaмeлй̄aрнo.

Кад yй̄јe oс, yзмeш зeмљe мoкрe и пoмaжeш тyдa фй̄нo и нoжoм мaнeш. Нeћe oтeћ, a ак oтeчe – oтeчe.

Љyдй̄ сy yмирaл од смpт^н.

Пpй̄јe, зa oнoгa рaтa, тифус бй̄o. И дoбјe сe тифус и мpе сe. Кyд гoд пoћeш, лeшoвa й̄мa кoлк ђћeш. Љyд бй̄л кo кpмц. Yзмe гa вaтpа и нe знa, бoлyјe и нe знa. Нй̄т кoгa вй̄дй̄, нй̄т кoгa знa, нй̄т штa знa бeсeдт. A нй̄је тo сaмo јeднo y кyћ, нeг пo двaнeстepo бyдe. Yдaрй̄ тифус и aјдe, сaмo лeз. Нй̄т кo кoгa слyжй̄, нй̄шт, мpе сe, и бй̄ло је тoгa кoлк ђћeш.

Кaзaмaк. Й̄зaњy цpвeнe бoбe кад д^нјeтe й̄мa кaзaмaк. A д^нјeтe свaкo трeбa дa й̄мa тo, кaжy. Тaкo вeлe и тo сe нe смјe кyпaт и квaст. Й̄мa вaтpу, тpaжй̄ сe вoдa дa пй̄јe.

Нёкога ймā зўбā, па је мāло тām-вāм. Кад је вāдјō, није й дōбро пōвадло и један мймо дрўгй. Нёћ° да вāдй зўба, а оно подрāсте, кае, зўбоња... Д"јете, лйлā се зўб, а оно нё дā йзвaдт, а оно подрāсте.

Стрёфјō га, каје, шлāг, па ўмрō. Ўмрō. Пāвō, ўкōчло га, каже, шлāг га трёвјō, засўкало га. Лёжй нёпокрётан, гōднама пāтй се, нё мере, мōре нёшто да пōйјё, ал нё може рўкама сво'йјем, нё мере нйшт.

Кōшћенā бōлест – кйчма, рёум. Од рёума нйко није ўмрō, него се сāмо крпй и л"јечй. Ўдри нёкцијама, прāшцима.

Бōлё нōге, кōст", рўке. Шкрйпё кад прёклāпāш. Нёкога ўкōчй, па нё мере ни преклāпат. Тō су рёум". Бōлов су тёшк" од рёума. Жйгā, бōлй, йћ нё мереш, ўкōчй те, отечё кōљено, отечё глёжањ, рўка, врāt, кйчма. Прбāдā, ал јāко прбāдā. Тёшко се днōм кōга прбāдā.

Ако је на нōз, на тāбану, кае, нāбōј. Огно'й се, скōчй, бўдё, и то док се не првāлй, то дтјечё, бōлй и мўчйш се. А кад на рўц скōчй, огнојй се – то је чйр. Кад се првāлй, йсцўрй гнōј и ово се смāкнё и нёмā. Останё флёка, млāдёж, да је то чйр бйō, да је бйла нека чйба, бйло штā. А оно скōчй ко тўчјё јāје, рāсте и гōрй, врўћо, црвёнй се.

Нāбōј бўдё на тāбану, и стāрй лўд вёлё, од босōтнё. Бōс сoм па, каје, нāбјō нāбōј. И огно'й се исто као чйр и првāлй се и прōђё. Стāрё жёне су знāле зā тāј нāбōј: рас"јёкў глāвцу црвёнōга лўка пōпола, па, како се лўк лйстā, свāкй онај лйст се лйстā, ўзмё, насрёд онога лйста стāвй мāло слāткōга кāјмака и нā ватру, да се тō мāло зāпечё. И онда се стāвй нā онāј нāбōј, да то йзвлāчй онај гнōј й онў сўкрв"цу, и тākō то прōђё.

На прймер, на нōз, на стōпалу, одōздō кад се нāђё тврдо неко ткйво, кāжё да је тō бāјат. Мōре бйт ко шёнцё зрно, а мōре бйт чāк и ко кўруз и ко лёшнйк. Кад је онāкō обāјатйто, тврдо унўтра, и то кāжў да ўжāсно бōлй. Нё знāм то кāко је л"јечйто.

Мōј је пōкōјнй ћāћа слōмјō рўку; изнад шāкё му пўкла рўка, гōре скрōз. Пāō и прёбјō. И дōшō један пōкōјнй Мйтар Јёкћ, који је тō намјёштō. Двā су чōвјека држāла мōга оца пōкōјнōга, а Мйтар јё намјёштō полāко пйпajўћ, све пйпajўћ прстима. Он је знāō тākō у прстима, полāко кад пйпā, ћё који дйō прйпадā. И тō је намјестй'б. Онда је ўзеō двйје дāшчице, дтесō и стāвјō око рўкё. И ўзō од лāна, оно влāкно лāненō, пōвјесмо, и пōквасјō са вōдōм, и пōсуō са сōли, и то фйно зāмотō око рўкё и око оније дāшчйцā. Свāкй дāн по нёколкō пўтā мōја је мāма пол"јёвала оно вōдōм, пошто сō йзгрйзā т"јёло, днō пол"јёвала. И он је тākō држō трй-чётри дāна. И онда дōшō и то дōвјō. И дрўгй дпё дйō тако стāвјō на йстё дāшчице, ал промјёнō оно влāкно й онў сō и стāвјō пōновō. И кāжё: „Дōбро је, бйће дōбро.“ Нйје држō, мōжда, јōш ни пё-шест дāнā, дōвјō и рўка је бйла прерāсла ко кад нйкад нйје нй пукла. Он

је све радјо ђпѣт пѡслове своје које је радјо и прије, кад је била здрав-здрава рука. И никад није имѡ пѡследица.

Пѡкѡјна кума Лазарка је знала кад змија уједѣ чѡвјека, ѡнда се, кажѣ, бржѣ-бољѣ ўзмѣ нѣквѣ шпѡгѣ ил нѣки пѡјас па се прѣвѣжѣ т"јѣло ѡзнад, да не идѣ према срцу и гѡре у т"јѣло даљѣ, она пѡганѡ крв, и тѡ се добро стѣгнѣ. Онда ѡна ўзмѣ ѡглу на вагру, па нанесѣ на врѹћу вагру ону ѡглу, да се добро ўгријѣ, па онда ўзмѣ онѡм ѡглом па све онѡ т"јѣло ѡзбоцка, ѡзбоцка куд је уједено, и ону крв свѹ истискујѣ, истискујѣ и нѣшто ѡдбраја. И такѡ чѡвјек ѡздравѣ, не будѣ му ништа. А тако ѡсто и за стѡку, за ѡвцу, за краву, за свѣ. Ђсто је такѡ ѡцкала онѡ мјѣсто и ону крв истискала, истискала и прѣболи и ништа не будѣ, не крѣпа ѡд ујѣда змијѣ.

Кад уједѣ пѡшче, ѡнда су жѣне фѣно пѣкле гра. Ако је, каже, шѡренѡ пѡшче, тражѣ шѡренѡ зрѣно гра. И настојѣ да будѣ бѡја пѡшчета, црѣно пѡшче – црѣно зрѣно. Значи, по бѡј" пѡшчета. И распѡлови зрѣно и мѣтнѣ на шпѡрет и пѣчѣ. И све рѣда, рѣда скрѡз као ѡблогу, да онај сѡв дѡ пѡкријѣ куд је пѡшче ујѣло. Ал ўзмѣ ракијѣ па то ѡсперѣ. Ђсперѣ првѡ ону рану и онѡ ѣ с зѹб нагѹкли и онда ѡзгѡ прѣв"јѣ тѡ. Онѡ зрѣне пѡрѣда и онда свѣжѣ лѡненѡм крпѡм и нақвасѣ ракијѡм, да то ѡзвлѡчи онај бѡл и онај ѡтѡк, да рак"ја ѡзвлѡчи. Е тѡ су радле жѣне.

Такѡ су гѡвѡрили за гѹштера ак уједѣ. Кажѣ, не мере ништа помѡћ, да је ѡтрѡвнијѣ ѡд змијѣ. И онда, каже, трѣба прѣбрѡјт вар"ѡак прѡвѣ, а прѡва је сѣтна, то сѡмо што се мѡло видѣ. Сјѣме сѣтнијѡ него зрѣно шѣнцѣ учѣтвѡро кад б га распѡлѡвѡ, шѣнцу. Тѡјшнѡ је сѣтна прѡва. Кажѣ, трѣба прѣбрѡјат пѹн вар"ѡак прѡвѣ да б ѡздравѡ. Тѡлкѡ је то тѣшко, бѡлно. Ал није нико ўмирѡ ѡ тѡга.

Прали су старѣ ѡуди зѹбе, тѹцал ўглѣн. Тѹцал ўглѣн на прах, штѡ сѣтнијѣ и онда ўмѡчи прѣст у онај прах и по зѹбма. И ѡсперѣ добро вѡдѡм, каже, ако пѣрѣш с чѣткѡм, онда ѡдѣ она цақлина са зѹба, онај сјај, и пѹно прѣје се зѹб пѡједѹ. Будѹ онда шупл". А ѡвакѡ као мѡгѹ дѹжѣ бит... Ђглѣн ѡд липѣ, ѡд бѹквѣ, сам ѡд раста нѣс ѣл.

Нѣкѣ су жѣне кѹвале ѡвтику. Гѡре ѡвтика ѡма пѡ себ као нѣкѣ бѡпце, као смрѣковѣ бѡпце. И ѡне тѡ ўберѹ накѡ и ѡвтику и ѡне бѡпце и свѣ и жѣље ѡд кѡпрѣва и скѹвајѹ у лѡнцу. Онда стѡвѣ у некѹ вѣћѹ пѡсуду, као у каду, ал онда није бѣло кадѣ, вѣћ так у нѣкѹ кацу, и наспѹ вѡдѣ мѡлакѣ и тѹ се кѣселѣ. Каже: „Бањамо се.“ И пѡсолѣ ту вѡду јѡш. И тѡ је као ѡкѡвитѡ: ѡвтика, кѡпрѣва, сѡ, и у тѡме се кѣселле за рѣум.

Дѡсад су старѣ жѣне знале л"јѣк за плућа. Каже, ѡма на плућама, ѡдл"јѡ. Ђзмѹ ѡјску ѡд јајѣта и добро ѡперѹ. Ђзнѹтра се мѡже ѡзвѡдт ѡна кѡжца, да се ѡзвѡдѣ б"јѣла, бацѣ. Она се ѡјска добро ѡсуши. Самѣлѣ се на мѡин ѡт

кавѣ и ѓндѣ се то љзмѣ мѣда, ма̀ло се ста̀ви оне љљскѣ, једна кашчица ма̀ла, а једна мало ве́ћа мѣда. Ѐзм^нјѣша и то сва̀ко јљтро на пра̀зан ста̀мак се јѣдѣ. И ка̀жѣ, ѓздравјѣ чѣјек, ко да ни́кад ни́је по̀стојала бѣлѣст плу̀ћна, на плу̀ћама, зва̀на су̀шца.

Кад ѓма̀ш бра̀дав^нце, онда ѓдѣш пу̀том и на̀ђѣш, про̀шѣ не́чји ко̀њ, ѓспала зе́мља из по̀тковѣ. Ѐзм^н ону зе́мљу и оно што је до зе́мље ѓкрѣну̀то на́маж по ру̀кама, ку су бра̀дав^нце, но́гама, ни́је би́тно, и спу̀ст ѓнде ѓе и би́ло. Не́мој се ѓбзира́т и спа̀ну бра̀дав^нце. Ја́ сам то ра̀дла, мен су спа̀ле, ал ја не́ зна́м да́ л је ѓ то́га.

А јѓш је не́ко знаѣ ма̀зат – на̀ђѣ на ба̀леги кра̀вјѣј, на̀ђѣ оно ро̀са по но̀ш што па̀нѣ. Она во̀да бу̀дѣ на ба̀лег^н и ону во̀ду и на́мазат и, каже, ѓ то́га да ѓће спа̀ст. Ко́ ће зна́т. На́род је ста̀ри вјѣровѣ у сва̀шта.

Кат су љљд ѓмал гу̀јавце, бѣли́ и ста̀мак па, каже, ѓма́ гу̀јавце у стома́ку. ѓндѣ се љзмѣ бјѣло́га лу́ка не́колко́ че́шљѣва, сту̀ца се и са мл^нјѣком, фи́лца́н-два́ мл^нјѣка и па̀р че́шљѣва лу́ка и то се на пра̀зан ста̀мак јљутру по̀једѣ. И ка̀жѣ, ѓзба̀цѣ се гу̀јавце. Вели, не́а, све једна за́ другѣм ѓзлази́.

Прѣпа̀ст, кат се д^нјѣте прѣпанѣ ма̀ло не́кога. Онда, каже, тре́ба ишчу́пат дла́ку ко̀сѣ ил, ак се прѣпанѣ ко̀кош, и пе́рку, па д^нјѣте ока̀дт и, каже, та прѣпа̀ст онда ѓзи́ђѣ. Онда се не бо́ји, спа́ва фи́но.

Још су ста̀рѣ же́не вјѣровале да ѓма́ нека вјѣштица што по̀сѣ д^нјѣте ма̀ло. На́расту́ сѓсце, бу̀ду го́леме. Бо́ли, каже, бу̀ду твр́де. Бо́лѣ, д^нјѣте пи́шти. Не да́ се ни оку́пат ни прѣвт. Онда су ста̀рѣ же́не, на́чну зу́бма че́шаљ лу́ка, ал сам зу́бма на́чет че́шаљ лу́ка и ѓно́ по́мазат, каже, вјѣштица бјѣ́жи ѓ то́га и не́ће по̀сат дјѣт^нга. Онда то прѣ́ђѣ. Та̀рѣ, ка́е, дјѣте мо̀ра, та̀рѣ га вјѣштица, па не́ може но́ћу спа́ват.

А Жѓвко Га́јђ сви́ро. Ено га ѓ сад сви́ра, штоно ре́кло, љ грѣбу́. Биѣ го̀днама бѣлѣстан, ал чѣјек се па̀зјѣ ра́но́м, и л^нјѣчјѣ се, и љека́рма, и што́шта.

Ко́штира́ се, фи́но се ѓбла́чи, фи́но ве́сеѣ, сви́ра на хармо́нику, ѓдма́ра се, у весе́љу је љвѣк. Ѐ та́ј чѣвек мо̀ре жи́вт, да не́ зна́м ка̀кву бѣлѣст ѓма́, на́јви́ше. Ба́ш га бри́га.

Дѓгнѣш те́шко не́што па се, кае, љшинѣ. Те́шко, љшинла с, па дру́ги, тре́ћи брѣшљѣн, па се ги́ба. Мо̀раш ѓћ љ ба́њу. Ал не́ мере сва̀к љ ба́њу. Ако љека́р прѣпи́ше вру́ћу ба́њу, он мо̀ра ѓћ у вру́ћу. Ако прѣпи́ше љ ледену, не см^нјѣ у вру́ћу. Ако ш ѓћ у јѣдну и љ дру́гу ба́њу, онда те скѣчи́ све́га. Не смјѣш ѓћ, ба́ња је ѓпа́сна. ѓпѣ мо̀раш по́вадт кр́в, мо̀крећу, па оне све на́лазе, па по́ ти́јем на́лазма ѓћ ѓе те ѓпре́ми. Ко ѓма́ сла́бе жгло̀бове, до́ктор у вру́ћу ба́њу ни́коме ни́је пропи́сѣ.

(Ристана Јекић, 1925, без школе)

Да извѣнѣш, имā кўкурјѣк трава, па искōпā жїљу, па òчистї, па òздō тўрї ў матерцу, пробòдѣ, и гòтово – пòбāцї д"јѣте. То је мен дòн"јѣла била Аñђа Пѣтровā, кад сам ја Рāду пòн"јѣла. Реко, ја нѣ знāм ò мѣн мāтерца. Нѣ, нѣ – ја то нѣ рāдїм. И да сам мѣтла, нѣ б га имала дāнас.

(Милева Јекић, 1914, без школе)

4. Клетве

Дàбòгдā т òч" испале.
 Дàбòгдā т врāне òч" пòпїле.
 Дàбòгдā òðрав òдò.
 Дàбòгдā лўд òдò.
 Дàбòгдā б"јѣсан òдò.
 Дàбòгдā му јѣзик òтпò.
 Дàбòгдā га шлāг ўдарјò.
 Дàбòгдā га шлагїрало.
 Дàбòгдā га кўга прѣкинла.
 Дàбòгдā га вòда òдн"јѣла.
 Дàбòгдā се нѣ тићли.
 Дàбòгдā им се сѣме (и)замѣло.
 Сѣме им се (и)замѣло.
 Дàбòгдā му псї кòст" нòсал.
 Дàбòгдā што рòдла, зā рўку не вòдла.
 Дàбòгдā кад свāк пјѣвò, òн плāкò.
 Дàбòгдā му прòклѣто бїло оно мл"јѣко што је сїсò.
 Прòклѣто му мл"јѣко што је сїсò.

Коришћена литература

- БХДЗб 1985: *Говори сјеверне и сјевероисточне Босне*, обрадили Д. Вујичић, Д. Брозивић, А. Пецо и Ј. Баотић, БХДЗб V, Сарајево, 7–379.
- Вукичевић 1995: Вукичевић, Душанка. Медицински народни термини. *Фолклор у Војводини*, св. 9. Нови Сад. Стр. 267–273.
- Далмација 1997: Далмација, Стево. *Ијекавски говори Поїкозарја*. Бањалука: НУБ „Петар Кочић“. 264 стр.
- Дешић 1976: Дешић, Милорад. *Зайаднобосански ијекавски говори*. Српски дијалектолошки зборник XXI, Београд, 1–316 + карте.
- Катић 1987: Катић, Реља В. *Терминолошки речник срїске средњовековне медицине*. САНУ: Београд.

- Козомара 2013: Козомара, Драгомир. *Српски њосавски говори између Врбаса и Украине (фонетске и морфолошке особине)*, докторска дисертација у рукопису, Бањалука: Филолошки факултет. 221 стр.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска. 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVIII. Београд: САНУ – Институт за српски језик. 1959–.
- РСГВ: *Речник српских говора Војводине*, 1–10. Нови Сад: Матица српска, Одељење за књижевност и језик, Лексикографска издања, Дијалекатски речници. 2000–2010.
- Савић, Б. 1997: Савић, Биљана. *Из лексике мајеријалне културе у говору Великог Блашка (код Бањалуке)*. Дипломски рад у рукопису. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Савић, Д. 1997: Савић, Дијана. *Из лексике духовне културе у говору Великог Блашка (код Бањалуке)*. Дипломски рад у рукопису. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Савић, Б., Савић, Д. 1997–1998: Из лексике Великог Блашка (код Бањалуке), *Прилози проучавању језика*, 28–29, Нови Сад: Филозофски факултет. Стр. 205–245.
- Савић 2002: Савић, Дијана. Семантика боја у зоонимији. *Зборник радова с научног скупа Наука и друштвена стварност*. Бањалука: Филозофски факултет. Стр. 101–116.
- Савић 2003: Савић, Дијана. Творбена анализа лексике куће и покућства. *Зборник радова с научног скупа Јединство наука данас – интердисциплинарни приступи знању*. Бањалука: Филозофски факултет. Стр. 123–136.
- Савић 2011₁: Савић, Биљана. Из коларске терминологије Великог Блашка код Бањалуке. *Дијалекат – дијалекатска књижевност* 3 (ур. Р. Жугић). Зборник радова са истоименог научног скупа одржаног у Лесковцу 2010. године. Стр. 154–165.
- Савић 2011₂: Савић, Биљана. Из ткачке терминологије Великог Блашка код Бањалуке. *Годишњак за српски језик и књижевност*, XXIV/11. Ниш: Филозофски факултет. Стр. 141–158.
- Црњак 2006: Црњак, Дијана. *Терминологија куће и покућства у Лијевчу пољу и Жупи*. Бањалука: Филозофски факултет. 419. стр.
- Црњак 2007₁: Црњак, Дијана. Терминологија овчарства у околини Лакташа. *Српски језик*, 12/1–2. Стр. 367–391.
- Црњак 2007₂: Црњак, Дијана. Називи алатки за кошење у Лијевчу пољу и Жупи. *Зборник Машице српске за филологију и лингвистику*, 50/1–2. Стр. 917–926.
- Црњак 2009: Црњак, Дијана. Називи ограда и њихових дијелова у Лијевчу пољу и Жупи. *Годишњак за српски језик и књижевност*, XXII/9. Ниш: Филозофски факултет. Стр. 523–535.
- Црњак 2010: Црњак, Дијана. Турцизми у лексци куће и покућства. *Филолог*, 2. Бањалука: Филолошки факултет. Стр. 169–181.

- Црњак 2011₁: Црњак, Дијана. Етнолингвистичка анализа свадбених обичаја Срба слатинског краја (околина Бањалуке). *Српско-бугарске паралеле. Balkański folklor jako kod interkulturowy (tom I) – Балкански фолклор као интeркултурни код (том I)* (ур. Ј. Рекас). Зборник радова с истоименог међународног научног скупа, одржаног 2009. у Познању. Познањ: Wydawnictwo Naukowe UAM, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Стр. 395–404.
- Црњак 2011₂: Црњак, Дијана. Називи кухињског намјештаја у Лијевчу њољу и Жуји. *Дијалекати – дијалекатска књижевност* 3 (ур. Р. Жугић). Зборник радова са истоименог научног скупа, одржаног 2010. у Лесковцу. Стр. 93–101.
- Црњак 2011₃: Црњак, Дијана. Називи за млијeko и мљечне производе у околини Лакташа. *Лексикологија, ономасиика, синтакса – зборник у част Гордани Вуковић* (ур В. Ружић/ С. Павловић). Нови Сад: Филозофски факултет. Стр. 283–292.
- Црњак 2011₄: Црњак, Дијана. *Пастирска лексика лакташког краја*. Бањалука: Филолошки факултет. 219 стр.
- Црњак 2013: Црњак, Дијана. Суфиксална творба зоонима у пастирској лексици лакташког краја“. *Путићи и доећи дијалекатске лексикографије* (ур. Б. Димитријевић). Зборник радова с истоименог међународног научног скупа. Ниш: Филозофски факултет. Стр. 49–63.
- Црњак, Савић 2013: Црњак, Дијана и Савић, Биљана. Лексичка и синтаксичко-семантичка анализа благослова у обреду чаројице. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 61, св. 1. Нови Сад. Стр. 93–107.
- Црњак, Савић 2016: Црњак, Дијана и Савић, Биљана. *Скице из етнолингвистике*. Бањалука: Друштво чланова Матице српске у Републици Српској. 157. стр.